

GMINNY OŚRODEK POMOCY
SPOŁECZNEJ W JERZMANOWEJ

LOKALNE
BADANIA
SPOŁECZNE

WSPIERAMY LOKALNĄ POLSKĘ!

Raport z badań ilościowych i jakościowych

Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w Gminie Jerzmanowa w zakresie usług społecznych

Lokalne Badania Społeczne dla Gminy Jerzmanowa

Spis treści:

1. Wprowadzenie i metodologia.....	3
2. Usługi społeczne w kontekście przeobrażeń polityki społecznej	7
3. Analiza danych zastanych.....	14
4. Analiza wyników badania ilościowego	31
5. Analiza wyników badania jakościowego – wywiady grupowe	48
6. Analiza wyników badania jakościowego – wywiady indywidualne	94
7. Rekomendacje i wnioski.....	103

1. Wprowadzenie i metodologia

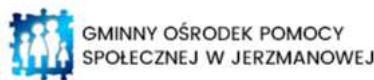
Firma Lokalne Badania Społeczne przeprowadziła badanie ilościowe i jakościowe na zlecenie Gminy Jerzmanowa. Głównym celem wspomnianego przedsięwzięcia było przeprowadzenie diagnozy potencjału i potrzeb pod kątem usług społecznych. Zrealizowany został cykl badawczy z zastosowaniem różnych, wzajemnie powiązanych metod i technik badawczych. Termin realizacji badania: wrzesień-październik 2025 r.

Problemy i pytania badawcze:

Głównym celem badania było rozpoznanie potrzeb mieszkańców i zbadanie lokalnego potencjału usługowego, w tym m.in:

- rodzajów usług, na które jest zapotrzebowanie,
- skali zapotrzebowania na poszczególne usługi społeczne,
- stanu zasobów w zakresie świadczenia usług społecznych m.in. przez lokalne organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej i podmioty zatrudnienia socjalnego,
- dodatkowym celem była edukacja kadry OPS (docelowo – CUS).

Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej stanie się podstawą rozwoju usług społecznych w Gminie Jerzmanowa, określenia sposobu ich realizacji oraz możliwości zaangażowania w ten proces różnych interesariuszy: instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, biznesu i – wreszcie – samych mieszkańców. Diagnoza posłuży opracowaniu Planu Wdrażania CUS i Programu Usług Społecznych, jak również będzie podstawą do opracowania Planu Organizowania Społeczności Lokalnej, który powinien uwzględniać wyniki rozpoznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających, uzupełniających usługi społeczne w sposób funkcjonalny. Informacje zintegrowane w raporcie wspomogą również programowanie lokalnych polityk publicznych, wyznaczając priorytetowe kierunki interwencji. Co za tym idzie, diagnoza będzie narzędziem dla władz Gminy i innych

podmiotów lokalnych, działających na rzecz zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców i skutecznego rozwiązywania problemów społecznych.

Kluczowe pytania badawcze:

- Jakie usługi społeczne są świadczone w Gminie Jerzmanowa (m.in. rodzaje usług, usługodawcy, miejsca świadczenia usług, infrastruktura usługowa)?
- Jakich usług społecznych brakuje?
- Jaki jest stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców w obszarze usług społecznych?
- Jakie są zasoby i potencjały mieszkańców, grup społecznych i podmiotów lokalnych?
- Jakie podmioty świadczą usługi społeczne?
- Jakie podmioty mogłyby świadczyć usługi społeczne w przyszłości?
- Jakie są istniejące i możliwe sposoby zaangażowania różnych grup mieszkańców w proces rozwiązywania wspólnych problemów?
- Jakie są oczekiwane zasady i możliwości współpracy między podmiotami publicznymi, społecznymi i komercyjnymi?
- Jaki jest poziom aktywności społecznej i partycypacji mieszkańców?
- Jakie grupy (terytorialne i/lub kategoryjne) powinny zostać objęte pracą metodą OSL (Organizowanie Społeczności Lokalnej)?
- Jakie są kluczowe problemy i wyzwania społeczne?
- Jak postrzegana jest jakość życia w Gminie?

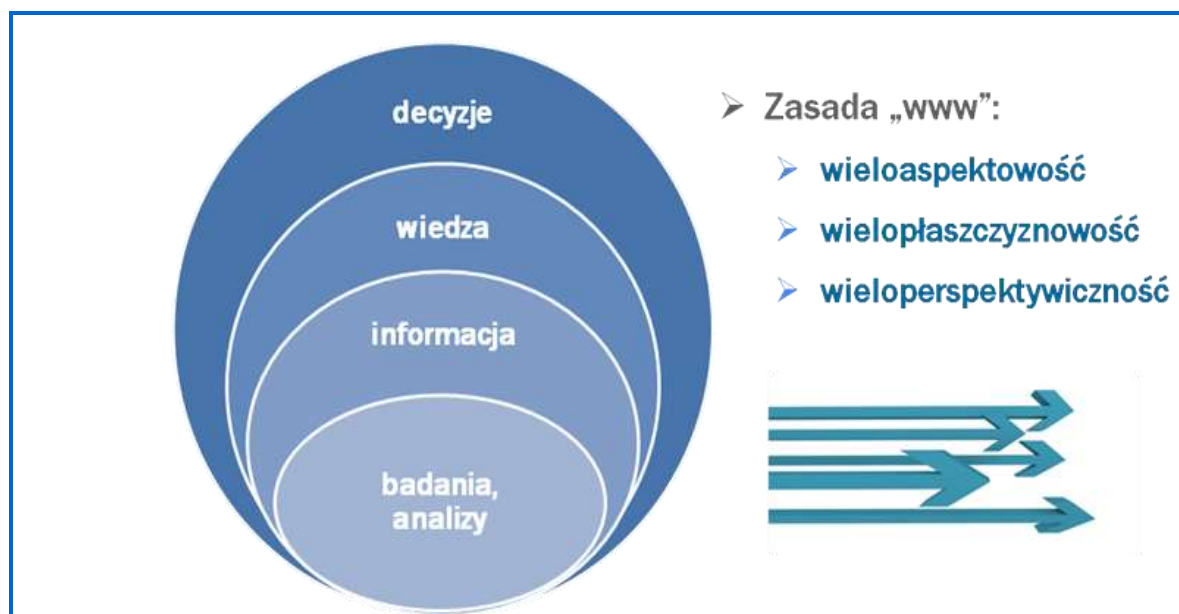
Metody, techniki i narzędzia badawcze (w tym projekty narzędzi badawczych):

Podejście metodologiczne:

W badaniu zastosowana została **triangulacja metodologiczna**, a więc połączenie różnych, wzajemnie komplementarnych metod i technik badawczych (ilościowych i jakościowych). Co istotne, triangulacja dotyczyła nie tylko kwestii związanych z podejściem metodologicznym, ale również powiązaniem różnych źródeł danych oraz perspektyw (grup docelowych). Takie podejście pozwoliło na uzyskanie możliwie pełnej wiedzy, przyczyniając się do sformułowania trafnych wniosków i rekomendacji.

Ilustracja 1. Podejście badawcze oparte na zasadzie trzech „w”

Ilustracja 2. Ogólny schemat procesu badawczego

Uzyskany obraz jest wielowątkowy, wielopłaszczyznowy, a także – ze względu na możliwość zestawienia i porównania opinii różnych grup respondentów – wieloperspektywiczny („zasada WWW”). Innymi słowy, niniejszy projekt badawczy ma charakter kompleksowego, wieloetapowego i rozłożonego w czasie przedsięwzięcia. Badania ilościowe pozwoliły na uzyskanie danych statystycznych, przydatnych do zdiagnozowania sytuacji pod kątem sposobu świadczenia i organizacji usług społecznych w Gminie Jerzmanowa. Badania jakościowe dostarczyły bardziej szczegółowych informacji, które pozwoliły na uzyskanie pogłębionej wiedzy, m.in. z perspektywy lokalnych ekspertów, usługodawców, a także (różnych grup) odbiorców usług społecznych.

Nawiązując do powyższych zagadnień, zrealizowane przedsięwzięcie objęło następujące obszary badawcze:

- kapitał społeczny, aktywność, partycypacja, włączanie mieszkańców,
- ocena jakości życia,
- ranking problemów społecznych,
- potencjały i zasoby społeczności lokalnej,
- korzystanie z usług społecznych i poziom satysfakcji,
- ocena jakości pracy dotychczasowych i potencjału usługodawców,
- zapotrzebowanie na usługi społeczne,
- określenie grup docelowych i ich potrzeb,
- kwestia odpłatności usług,
- pakiety usług i sposób ich świadczenia,
- relacje OPS/CUS z podmiotami zewnętrznymi i współpraca z usługodawcami,
- komunikacja społeczna, edukacja, upowszechnianie wiedzy.

Metody i etapy badawcze:

- Analiza danych zastanych (desk research),
- Badanie ilościowe, miks metodologiczny CAWI + PAPI + CATI, N=544,
- Badanie jakościowe:

- ✓ Zogniskowane Wywiady Grupowe (N=2) – spotkania z kluczowymi interesariuszami procesu tworzenia CUS,
- ✓ Warsztaty *Service Design* (N=5) z przedstawicielami pięciu grup odbiorców usług społecznych,
- ✓ Indywidualne Wywiady Pogłębione (N=20) z lokalnymi liderami, sołtysami, osobami kluczowymi.

Tabela 3. Zrealizowane metody i etapy badawcze

Procedura badawcza	Sposób realizacji
Analiza danych zastanych (desk research)	Analiza dostępnych danych statystycznych oraz dokumentów strategicznych i programowych, raportów, analiz i opracowań...
Badanie ilościowe: CAWI + PAPI + CATI	N=544
Badanie jakościowe: Zogniskowane Wywiady Grupowe (N=2 FGI)	2 spotkania z kluczowymi interesariuszami procesu tworzenia CUS: - organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej (potencjalni realizatorzy usług społecznych) - lokalne instytucje publiczne
Badanie jakościowe: Warsztaty SD (N=5)	5 spotkań z przedstawicielami wybranych grup odbiorców usług społecznych: - osoby starsze, - osoby z niepełnosprawnościami, - przedstawiciele rodzin z dziećmi (tylko osoby dorosłe), - młodzież, - eksperci w obszarze zdrowia psychicznego.
Badanie jakościowe: Indywidualne Wywiady Pogłębione (N=20 IDI)	20 wywiadów z osobami kluczowymi/liderami lokalnymi

2. Usługi społeczne w kontekście przeobrażeń polityki społecznej

Konieczność rozwoju usług społecznych stanowi odpowiedź na aktualne wyzwania społeczne w Polsce i Unii Europejskiej. Rozwiązania oparte na usługach społecznych (szerzej publicznych) bardziej pasują do postindustrialnej rzeczywistości i nowego modelu społecznego. Dlatego współcześnie termin państwo opiekuńcze (*welfare state*) coraz częściej zastępuje się pojęciem „*social services state*”, bardziej oddającym specyfikę

skoncentrowaną na usługach polityki społecznej. W stopniowo wyłaniającym się nowym podejściu do polityki społecznej warto zaznaczyć przynajmniej trzy istotne trendy, które są realnym powodem do inwestowania w sektor usług społecznych.

- różnorodność instytucjonalna w dostarczaniu i produkcji usług społecznych (*welfare pluralism*):

Odpowiedzialność za realizację zadań i usług społecznych rozkłada się na większą liczbę podmiotów działających w ramach różnych sektorów. Pluralizacja dotyczy szczególnie trzech obszarów – po pierwsze, instytucji realizujących zadania społeczne, po drugie, instrumentów finansowania, po trzecie, sposobów realizacji usług społecznych. Zakłada się, że w celu większej skuteczności działań społecznych administracja publiczna powinna w większym stopniu wykorzystywać aktywne społeczeństwo obywatelskie (np. poprzez tworzenie partnerskich relacji między państwem a organizacjami pozarządowymi). Z kolei na styku rynku i polityki społecznej tworzy się specyficzna forma przedsiębiorczości – ekonomia społeczna.

- ekonomizacja usług społecznych:

Kolejnym ważnym kierunkiem współczesnej polityki społecznej jest postępujący proces jej ekonomizacji. Polega on na powiązaniu różnych aktywizujących działań polityki społecznej z rynkiem pracy. Praca staje się kluczem do rozwiązywania różnorodnych problemów ekskluzji społecznej i ubóstwa, gdyż poprzez działania aktywizujące próbuje się rozwiązywać różnorodne kwestie socjalne dzięki integracji ludzi z rynkiem pracy. Z pewnością odpowiedzią na tę potrzebę są rozwiązania realizowane w duchu ekonomii społecznej.

Ekonomizacja polityki społecznej to także wprowadzanie do niej różnorodnych mechanizmów, które są związane z rozwiązaniami klasycznie rynkowymi. Chodzi tu przede wszystkim o takie procesy jak prywatyzacja i urynkowienie zadań społecznych, wprowadzanie konkurencyjności wśród producentów i dostawców świadczeń społecznych. Pojawia się też zjawisko tzw. quasi rynków w sferze społecznej, na których motywem

działania nie musi być chęć zysku; z kolei nabywcy (mieszkańcy korzystający z usług) nie zużywają własnych zasobów; źródłem finansowania pozostają bardzo często środki publiczne.

- uspołecznienie usług społecznych:

W nowych podejściach do polityki społecznej zauważa się, że do pozytywnej zmiany roli i znaczenia usług społecznych przyczynia się w poważnym stopniu ich uspołecznienie, czyli wykorzystanie potencjału podmiotów ekonomii społecznej. Można nawet stwierdzić, że sektor ekonomii społecznej (rozumiany szeroko czyli łącznie z organizacjami pozarządowymi) jest właściwie niezastąpiony, ze względu na fakt, że szybciej i skuteczniej dociera do odbiorców pomocy, jest bardziej elastyczny, innowacyjny, efektywniejszy finansowo. Ponadto sektor ekonomii społecznej łączy świadczenie usług społecznych z zacieśnianiem więzi społecznych i pogłębiania integracji społecznej, a także ze wzmacnianiem społeczeństwa obywatelskiego.

Kreowanie koncepcji usług socjalnych przez Unię Europejską

Komisja Europejska scharakteryzowała obszar tzw. usług interesu ogólnego w Zielonej Księdze (Green Paper Services on General Interest, 2003) oraz Białej Księdze (White Paper Services on General Interest, 2004) wskazując, że zagadnienia związane z usługami stanowią dla instytucji europejskich niezwykle ważny obszar rozwoju polityki społecznej. Usługi w interesie ogólnym (*Services of General Interest*), obejmują usługi zarówno o charakterze gospodarczym jak i niegospodarczym. Są to usługi, które bez interwencji publicznej nie byłyby świadczone, lub byłyby świadczone na innych warunkach. Realizowanie takich usług na zlecenie władzy publicznej wpływa na ich jakość, oraz umiarkowaną cenę z uwagi na dofinansowanie ze źródeł publicznych.

Z kolei usługi socjalne użyteczności publicznej są istotną częścią Europejskiego Modelu Społecznego. Dokument uzupełniający do komunikatu dotyczącego jednolitego rynku na miarę Europy XXI wieku „Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie” z roku 2007

wskazuje, że usługi socjalne są postrzegane jako środek do osiągnięcia następujących celów:

- są to usługi zorientowane na osobę, przeznaczone do zaspokajania życiowych potrzeb człowieka, zwłaszcza potrzeb słabszych grup w społeczeństwie,
- zapewniają ochronę przed ogólnymi i szczególnymi zagrożeniami dla życia oraz pomagają w realizacji osobistych wyzwań i w sytuacjach kryzysowych,
- świadczone są również na rzecz rodzin, w kontekście zmiany wzorców rodziny, wspierania ich roli w opiece nad młodymi i starszymi członkami rodziny, jak również nad osobami niepełnosprawnymi, oraz kompensują ewentualny rozpad rodzin,
- są to kluczowe instrumenty ochrony podstawowych praw człowieka i ludzkiej godności; przyczyniają się do zwalczania dyskryminacji, zapewnienia równości płci, poprawy warunków życia i tworzenia równych szans dla wszystkich.

W realizacji usług społecznych użyteczności publicznej Komisja Europejska przewiduje preferencję dla konkretnych lokalnych realizatorów. Obok dotychczasowych klauzul społecznych pozwalających, by wykonawca do realizacji zamówienia publicznego zatrudnił osoby mające utrudniony dostęp do rynku pracy (art. 94 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych) dodatkowo preferowane będzie wsparcie kierowane do lokalnych podmiotów ekonomii społecznej. Usługi tego rodzaju powinny być zorganizowane w następujący sposób:

- zaspokojenie wielorakich potrzeb poszczególnych jednostek wymaga wszechstronności i personalizacji usług socjalnych, które muszą być opracowane i świadczone w sposób zintegrowany; często między odbiorcą usługi i usługodawcą istnieje osobista relacja,
- przy definiowaniu i świadczeniu usługi trzeba uwzględniać różnorodność ich adresatów,
- usługi socjalne świadczone w celu zaspokojenia potrzeb osób należących do słabszych grup społeczeństwa charakteryzuje często asymetryczny stosunek między

usługodawcami i beneficjentami, odmienny od relacji mających miejsce między dostawcą handlowym a konsumentem,

- z uwagi na fakt, że usługi te często osadzone są w (lokalnych) tradycjach kulturowych, wybiera się rozwiązania dostosowane do szczególnych cech lokalnej sytuacji, gwarantujące bliskość między usługodawcą a użytkownikiem, zapewniając jednocześnie równy dostęp do usług na całym terytorium,
- usługodawcy często potrzebują dużej autonomii, by zaspokoić różne i zmieniające się potrzeby społeczne,
- z reguły usługi te opierają się na zasadzie solidarności i w dużym stopniu są one uzależnione od publicznego finansowania, co zapewnia równy dostęp, niezależnie od stanu posiadania czy dochodów,
- usługodawcy nienastawieni na zysk oraz pracownicy wolontariatu często odgrywają ważną rolę w świadczeniu usług społecznych, wyrażając tym samym postawę obywatelską i przyczyniając się do integracji społecznej, spójności społecznej wspólnot lokalnych oraz do solidarności międzypokoleniowej.

Wprowadzenie usług społecznych jako kategoria obrotu prawnego w Polsce

W 2019 r. po przyjęciu przez Sejm RP ustawy „O realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych” (19.07.2019 r.) nastąpiło uporządkowanie definicyjne i prawne sfery usług społecznych. Do tej pory pojęcie „usługi społeczne” było powszechnie używane w dyskursie naukowym i literaturze przedmiotu, ale było nieobecne w krajowym obrocie prawnym. Wprowadzenie legalnej definicji usług społecznych ma charakter opisowy i polega na wyliczeniu usług zaliczanych do tej kategorii. Definicją, z założenia, objęte zostały wszystkie usługi pomocy społecznej (w tym praca socjalna), ale także inne usługi, a w pierwszej kolejności asystentura rodziny i usługi opiekuńcze dla seniorów.

„Usługi społeczne” jako pojęcie prawne jest kategorią szerszą niż „usługi pomocy społecznej”, ale węższą niż „usługi świadczone w interesie ogólnym” czy „usługi użyteczności publicznej”. Kategorią tą zostały objęte usługi świadczone w bezpośrednim kontakcie z mieszkańcami. Zakres przedmiotowy pojęcia „usługi społeczne” został powiązany z definicją legalną zawodów pomocowych w ten sposób, że docelowo usługami

społecznymi będą usługi świadczone co do zasady przez przedstawicieli zawodów pomocowych. Zapisy dotyczące zawodów pomocowych ujęte są w odrębnej ustawie regulującej funkcjonowanie Centrów Usług Społecznych. Celem tego aktu prawnego jest integracja i profesjonalizacja usług społecznych i zarazem zwiększenie elastyczności władz samorządowych w organizacji ich świadczenia na poziomie lokalnym i w konsekwencji zapewnienie mieszkańcom szerszej i łatwiejszej dostępności tychże usług.

Definicja legalna ma charakter opisowo-enumeratywny. Usługi społeczne to:

- działania podejmowane przez Gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych lub ogółu mieszkańców,
- z zakresu 14 obszarów kompetencyjnych Gminy, które zostały wymienione poniżej,
- na podstawie ustaw, których przykłady również zostały przedstawione poniżej,
- są świadczone przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje, jeżeli wymogi w tym zakresie wynikają z przepisów odrębnych.

Usługi społeczne to termin szerszy niż usługi pomocy społecznej, ale węższy niż usługi użyteczności publicznej. Obejmują problematykę z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób z niepełnosprawnością,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,

- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Usługi społeczne odnoszą się w szczególności do następujących ustaw:

- 1) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 2) ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw,
- 3) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- 4) ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- 5) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- 6) ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym,
- 7) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- 8) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- 9) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- 10) ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe,
- 11) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- 12) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- 13) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
- 14) ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie,
- 15) ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji,
- 16) ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,
- 17) ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny.

3. Analiza danych zastanych

Jerzmanowa jest gminą wiejską położoną w południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego, w powiecie głogowskim, w odległości ok. 130 km od stolicy regionu - Wrocławia. Powierzchnia Gminy wynosi 84,2 km². Gmina Jerzmanowa sąsiaduje z następującymi gminami: od północy z gminą Głogów, od wschodu z gminą Grębocice, od południa z gminą Polkowice, a od zachodu z gminami: Radwanice i Żukowice. W skład Gminy wchodzi 13 sołectw: Bądzów, Gaiki, Gołowice, Jaczów, Jerzmanowa, Kurowice, Kurów Mały, Łagoszów Mały, Maniów, Modła, Potoczek, Smardzów, Zofiówka¹.

Ilustracja 4. Położenie Gminy Jerzmanowa na tle powiatu głogowskiego i województwa dolnośląskiego²

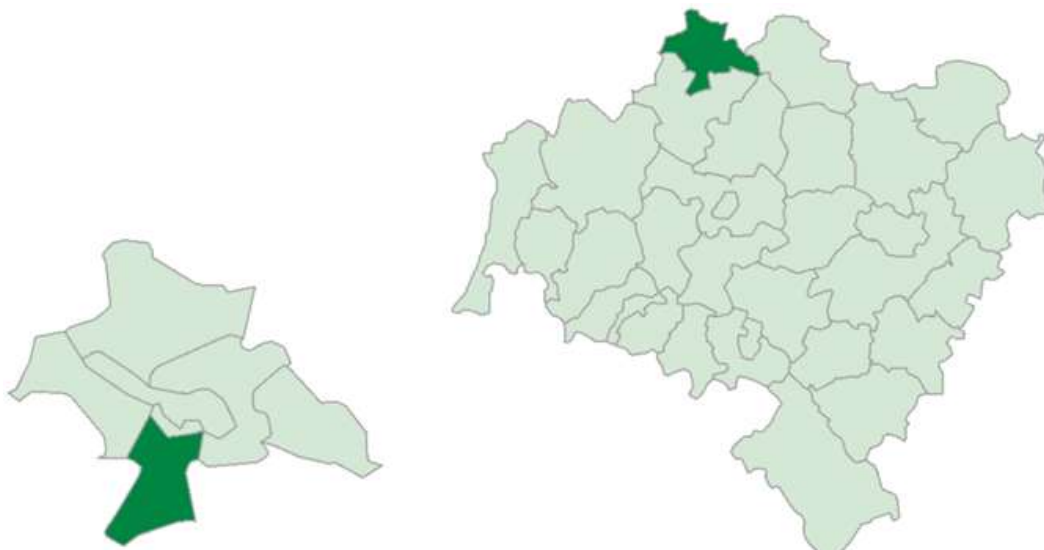

Tabela 5. Stan ludności Gminy na tle wybranych JST, powiatu, województwa i kraju³

Jednostka terytorialna	2020	2021	2022	2023	2024
POLSKA	38 088 564	37 907 704	37 766 327	37 636 508	37 489 087
DOLNOŚLĄSKIE	2 908 378	2 897 737	2 888 033	2 879 271	2 868 242
Powiat głogowski	86 797	86 376	85 689	85 043	84 387
Jerzmanowa	5 439	5 669	5 743	5 879	5 983
Legnickie Pole	5 188	5 272	5 303	5 334	5 353
Grębocice	5 280	5 263	5 293	5 294	5 299
Radwanice	4 853	4 905	5 029	5 088	5 148

¹ „Raport o stanie Gminy Jerzmanowa 2024”, Jerzmanowa, 2025, str. 7

² Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, https://stat.gov.pl/vademecum/vademecum_dolnoslaskie/portrety_gmin/powiat_glogowski/gmina_w_jerzmanowa.pdf, data dostępu: 16.10.2025 r.

³ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W populacji mieszkańców Gminy Jerzmanowa udział kobiet i mężczyzn jest identyczny. Wyraźnie widać, że liczba mieszkańców Gminy systematycznie rośnie. Powyższe zjawisko jest zgodne z trendem dla analizowanych gmin wiejskich ujętych w analizie⁴. Warto zaznaczyć, że Gmina Jerzmanowa położona jest w niewielkiej odległości od relatywnie dużych ośrodków miejskich - Głogowa i Polkowic - co sprzyja jej rozwojowi społecznemu oraz napływowi nowych mieszkańców (w tym rodzin z dziećmi).

Tabela 6. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na tle wybranych JST, powiatu, województwa i kraju⁵

Jednostka terytorialna	w wieku przedprodukcyjnym					w wieku produkcyjnym					w wieku poprodukcyjnym				
	2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024
POLSKA	18,4	18,4	18,4	18,2	18	59,4	59,1	58,7	58,4	58,2	22,2	22,5	22,9	23,3	23,8
DOLNOŚLĄSKIE	17,2	17,3	17,4	17,2	17	59,6	59,2	58,8	58,5	58,3	23,2	23,5	23,9	24,3	24,7
Powiat głogowski	18,4	18,5	18,3	18	17,5	57,8	57,3	56,9	56,7	56,5	23,7	24,2	24,7	25,4	25,9
Jerzmanowa	25,1	25,4	24,7	24,3	23,2	61,2	60,9	61,2	61,4	62	13,7	13,7	14,1	14,3	14,8
Legnickie Pole	18,7	19	19	19	19,2	59	58,3	58	58	58,2	22,3	22,6	22,9	23,1	22,5
Grębocice	20,6	20,5	20,3	20	19,7	61,1	60,8	60,8	60,7	60,6	18,4	18,7	18,9	19,4	19,7
Radwanice	21,8	22,0	22,1	22,5	21,5	59,7	58,8	58,6	57,8	58,2	18,5	19,1	19,3	19,7	20,3

Oprócz liczebności populacji najbardziej istotnym zjawiskiem demograficznym jest zmiana struktury ludności ze względu na wiek. Według danych na koniec 2024 roku 23,2 proc. mieszkańców Gminy Jerzmanowa stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym (jest to najwyższy udział na tle wszystkich analizowanych jednostek terytorialnych), 62 proc. – osoby w wieku produkcyjnym (co jest wynikiem wyższym od wskaźników dla kraju i województwa, powiatu oraz gmin: Legnickie Pole, Grębocice oraz Radwanice), natomiast 14,8 proc. – osoby w wieku poprodukcyjnym (stanowiący niższy udział od danych dla kraju, regionu, powiatu i wszystkich gmin wiejskich ujętych w zestawieniu). Jak już wspomniano, Gmina Jerzmanowa charakteryzuje się systematycznym wzrostem liczby ludności. Naturalny proces „starzenia się” społeczeństwa (zwiększania się liczby seniorów) w znacznej części jest rekompensowany poprzez wzrost liczby nowych mieszkańców, w większości rodzin z dziećmi, zatem udziały w populacji osób zaliczanych do trzech ww. ekonomicznych grup wieku pozostają na zbliżonym poziomie w okresie ostatnich 5 lat. Na

⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

⁵ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

poziomie ogólnopolskim i - w mniejszym stopniu - regionalnym można mówić o trwałej tendencji „starzenia się” społeczeństwa, która - według wszelkich dostępnych prognoz - ma charakter trwały i będzie kontynuowana w przyszłości.

Pomoc społeczna

W roku 2024 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jerzmanowej udzielił pomocy i wsparcia 240 osobom. Od 2018 roku liczba osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej w Gminie Jerzmanowa systematycznie malała, np. w roku 2018 było ich 170, a w roku 2024 - 89. W 2024 roku 97 rodzin skorzystało z pomocy społecznej (164 osoby w rodzinach). W 2024 roku 31 osób skorzystały ze świadczeń niepieniężnych (liczba ww. świadczeń wyniosła 2 880), a 64 osoby – ze świadczeń pieniężnych (617 świadczeń). Kwota świadczeń pieniężnych w roku 2024 wyniosła 346 759,23 zł (o 61 446,79 zł więcej niż w roku poprzednim)⁶.

W 2024 r. do najważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej należały: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, ubóstwo oraz bezrobocie. Na kolejnych miejscach w hierarchii przyczyn korzystania z pomocy społecznej znalazły się: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, potrzeba ochrony macierzyństwa, alkoholizm, bezdomność oraz trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Tabela 7. Powody przyznania pomocy społecznej w 2024 r.⁷

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN OGÓŁEM
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	56
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	47
UBÓSTWO	38
BEZROBOCIE	28
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	7
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	5
ALKOHOLIZM	4
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	4
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA - W TYM: POTRZEBA OCHRONY	4

⁶ „Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2024 dla Gminy Jerzmanowa”, Jerzmanowa, 2025 str. 11-35

⁷ „Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2024 dla Gminy Jerzmanowa”, Jerzmanowa, 2025 str. 23

WIELODZIETNOŚCI	
BEZDOMNOŚĆ	3
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	3
NARKOMANIA	2
PRZEMOC DOMOWA	1
SYTUACJA KRYZYSOWA	1

W ramach wsparcia udzielanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jerzmanowej realizowane są ustawowe świadczenia i usługi m.in. w postaci: pomocy finansowej, usługowej i rzeczowej dla osób potrzebujących, pracy socjalnej, zasiłków celowych, zasiłków okresowych, zasiłków stałych, wydawania posiłków dla dzieci w szkołach czy wypłacania dodatków mieszkaniowych i energetycznych. GOPS organizuje również usługi opiekuńcze dla osób doświadczających trudności w codziennym funkcjonowaniu. W roku 2024 z tej formy wsparcia skorzystało 20 mieszkańców Gminy Jerzmanowa (o 7 osób więcej niż w roku 2023). Realizowane są również specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, z których w 2024 roku nie skorzystał żaden z mieszkańców Gminy. Prowadzone jest poradnictwo specjalistyczne (1 rodzina w 2024 r.), a także asystentura rodziny (1 asystent w roku 2024, z którego wsparcia skorzystało 9 rodzin). GOPS obejmuje również wsparciem rodziny z dziećmi poprzez takie formy pomocy, jak np. zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, których odbiorcami było w sumie 19 rodzin (o 7 rodzin mniej niż w roku poprzednim), a łączna kwota przeznaczona na tę formę pomocy wyniosła 112 242,48 zł (w porównaniu do roku poprzedniego zmniejszyła się o 36 056,69 zł), a także świadczenia opiekuńcze w postaci: świadczeń pielęgnacyjnych, zasiłków pielęgnacyjnych i specjalnych zasiłków opiekuńczych⁸.

Ponadto Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jerzmanowej aktywnie wspiera seniorów, osoby z niepełnosprawnościami oraz opiekunów osób niesamodzielnych, m.in. w ramach następujących programów:

- „Opieka Wytchnieniowa”, celem programu było wsparcie opiekunów osób z niepełnosprawnościami poprzez czasowe przejęcie części codziennych obowiązków, umożliwiając im odpoczynek, regenerację lub załatwienie spraw

⁸ „Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2024 dla Gminy Jerzmanowa”, Jerzmanowa, 2025 str. 27-44

osobistych. Usługą wytchnieniową w 2024 r. zostało objęte 5 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz 1 dziecko z orzeczeniem o niepełnosprawności do 16. roku życia. Na realizację programu przeznaczono kwotę 39 457,32 zł.

- „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, którego celem było wsparcie 13 niesamodzielnych mieszkańców Gminy Jerzmanowa (10 asystentów osób z niepełnosprawnością) w wykonywaniu codziennych czynności, uczestnictwie w wydarzeniach sportowych i kulturalnych oraz włączenie w życie społeczne. Łączna kwota programu wyniosła 232 794,57 zł⁹.

Poniżej prezentujemy dane na temat korzystania z pomocy społecznej w szerszym kontekście, tj. w ujęciu porównawczym.

Tabela 8. Beneficjenci pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców¹⁰

jednostka terytorialna	2020	2021	2022	2023	2024
POLSKA	416	373	344	338	313
DOLNOŚLĄSKIE	301	274	252	252	234
Powiat głogowski	324	288	265	261	220
Jerzmanowa	339	278	235	242	204
Legnickie Pole	584	620	527	478	421
Grębocice	350	311	329	359	343
Radwanice	350	258	236	245	182

Dane zamieszczone w powyższej tabeli obejmują zasięg korzystania z pomocy społecznej, a więc udział beneficjentów pomocy społecznej w populacji. Wyraźnie widać, że przedmiotowy wskaźnik dla Gminy Jerzmanowa w roku 2024 wyniósł 204, zatem był niższy od danych zanotowanych dla całego kraju, województwa dolnośląskiego, powiatu głogowskiego oraz większości gmin miejskich zamieszczonych w tabeli (z wyjątkiem gminy Radwanice). Zestawiając dane za lata 2020-2024, można dostrzec wyraźny trend spadkowy, który jest widoczny we wszystkich porównywanych jednostkach terytorialnych.

⁹ „Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2024 dla Gminy Jerzmanowa”, Jerzmanowa, 2025 str. 67-68

¹⁰ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 9. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej¹¹

jednostka terytorialna	2020	2021	2022	2023	2024
POLSKA	762 536	704 117	656 746	639 737	609 122
DOLNOŚLĄSKIE	49 869	46 511	43 097	42 580	40 547
Powiat głogowski	1 431	1 320	1 244	1 183	1 112
Jerzmanowa	113	93	88	85	83
Legnickie Pole	186	193	167	151	135
Grębocice	72	66	63	68	71
Radwanice	87	71	63	65	52

Dane prezentowane w powyższej tabeli zawierają rzeczywistą liczbę gospodarstw domowych, które w danym roku skorzystały z pomocy społecznej. Gospodarstwo domowe korzystające z pomocy społecznej to takie, które otrzymało pomoc pieniężną, rzeczową lub w formie usług zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów wymienionych w artykule 7. ww. ustawy, a w przypadku świadczeń pieniężnych podstawowym warunkiem ich przyznania jest kryterium dochodowe. W roku 2023 w Gminie Jerzmanowa z różnego rodzaju wsparcia, świadczonego przez pomoc społeczną, skorzystało 85 gospodarstw domowych. Liczba ta systematycznie zmniejsza się od kilku ostatnich lat. Podobny trend odnotowano również w większości gmin wiejskich ujętych w powyższym zestawieniu, a także w powiecie, regionie i kraju.

Sytuacja mieszkaniowa

Według stanu na rok 2024 w Gminie Jerzmanowa mieszkaniowy zasób gminny stanowiło 15 lokali komunalnych. Jak wynika z dokumentu „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2024 rok dla Gminy Jerzmanowa”, na koniec roku 2024 złożono 1 wniosek na mieszkanie komunalne z zasobów Gminy¹².

W uzupełnieniu powyższych informacji warto zaznaczyć, że w roku 2024 w Gminie Jerzmanowa dostępnych było 315 mieszkań na 1000 mieszkańców, a więc mniej niż w całej Polsce, województwie dolnośląskim, powiecie głogowskim oraz w gminach:

¹¹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹² „Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2024 dla Gminy Jerzmanowa”, Jerzmanowa, 2025 str. 11

Legnickie Pole, Grębocice i Radwanice. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Gminie jest najwyższa na tle wszystkich analizowanych jednostek terytorialnych. Przeciętna liczba osób na jedną izbę jest zbliżona do danych dla analizowanych gmin wiejskich, powiatu, regionu i kraju. Z kolei przeciętna liczba izb w jednym mieszkaniu jest wyższa od danych zanotowanych dla kraju, województwa, powiatu oraz wszystkim ujętych w tabeli¹³.

Tabela 10. Zasoby mieszkaniowe gminy w 2024 r. na tle wybranych JST, powiatu, województwa i kraju¹⁴

Jednostka terytorialna	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	mieszkania na 1000 mieszkańców	przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	przeciętna liczba osób na 1 izbę
POLSKA	32,2	425,9	3,83	0,61
DOLNOŚLĄSKIE	33	463,2	3,67	0,59
Powiat głogowski	28,4	416,2	3,74	0,64
Jerzmanowa	37,2	315,1	5,13	0,62
Legnickie Pole	32,4	332,7	4,73	0,63
Grębocice	29	328,9	4,31	0,71
Radwanice	32,7	323,6	4,67	0,66

Ochrona zdrowia

Poniżej prezentujemy najważniejsze informacje z obszaru ochrony zdrowia. Zgodnie z informacjami zawartymi w Rejestrze Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą, na terenie Gminy Jerzmanowa prowadzi działalność 3 placówki medyczne.

Tabela 11. Placówki medyczne prowadzące działalność na terenie Gminy Jerzmanowa¹⁵

Lp.	nazwa placówki medycznej	adres placówki medycznej
1	MEDIX JERZMANOWA WITOSŁAW WIŚNIEWSKI	Brzozowa 5, 67-222 Jerzmanowa
2	LENS-MED SPÓŁKA CYWILNA	Klonowa 6, 67-222 Jerzmanowa
3	WADHWA SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	Klonowa 6, 67-222 Jerzmanowa

Według Banku Danych Lokalnych GUS w roku 2024 w Gminie Jerzmanowa nie funkcjonowała żadna przychodnia POZ podległa samorządowi terytorialnemu .

¹³ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁵ Źródło: <https://rpwdl2.ezdrowie.gov.pl/wyszukiwarka>, data dostępu: 22.09.2025 r.

Tabela 12. Liczba przychodni ogółem, praktyki lekarskie, przychodnie na 10 tys. ludności w roku 2024¹⁶

Jednostka terytorialna	przychodnie ogółem	praktyki lekarskie na wsi	przychodnie na 10 tys. ludności
POLSKA	24 225	797	6
DOLNOŚLĄSKIE	1 729	33	6
Powiat głogowski	48	3	6
Jerzmanowa	1	1	2
Legnickie Pole	1	0	2
Grębocice	3	0	6
Radwanice	1	1	2

Na podstawie powyższych informacji można stwierdzić, że dostęp do usług z obszaru ochrony zdrowia w Gminie Jerzmanowa (mierzony liczbą przychodni w przeliczeniu na populację) jest zbliżony do średniej dla gmin: Legnickie Pole oraz Radwanice i jednocześnie jest najniższym spośród pozostałych jednostek terytorialnych ujętych w analizie.

Powyższe dane (gromadzone przez instytucje statystyki publicznej) ukazują niepełny obraz sytuacji, np. brakuje informacji na temat stanu personelu medycznego (liczby etatów przeliczeniowych lekarza, pielęgniarki lub położnej) w relacji do liczby mieszkańców oraz liczby zadeklarowanych pacjentów do poszczególnych jednostek ochrony zdrowia w przeliczeniu na populację. Ponadto nie wiemy, ilu mieszkańców korzysta z usług medycznych poza terenem Gminy i odwrotnie – ilu mieszkańców sąsiednich jednostek administracyjnych korzysta z usług ochrony zdrowia na terenie Gminy Jerzmanowa. Z pewnością obszar ochrony zdrowia powinien zostać objęty osobną analizą.

Gospodarka i rynek pracy

Poniżej prezentujemy kluczowe informacje odnośnie sfery gospodarczej, a także kondycji lokalnego rynku pracy w Gminie Jerzmanowa. Warto zaznaczyć, że niektóre dane dotyczące drugiej z wymienionych kwestii są zbierane w ujęciu powiatowym.

¹⁶ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 13. Wybrane wskaźniki aktywności gospodarczej mieszkańców w roku 2024¹⁷

Jednostka terytorialna	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców
POLSKA	1 415	1 003
DOLNOŚLĄSKIE	1 589	1 057
Powiat głogowski	1 064	780
Jerzmanowa	1 030	871
Legnickie Pole	1 136	807
Grębocice	630	449
Radwanice	847	627

Powyższe dane pokazują, że liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Jerzmanowa jest zbliżona do danych powiatowych, niższa od wartości dla Polski i województwa dolnośląskiego, a przy tym jest wyższa od niemal wszystkich gmin wiejskich ujętych w zestawieniu. Analogiczną sytuację odnotowano również w odniesieniu do liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na populację

Tabela 14. Stopa bezrobocia rejestrowanego (w proc.)¹⁸

Jednostka terytorialna	2020	2021	2022	2023	2024
POLSKA	6,3	5,8	5,2	5,1	5,1
DOLNOŚLĄSKIE	5,6	4,9	4,5	4,4	4,6
Powiat głogowski	7,8	7,7	6,4	6,5	6,6
Powiat legnicki	8,7	8,4	8,1	7,3	7,0
Powiat polkowicki	4,8	4,9	4,4	4,3	4,2

Ponieważ informacje na temat stopy bezrobocia rejestrowanego zbierane są na poziomie powiatów, nie mamy możliwości zaprezentowania danych dla poszczególnych gmin (w tym dla Gminy Jerzmanowa). Powyżej zaprezentowane zostały dane dla powiatu głogowskiego i dwóch powiatów na tle parametrów regionalnych, jak również ogólnopolskich. Stopa bezrobocia dla powiatu głogowskiego jest wyższa od danych zanotowanych dla powiatu polkowickiego, województwa dolnośląskiego oraz całego kraju. Należy zauważyć, że najwyższą wartość omawianego wskaźnika zanotowano w powiecie legnickim. Ponadto analizując powyższe dane, warto zwrócić uwagę na dynamikę zmian

¹⁷ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁸ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

porównywanych wskaźników. Od roku 2020 obserwujemy pogorszenie sytuacji na rynku pracy w ujęciu krajowym, regionalnym, jak również w przypadku powiatu głogowskiego. Powyższa tendencja uległa odwróceniu po roku 2021, w związku z zakończeniem kryzysu wywołanym pandemią COVID-19.

Tabela 15. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych¹⁹

Jednostka terytorialna	2020	2021	2022	2023	2024
POLSKA	1 046 432	895 203	812 301	788 229	786 179
DOLNOŚLĄSKIE	68 822	58 738	53 952	52 970	55 474
Powiat głogowski	2 232	2 083	1 747	1 761	1 776
Powiat legnicki	1 940	1 734	1 681	1 530	1 461
Powiat polkowicki	1 819	1 708	1 558	1 490	1 476

Na koniec roku 2024 w powiecie głogowskim zarejestrowanych było 1 776 osób bezrobotnych. W tej grupie było 1 088 kobiet i 688 mężczyzn. 229 osób nie przekroczyło 25. roku życia, zaś 389 osób miało co najmniej 50 lat, ponadto odnotowano 890 osób pozostające bez pracy dłużej niż rok, co stanowi przeszło 50 proc. bezrobotnych ogółem²⁰.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Głogowie na koniec września 2025 r. w powiecie głogowskim zarejestrowanych było 1 942 bezrobotnych, w tym 1 136 kobiet (58 proc. ww. populacji), a także 213 osób z prawem do zasiłku (11 proc. zarejestrowanych bezrobotnych). W grupie zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie głogowskim najczęściej występują długotrwale bezrobotni (957 osób, co stanowi 49 proc.), osoby do 30. roku życia (521 osób, 27 proc.), osoby powyżej 50. roku życia (424 osoby, 22 proc.) oraz osoby posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 r.ż. (339 osób, czyli 17 proc.)²¹.

Niektóre z wymienionych grup społecznych określane są mianem pozostających w szczególnej sytuacji na rynku pracy, czy też defaworyzowanych. W tym miejscu warto doprecyzować pojęcie defaworyzacji. „Grupy wykluczone – inaczej (...) defaworyzowane, grupy będące w trudnej sytuacji/położeniu na rynku pracy, czy też grupy problemowe na

¹⁹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

²⁰ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

²¹ Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Głogowie, <https://glogow.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/statystyki-graficzne#/statistics/02030/2>, data dostępu: 16.10.2025 r.

rynku pracy. Są to grupy osób związanych z tzw. wtórnym (drugorzędnym, pobocznym) rynkiem pracy, gdzie fluktuacja zatrudnienia jest bardzo wysoka, warunki pracy (wynagrodzenie, podnoszenie kwalifikacji itd.) zdecydowanie gorsze, a okresy bezrobocia częstsze (wielokrotne bezrobocie) i/lub dłużej trwające (długotrwałe bezrobocie). Do niektórych grup wykluczonych zaliczamy całe grupy społeczne (np. młodzież), a czasem osoby (...) z bardzo specyficznymi problemami (np. opuszczające zakłady karne)...”²².

Aktywność społeczna

Jednym z wyznaczników aktywności społecznej jest liczba organizacji pozarządowych. Według danych GUS liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców Gminy Jerzmanowa wynosi 37. Jest to najniższy wynik spośród wszystkich jednostek administracyjnych ujętych w analizie (w szczególności w porównaniu do gminy Legnickie Pole).

Tabela 16. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców²³

Jednostka administracyjna	2020	2021	2022	2023	2024
POLSKA	40	41	43	46	47
DOLNOŚLĄSKIE	43	44	46	49	51
Powiat głogowski	33	34	34	37	39
Jerzmanowa	33	30	31	31	37
Legnickie Pole	54	53	58	64	62
Grębocice	36	40	40	42	43
Radwanice	60	61	58	59	58

Lokalny samorząd inicjuje działania wspierające organizacje pozarządowe w oparciu o przyjmowany corocznie „Program Współpracy Gminy Jerzmanowa z organizacjami pozarządowymi i podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”. Należy nadmienić, że przedmiotowy dokument jest poddawany konsultacjom społecznym przed

²² Źródło: <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/>

²³ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

przyjęciem przez Radę Gminy. W 2025 roku zaplanowano przeznaczyć na działania wspierające organizacje pozarządowe co najmniej 107 000 zł. Program współpracy z organizacjami „trzeciego sektora” na 2025 rok obejmuje zadania publiczne w zakresie:

- ochrony i promocji zdrowia oraz pomocy społecznej,
- kultury i tradycji narodowych oraz krajoznawstwa,
- edukacyjnej opieki wychowawczej,
- ekologii i ochrony zwierząt,
- kultury fizycznej,
- działalności wspomagającej organizowanie, w zależności od potrzeb, szkoleń dla organizacji z terenu Gminy,
- organizacji wolontariatu²⁴.

W 2024 roku Rada Gminy w formie wspierania i powierzenia zadań publicznych dofinansowała (w trybie 6 małych grantów) projekty/zadania na łączną kwotę 48 900 zł. Wśród zrealizowanych przedsięwzięć znalazły się m.in. profilaktyczne badania USG dla 70 dzieci w ramach inicjatywy „STOP nowotworom u dzieci”, które zwiększyły świadomość zdrowotną lokalnej społeczności. W obszarze sportu wsparcie otrzymały m.in. jubileuszowe obchody 70-lecia Klubu Sportowego Dragon Jaczów, turniej piłkarski Dragon CUP dla dzieci oraz jesienne zajęcia piłkarskie prowadzone przez Klub Sportowy Łagoszovia. Dofinansowanie objęło również projekt edukacyjny „Dzieciństwo bez przemocy - odpowiedzialność dorosłych”, obejmujący konferencję, kampanię informacyjną i szkolenia dla instytucji lokalnych. Ponadto część środków przeznaczono na organizację etapu prestiżowego wyścigu kolarskiego VISEGRAD 4 Bicycle Race – Grand Prix Polski, który odbył się na terenie gminy²⁵.

Kolejnym istotnym wskaźnikiem, na podstawie którego można zdiagnozować poziom kapitału społecznego oraz partycypacji społecznej jest frekwencja wyborcza.

²⁴ „Program Współpracy Gminy Jerzmanowa z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2025 rok”, Jerzmanowa, 2024, str. 2-4

²⁵ „Raport o stanie Gminy Jerzmanowa 2024”, Jerzmanowa, 2025, str. 17-18

Tabela 17. Frekwencja wyborcza (%)²⁶

Jednostka terytorialna	Wybory samorządowe (wójtów, burmistrzów, prezydentów) (2018) – I tura	Wybory parlamentarne - sejm (2019)	Wybory Prezydenta (2025) – II tura	Wybory parlamentarne - sejm (2023)	Wybory samorządowe (wójtów, burmistrzów, prezydentów) (2024) – I tura
POLSKA	54,9	61,74	71,63	74,38	51,99
DOLNOŚLĄSKIE	53,07	60,92	70,63	73,97	50,06
Powiat głogowski	52,93	60,26	69,42	73,62	47,86
Jerzmanowa	67,23	64,78	75,54	79,48	59,98
Legnickie Pole	65,69	61,29	71,79	76,72	67,52
Grębocice	56,83	53,98	65,53	69,35	56,59
Radwanice	54,23	57,65	69,52	73,23	61,87

Według danych Państwowej Komisji Wyborczej mieszkańcy Gminy Jerzmanowa wyróżniają się wysoką aktywnością wyborczą. Przede wszystkim zwraca uwagę wysoka frekwencja w wyborach samorządowych, zarówno w 2018, jak i w 2024 roku (na tle danych krajowych, regionalnych i powiatowych, a także w odniesieniu do gminy Grębocice). Dodajmy, że na wskaźniki w wyborach samorządowych mogą oddziaływać czynniki o charakterze lokalnym (np. sytuacja na miejscowej scenie politycznej). W kontekście uczestnictwa w wyborach parlamentarnych w latach 2019 i 2023 oraz prezydenckich (w 2025 r.) mieszkańcy Gminy Jerzmanowa wykazali się najwyższą frekwencją w porównaniu do wskaźników zanotowanych dla wszystkich jednostek terytorialnych ujętych w analizie. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym czy ogólnopolskim frekwencja w kolejnych wyborach parlamentarnych (2019 i 2023 r.) zdecydowanie wzrosła.

Edukacja

W poniższych tabelach zamieszczamy listę publicznych placówek edukacyjnych funkcjonujących w Gminie Jerzmanowa, przygotowaną na podstawie Systemu Informacji Oświatowej Ministerstwa Edukacji Narodowej.

²⁶ Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza, <https://pkw.gov.pl/>, data dostępu: 22.09.2025 r.

Tabela 18. Zestawienie placówek edukacyjnych w Gminie Jerzmanowa²⁷

Lp.	Rodzaj placówki	Nazwa	Miejscowość	Ulica	Nr budynku	Status
1	Przedszkole	Przedszkole Gminne „Kraina Marzeń”	Jerzmanowa	Obiszowska	25	publiczna
2	Przedszkole	Przedszkole Gminne „Ocean Marzeń” w Jaczowie	Jaczów	Smardzowska	1	publiczna
3	Szkoła podstawowa	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Jerzmanowej	Jerzmanowa	Głogowska	19	publiczna
4	Szkoła podstawowa	Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Jaczowie	Jaczów	Główna	20	publiczna

Na terenie Gminy Jerzmanowa funkcjonuje 1 żłobek:

- Żłobek Gminny w Jaczowie, Jaczów, ul. Główna 21L²⁸.

Tabela 19. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2025 roku (proc.)²⁹

Jednostka administracyjna	język polski		matematyka		język angielskie	
	liczba zdających	średni wynik	liczba zdających	średni wynik	liczba zdających	średni wynik
DOLNOŚLĄSKIE	22 776	61,73	22 761	47,62	22 776	69,88
Powiat głogowski	293	56,32	829	44,24	823	69,00
Jerzmanowa	47	56,53	47	42,87	45	78,82
Legnickie Pole	47	48,43	47	44,91	47	64,55
Grębocice	50	59,92	50	34,08	49	63,90
Radwanice	48	59,92	47	34,06	46	57,39

W roku szkolnym 2025 wyniki egzaminów końcowych uczniów szkół podstawowych na terenie Gminy Jerzmanowa z języka angielskiego były najwyższe na tle regionu, powiatu oraz wszystkich gmin wiejskich ujętych w powyższej tabeli. W przypadku matematyki rezultaty były niższe, niż w województwie dolnośląskim, powiecie głogowskim oraz w gminie Legnickie Pole i jednocześnie wyższe względem gmin: Grębocice i Radwanice. Z kolei wyniki egzaminów z języka polskiego były zbliżone do tych zanotowanych dla powiatu głogowskiego, wyższe od gminy Legnickie Pole oraz niższe względem wartości dla gmin: Grębocice i Radwanice oraz regionu. Warto zauważyć, że spośród analizowanych jednostek

²⁷ Źródło: System Informacji Oświatowej, Centrum Informatyczne Edukacji MEN, Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, <https://rspo.men.gov.pl/>, data dostępu: 22.09.2025 r.

²⁸ Źródło: <https://empatia.gov.pl/rejestr-zlobkow-i-klubow-dzieciecych>, data dostępu: 22.09.2025 r.

²⁹ Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>, data dostępu: 22.09.2025 r.

terytorialnych najniższe rezultaty egzaminów ósmoklasisty odnotowano w gminie Radwanice (dotyczy to przede wszystkim wyników z języka angielskiego oraz matematyki).

Kultura

Samorządową instytucją odpowiedzialną za organizację życia kulturalnego w Gminie jest Gminne Centrum Kultury w Jerzmanowej (GCK). Instytucja zapewnia mieszkańcom dostęp do materiałów bibliotecznych oraz stwarza warunki techniczne i organizacyjne sprzyjające uczestnictwu w kulturze. GCK realizuje swoją działalność poprzez wyodrębnione komórki organizacyjne: świetlice wiejskie, gminną bibliotekę publiczną oraz jej filię. Centrum współpracuje również z instytucjami kultury, stowarzyszeniami, organizacjami twórczymi oraz organami administracji publicznej, co umożliwia poszerzanie oferty i skuteczniejsze zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej. Zakres działań GCK obejmuje organizację wystaw artystycznych, wernisaży, koncertów, przedstawień, projekcji filmowych oraz spotkań tematycznych. Instytucja przygotowuje i wspiera różnego rodzaju imprezy artystyczne i rozrywkowe, prowadzi warsztaty, zajęcia edukacyjne oraz koła zainteresowań. Ważnym elementem jej działalności jest opieka nad zespołami muzycznymi, tanecznymi i folklorystycznymi (zespół „Jaczowiacy”), a także promowanie lokalnych twórców i dorobku kulturowego Gminy. GCK zajmuje się również dokumentowaniem oraz udostępnianiem dóbr kultury. Wspiera rozwój amatorskiego ruchu artystycznego i inicjatyw edukacyjnych, a także kultywuje tradycje folklorystyczne, rękodzieło ludowe i artystyczne. W ten sposób instytucja systematycznie dba o rozwój życia kulturalnego mieszkańców i umożliwia im aktywne uczestnictwo w kulturze.

Jak wspomniano powyżej, w strukturze Gminnego Centrum Kultury w Jerzmanowej działa Gminna Biblioteka Publiczna wraz z filią. Ich zadaniem jest rozwijanie i zaspokajanie potrzeb czytelniczych mieszkańców oraz upowszechnianie wiedzy i kultury. W tym celu instytucja gromadzi, opracowuje i chroni materiały biblioteczne, udostępnia zbiory na miejscu oraz w formie wypożyczeń, a także prowadzi działalność informacyjną. Ważnym elementem jej pracy jest tworzenie i udostępnianie komputerowych baz danych katalogowych i bibliograficznych. Instytucja organizuje także różne formy pracy z czytelnikami, które popularyzują literaturę, naukę, sztukę i kulturę, a jednocześnie

promują dorobek kulturalny regionu. Biblioteka współpracuje z innymi bibliotekami, instytucjami i organizacjami, wspierając rozwój czytelnictwa oraz realizując zadania wynikające z ogólnokrajowej polityki bibliotecznej. Ponadto przygotowuje materiały dokumentujące dorobek kulturalny i gospodarczy Gminy, podejmując działania odpowiadające na potrzeby lokalnej społeczności³⁰

Tabela 20. Wybrane wskaźniki dot. usług bibliotecznych w roku 2024³¹

Jednostka adm.	biblioteki publiczne na 10 tys. ludności	ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach
POLSKA	2	4 555	3 318,2	143	18,4
DOLNOŚLĄSKIE	2	4 718	2 833,3	131	17,4
Powiat głogowski	1,9	4 688	2 247,3	65	24,4
Jerzmanowa	3,3	2 992	3 542,7	78	12,1
Legnickie Pole	3,7	2 677	4 781,4	71	10
Grębocice	3,8	2 650	3 308,5	99	13,8
Radwanice	1,9	2 574	3 801,5	77	10,3

Wyraźnie widać, że mieszkańcy Gminy Jerzmanowa mają relatywnie wysoki dostęp do usług bibliotecznych na tle kraju, województwa dolnośląskiego i powiatu głogowskie, zaś nieco niższy względem niemal wszystkich gmin wiejskich ujętych w analizie. Według Banku Danych Lokalnych GUS w latach 2019-2021 liczba czytelników bibliotek na 1000 mieszkańców w Gminie Jerzmanowa stale malała, co z pewnością miało związek z ograniczeniami wprowadzonymi w związku z pandemią COVID-19 – w 2019 roku wskaźnik wynosił 86 czytelników, a w 2021 roku analogiczny wskaźnik wynosił 70 osób. W kolejnych latach odnotowano wzrost liczby osób korzystających z ww. usług – w 2023 roku - 72 czytelników, a w 2024 roku - 78 czytelników. Jednocześnie liczba czytelników w Gminie Jerzmanowa w przeliczeniu na populację jest nieco wyższa od wartości dla gmin: Legnickie Pole oraz Radwanice, a także względem powiatu głogowskiego, zaś zdecydowanie niższa od danych ogólnokrajowych, regionalnych oraz w porównaniu z gminą Grębocice. Dość nieliczna grupa czytelników przekłada się również na mniejszą liczbę

³⁰ Statut Gminnego Centrum Kultury w Jerzmanowej, Jerzmanowa, 2015, str. 2-3

³¹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

wypożyczeń - średnio wypożyczają oni mniej książek na tle mieszkańców gminy Grębocice, całego kraju, regionu, a w szczególności – powiatu głogowskiego³².

Tabela 21. Wybrane wskaźniki dot. usług bibliotecznych w roku 2024

Jednostka administracyjna	liczba uczestników imprez na 1000 ludności	liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlicę)	centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. ludności
POLSKA	936,9	9 585,55	1
DOLNOŚLĄSKIE	1 100,9	10 317,42	1
Powiat głogowski	2 001,5	21 096,75	0,5
Jerzmanowa	680,7	5 983	1,7
Legnickie Pole	885,3	5 353	1,9
Grębocice	1 667,1	5 299	1,9
Radwanice	2 821	5 148	1,9

W analizie wzięto również pod uwagę wskaźniki dotyczące innych usług kulturalnych, świadczonych przez podmioty lokalne. Wyjątkowo niskie wyniki zanotowano w przypadku liczby uczestników imprez masowych. Są one niższe od wartości analogicznych wskaźników dla kraju, regionu i powiatu, a także gmin: Legnickie Pole, Grębocice i Radwanice. W powyższym zestawieniu na uwagę zasługują dane dotyczące liczby obiektów kulturalnych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W przypadku Gminy Jerzmanowa, a także pozostałych analizowanych gmin wiejskich, odnotowano wyższą wartość w stosunku do danych ogólnopolskich, regionalnych oraz powiatowych. Co za tym idzie, w analizowanych gminach wiejskich (w tym w Gminie Jerzmanowa) liczba osób przypada na placówkę kulturalną jest mniejsza, niż w przypadku kraju, województwa i powiatu. Należy podkreślić, że najmniejszym nasyceniem osób w przeliczeniu na placówkę charakteryzuje się gmina Radwanice. Powyższe dane mogą świadczyć o relatywnie wysokim dostępie mieszkańców Gminy Jerzmanowa do usług kulturalnych, ale również mogą być rezultatem specyficznych rozwiązań organizacyjnych w sferze kultury, przyjętych na poziomie lokalnym.

³² Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Sport i rekreacja

Mieszkańcy Gminy Jerzmanowa mają możliwość uprawiania sportu i rekreacji z wykorzystaniem SPORT PARKU w Jerzmanowej. Obiekt dysponuje skateparkiem, orlikiem oraz kortami tenisowymi. Na terenie kompleksu sportowego odbywają się liczne wydarzenia (m.in. „Rusz się na Zdrowie!”, „Happening Tenisowy”) zajęcia sportowe (nauka gry w tenisa, zajęcia jazdy na hulajnodze) oraz zawody sportowe (m.in. Turniej Dzikich Drużyn na Orliku)³³.

4. Analiza wyników badania ilościowego

Niniejszy rozdział zawiera omówienie wyników badania ilościowego. Jak już wspomnieliśmy, pomiar został zrealizowany z wykorzystaniem techniki CAWI (Komputerowo Wspomagany Wywiad Internetowy) oraz PAPI (*Paper and Pencil Interview*) na kwotowej próbie N=544 mieszkańców Gminy Jerzmanowa.

Poniżej prezentujemy kluczowe informacje na temat struktury próby, która była ważona ze względu na płeć, wiek oraz miejsce zamieszkania według podziału na sołectwa. Kluczowe parametry społeczno-demograficzne zamieszczone w poniższej tabeli są istotne w kontekście analiz prezentowanych w tej części opracowania.

Tabela 22. Struktura próby

PŁEĆ	
kobieta	51%
mężczyzna	49%
WIEK	
15-29	24%
30-39	15%
40-49	25%
50-59	16%
60 i więcej	20%
WYKSZTAŁCENIE	
podstawowe (w tym gimnazjalne)	6%
zawodowe	11%
średnie	35%
wyższe (w tym licencjackie)	48%

³³ Źródło: <https://www.jerzmanowa.com.pl/>, data dostępu: 17.10.2025 r.

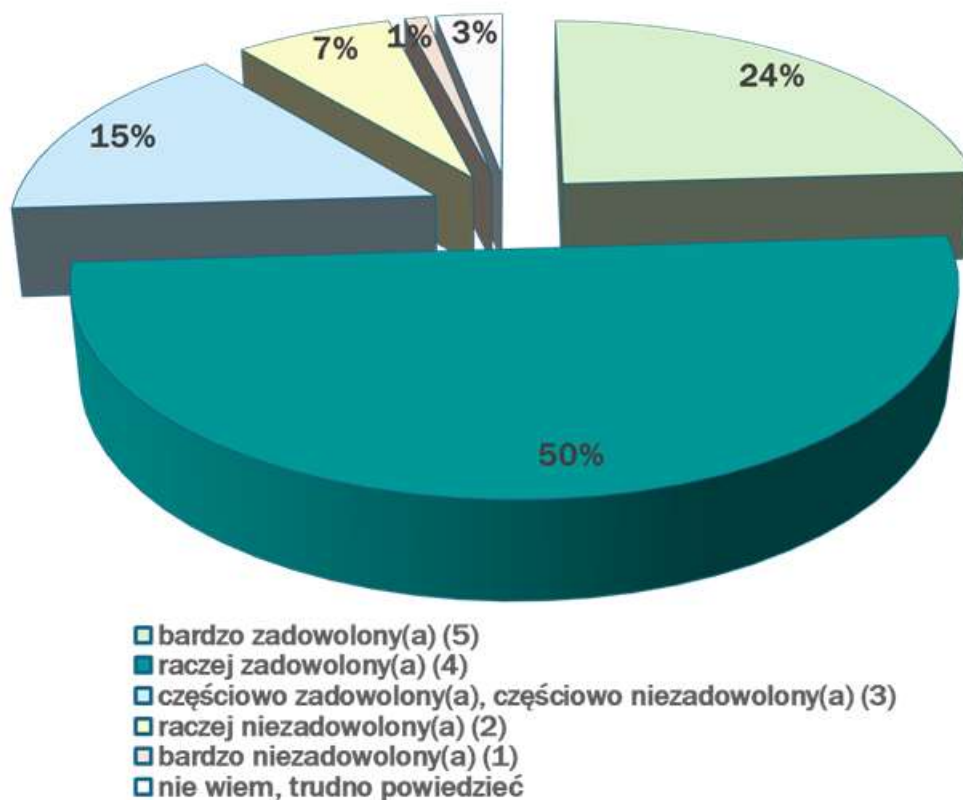
SYTUACJA ZAWODOWA	
pracuję na stałe (na etacie)	47%
jestem emerytem(ką), rencistą(tką)	20%
jestem przedsiębiorcą, własna działalność gospodarcza	13%
zajmuję się domem	12%
jestem uczniem, studentem	9%
jestem bezrobotnym(a)	7%
pracuję dorywczo (na umowę cywilno-prawną)	3%
jestem rolnikiem	1%
POSIADANIE DZIECI	
mam przynajmniej 1 dziecko w wieku 6 lat lub młodsze	28%
mam przynajmniej 1 dziecko w wieku 7-15 lat	37%
mam przynajmniej 1 dziecko w wieku 16-18 lat	6%
nie mam dzieci w wieku poniżej 18 lat	44%
SAMOOCENA KONDYCJI EKONOMICZNEJ GOSPODARSTWA DOMOWEGO	
trudna, nie wystarcza nam na wszystkie podstawowe potrzeby	4%
średnia, wystarcza nam na podstawowe potrzeby, ale żyjemy skromnie	44%
dobra, nie musimy specjalnie oszczędzać, ani niczego sobie odmawiać	52%
CZY JEST PAN(I) OSOBA...	
pełnosprawną	88%
z niepełnosprawnością ruchową	5%
z niepełnosprawnością inną niż ruchowa	7%

Jak już wspomnieliśmy, w zrealizowanej próbie kontrolowane były parametry płci, wieku oraz miejsca zamieszkania (podział na sołectwa), pozostałe rozkłady zostały uzyskane w sposób wtórny, na podstawie uzyskanych odpowiedzi respondentów. Po zakończeniu realizacji pomiaru przeprowadzona została statystyczna procedura, zwana ważeniem danych, polegająca na dostosowaniu (wyrównaniu) struktury zrealizowanej próby (rozkładu podstawowych zmiennych społeczno-demograficznych) do parametrów badanej populacji (mieszkańców Gminy Jerzmanowa w wieku 15 lub więcej lat).

Co istotne, kobiety przeważają nad mężczyznami, a 39 proc. badanych stanowią osoby, które nie przekroczyły 40. roku życia. 48 proc. ankietowanych stanowią osoby z wykształceniem wyższym, zaś 83 proc. ma wykształcenie co najmniej średnie. Prawie połowa badanych pracuje na etacie, natomiast 20 proc. to emeryci i renciści. W zrealizowanej próbie 12 proc. stanowią osoby z niepełnosprawnościami (na podstawie zebranych deklaracji). Przeszło połowa badanych deklaruje, że w ich gospodarstwach domowych zamieszkują dzieci lub młodzież poniżej 18. roku życia.

Wykres 23. Poziom zadowolenia z relacji z sąsiadami (dane w %)

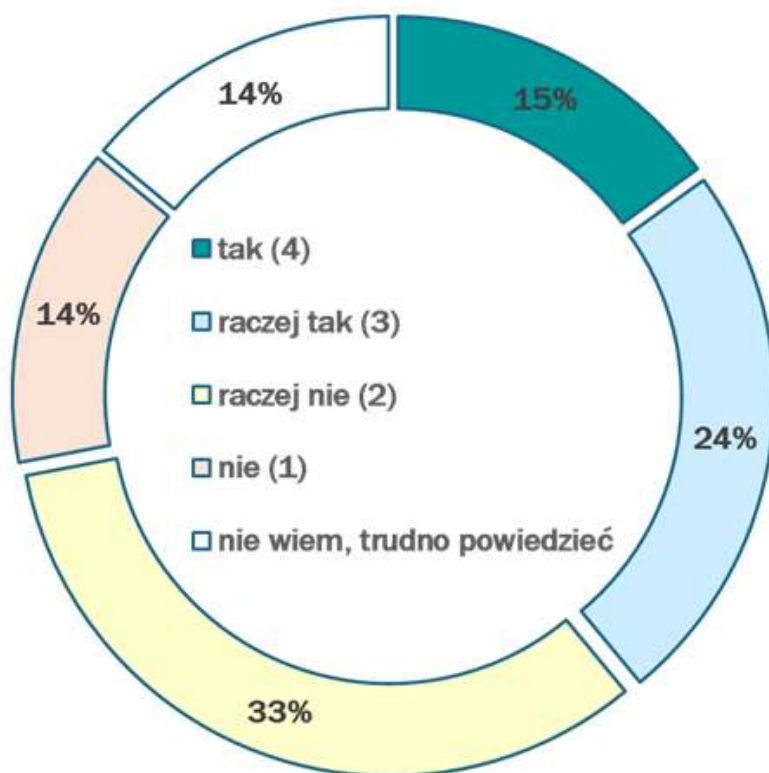
Dane na temat poziomu zadowolenia z relacji z sąsiadami zostały zebrane z wykorzystaniem skali pięciostopniowej (1 = „bardzo niezadowolony(a)”, 5 = „bardzo zadowolony(a)”). 74 proc. deklaruje wysoki stopień satysfakcji, zaś uzyskana średnia wynosi 3,92 – jest to rezultat zbliżony do umiarkowanie pozytywnej kategorii odpowiedzi („4”). Na tle wyników badań uzyskanych w innych podobnych gminach jest to wynik przeciętny. Szczególnie wysokie rezultaty odnotowano wśród badanych o wysokim poziomie poczucia sprawczości (82 proc. w tej grupie), wśród osób deklarujących wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi ludźmi (87 proc.), ankietowanych pracujących na etacie (81 proc.), jak również wśród respondentów oceniających kondycję ekonomiczną swoich gospodarstw domowych jako dobrą (80 proc.).

Powyższe różnice między zmiennymi są istotne statystycznie na poziomie 95 proc. W dużym uproszczeniu – jest to miara wiarygodności rezultatu, a więc prawdopodobieństwo, z którym można stwierdzić, czy uzyskane wyniki, w tym

zaobserwowane związki lub różnice, nie są rezultatem oddziaływania czynników przypadkowych. Analogiczną konwencję zastosowano w dalszej części opracowania.

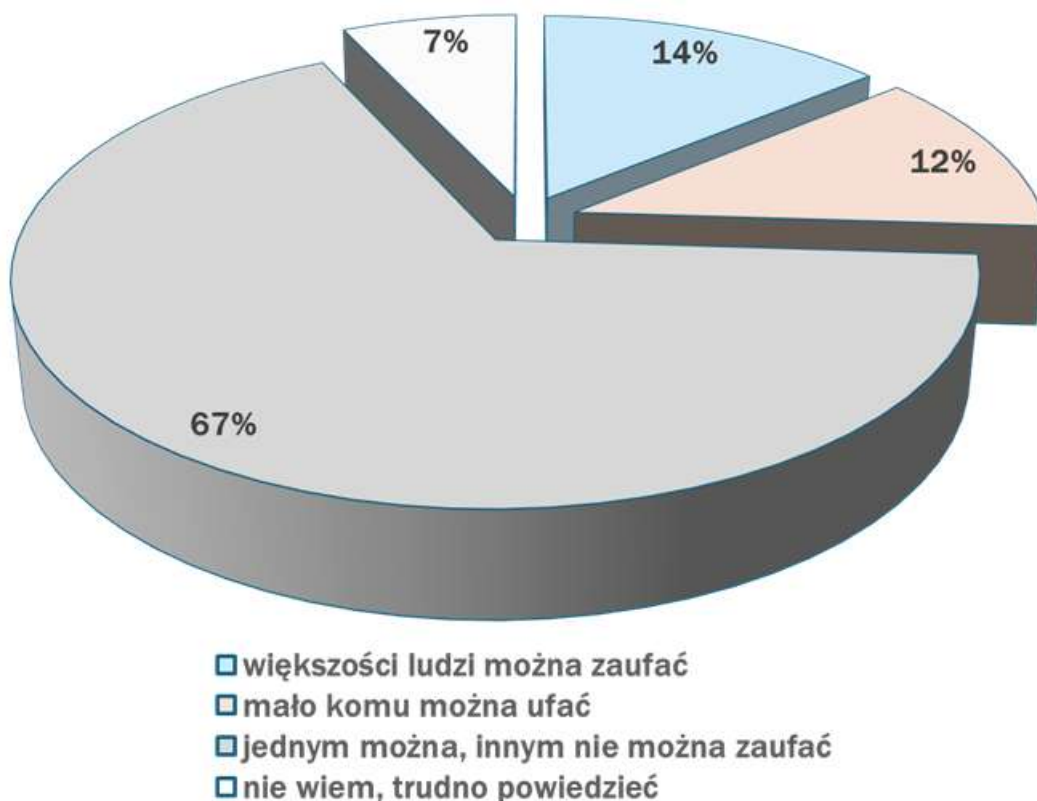
Wykres 24. Poczucie wpływu na bieg spraw lokalnych w Gminie Jerzmanowa

39 proc. badanych deklaruje wysoki lub bardzo wysoki poziom poczucia sprawczości, przeciwną opinię wyraża 47 proc. – jest to niski wynik na tle rezultatów innych pomiarów, realizowanych przez firmę LBS. Poczucie wpływu na bieg spraw lokalnych najczęściej wyrażają osoby deklarujące wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi (80 proc.). Na tle pozostałych grup pozytywnie wyróżniają się również respondenci w wieku 60 lat i starsi (64 proc.), a także ankietowani z wykształceniem zawodowym (71 proc.).

Wykres 25. Zaufanie w relacjach z Innymi

Na tle innych badań realizowanych przez firmę LBS, odnotowany poziom zaufania w codziennych relacjach z innymi jest przeciętny, typowy³⁴. Około 2/3 uczestników pomiaru deklaruje, że zaufanie do innych jest uzależnione od uwarunkowań indywidualnych. 14 proc. uważa, że większości ludzi można zaufać. Najczęściej są to osoby zadowolone z relacji sąsiedzkich (16 proc.), respondenci o wysokim poziomie poczucia sprawczości (28 proc.), jak również ankietowani w wieku 30-39 lat (22 proc.).

³⁴ Tego rodzaju pomiary są realizowane z wykorzystaniem analogicznych narzędzi, jednak znacząco różnią się techniczne szczegóły sposobu realizacji owych pomiarów, zatem ich wyniki nie powinny być zestawiane i porównywane wprost. Jeśli chodzi o przykładowe wyniki: w podwarszawskiej gminie Brwinów 20 proc. badanych uważa, że większości ludzi można zaufać, 13 proc. rozmówców uważa, że mało komu można zaufać. Analogicznie wyniki dla miasta Kobyłka wynoszą – odpowiednio - 12 proc. i 15 proc., dla miasta Jastrzębie-Zdrój: 24 proc. i 27 proc, zaś dla miasta Starachowice: 10 proc. i 34 proc..

Tabela 26. Podejmowanie różnych form aktywności społecznej

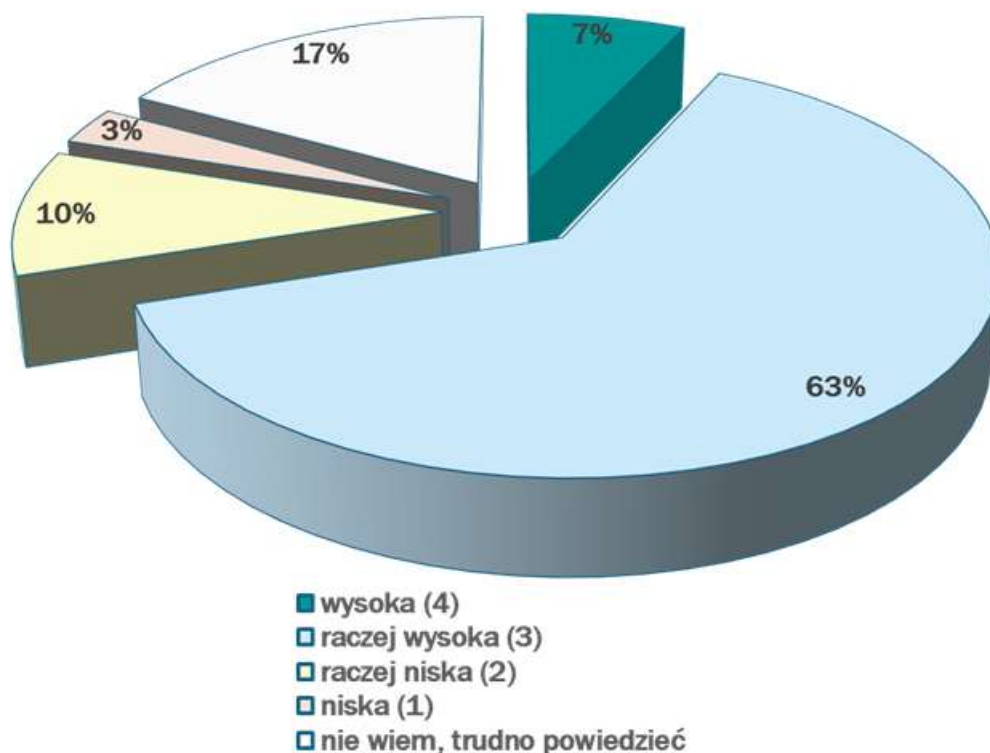
głosowałem(am) we wszystkich lub prawie wszystkich wyborach samorządowych	67%
brałem(am) udział we wspólnych działaniach z sąsiadami	35%
brałem(am) udział w publicznych spotkaniach z przedstawicielami władz lokalnych	32%
brałem(am) udział w konsultacjach społecznych w sprawach lokalnych	28%
brałem(am) udział w protestach dotyczących spraw lokalnych	22%
działałem(am) lub wspierałem(a) działalność organizacji pozarządowej	22%
dyskutowałem(am) o sprawach lokalnych w Internecie	20%
zbierałem(am) podpisy pod petycją lub interweniowałem(am) w sprawach lokalnych	20%
brałem(am) udział w działaniach społecznych jako wolontariusz(ka)	17%
brałem(am) udział w zebraniach spółdzielni lub wspólnoty mieszkaniowej	12%
kandydowałem(am) w wyborach samorządowych (np. do rady gminy)	10%
działałem(am) w organizacji religijnej (np. parafialnej)	9%
nie podejmowałem(am) żadnego z powyższych działań	13%

Przynajmniej jedną z form aktywności społecznej podejmowało 83 proc. badanych, co – na tle innych badań prowadzonych przez wykonawcę – można uznać za relatywnie wysoki wynik. Zdecydowaną większość działań wymienionych w powyższej tabeli najczęściej podejmują respondenci o wysoki poziomie poczucia sprawczości, jak również osoby deklarujące wysoki poziom zaufania do innych. Co ciekawe, podejmowanie różnych form aktywności społecznej najczęściej współwystępuje z niską oceną jakości życia w Gminie.

Do najczęściej podejmowanych form działalności społecznej należą: uczestnictwo w wyborach samorządowych, działania sąsiedzkie, udział w publicznych spotkaniach z przedstawicielami władz lokalnych, udział w konsultacjach społecznych, udział w protestach w sprawach lokalnych, jak również wspieranie działalności organizacji pozarządowych.

Wykres 27. Ocena jakości życia w Gminie Jerzmanowa

Pojęcie jakości życia nie jest jednoznacznie zdefiniowane w naukach społecznych. W tym miejscu można przywołać wiele sposobów ujęcia tego terminu, które dość znacznie się różnią (choć nie zawsze są wzajemnie sprzeczne), np. nieco inne podejście do tego zagadnienia prezentują socjologowie, psychologowie, ekonomiści, przedstawiciele nauk medycznych, czy specjaliści z obszaru polityki społecznej. Na potrzeby tego opracowania można przyjąć, że pomiar jakości życia oznacza próbę odpowiedzi na pytanie o poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego, a także ocenę zadowolenia z życia – w różnych aspektach, w tym w odniesieniu do stopnia zaspokojenia potrzeb lokalnych (np. poprzez świadczenie usług publicznych). Z jednej strony może oznaczać próbę poszukiwania możliwie obiektywnych wskaźników jakości życia (tj. na podstawie danych zastanych), z drugiej – odwołanie się do subiektywnych przekonań mieszkańców (mierzonych na podstawie badań deklaracyjnych).

W świetle badań ankietowych 70 proc. badanych uważa, że jakość życia w Gminie jest wysoka, natomiast 13 proc. mieszkańców formułuje ocenę negatywną (to relatywnie

wysoki rezultat na tle wyników innych, podobnych pomiarów). Prawie co piąty respondent udzielił odpowiedzi „ucieczkowej”, co w pewnym stopniu można zinterpretować jako opinię neutralną lub ambiwalentną. Średnia w skali czterostopniowej (1 = „niska jakość życia”, 4 = „wysoka jakość życia”) wynosi 2,88, co jest równoznaczne z oceną ułożoną w pobliżu umiarkowanie pozytywnej kategorii oceny (3). O wysokiej jakości życia najczęściej przekonane są osoby o wysokim poziomie zaufania w relacjach z innymi (83 proc.), badani w wieku 60 lat i starsi (85 proc.), ankietowani z wykształceniem zawodowym (94 proc.), a także osoby oceniające sytuację ekonomiczną swoich gospodarstw domowych jako dobrą (79 proc.).

Tabela 28. Ocena jakości usług oferowanych przez miejscowe instytucje lub organizacje

	bardzo źle (1)	raczej źle (2)	średnio, ani źle, ani dobrze (3)	raczej dobrze (4)	bardzo dobrze (5)	nie wiem, trudno powiedzieć	ŹLE (1+2)	DOBRZE (4+5)	średnia w skali 1-5
przedszkola	1%	2%	4%	23%	40%	29%	4%	63%	4,4
szkoły podstawowe	5%	1%	4%	26%	38%	26%	6%	64%	4,23
oferta kulturalna (np. zajęcia, wydarzenia kulturalne)	2%	2%	22%	33%	27%	14%	4%	60%	3,93
oferta dla seniorów	4%	1%	12%	24%	19%	39%	6%	43%	3,84
pomoc społeczna	3%	3%	12%	22%	12%	48%	6%	34%	3,69
wsparcie rodzin w trudnej sytuacji życiowej	2%	3%	11%	17%	10%	57%	5%	27%	3,68
oferta sportowo- rekreacyjna	4%	7%	22%	29%	18%	21%	11%	47%	3,64
transport zbiorowy, komunikacja publiczna	7%	8%	19%	35%	17%	13%	16%	52%	3,52
oferta spędzania czasu wolnego	3%	10%	24%	33%	12%	17%	13%	45%	3,48
wzmacnianie aktywności społecznej mieszkańców	3%	13%	25%	16%	9%	34%	15%	25%	3,25
działania na rzecz promocji zdrowia i zdrowego trybu życia	8%	13%	23%	27%	8%	21%	21%	35%	3,17
usługi ochrony zdrowia	8%	14%	27%	26%	8%	17%	22%	34%	3,13
usługi dla osób z niepełnosprawnościami	6%	7%	14%	10%	6%	57%	12%	16%	3,11

praca miejscowej policji	14%	10%	15%	19%	6%	35%	24%	26%	2,9
usługi dla osób bezrobotnych, aktywizacja zawodowa	6%	9%	15%	3%	3%	64%	15%	6%	2,67

Ankietowani mieszkańcy oceniali jakość usług społecznych w wybranych obszarach, posługując się skalą od 1 do 5. Badani mieszkańcy Gminy Jerzmanowa formułują relatywnie wysokie oceny jakości usług edukacyjnych (przedszkoli i szkół podstawowych), ponadto dość pozytywne opinie formułowano względem oferty kulturalnej i oferty dla seniorów, a także – w nieco mniejszym stopniu – pomocy społecznej, usług wsparcia rodziny oraz oferty sportowo-rekreacyjnej. Najwięcej wątpliwości budzą: aktywizacja zawodowa i praca miejscowej policji.

Wykres 29. Korzystanie z usług różnych instytucji lokalnych w okresie ostatnich dwóch lat i ocena poziomu zadowolenia z jakości ich usług

NAZWA INSTYTUCJI	KORZYSTANIE	ŚREDNIA OCENA POZIOMU SATYSFAKCJI W SKALI 1-5
Urząd Gminy Jerzmanowa	85%	3,91
Gminne Centrum Kultury w Jerzmanowej	65%	3,99
placówki ochrony zdrowia (przychodnie)	48%	3,14
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jerzmanowej	32%	4,11

W badaniu ankietowym poruszono również zagadnienia związane z korzystaniem z oferty różnych instytucji lokalnych, jak również oceną jakości tych usług w okresie ostatnich 2 lat, licząc od daty realizacji pomiaru. Respondenci najczęściej korzystali z usług Urzędu Gminy Jerzmanowa, dalej – Gminnego Centrum Kultury, a następnie – placówek ochrony zdrowia oraz miejscowego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Osoby, które skorzystały z usług ww. podmiotów odpowiadały na kolejne pytanie o poziom satysfakcji z otrzymanych usług (stąd zróżnicowane podstawy procentowania w przypadku każdego z ww. podmiotów). Najwyżej ocenione zostały usługi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jerzmanowej, wysokie oceny zyskał również lokalny ośrodek kultury oraz Urząd Gminy Jerzmanowa. Na ostatnim miejscu w rankingu uplasowały się

instytucje ochrony zdrowia, co jest kolejnym potwierdzeniem, że mieszkańcy krytycznie postrzegają tę sferę życia. Powyższe zestawienie należy interpretować w sposób umiejętny, ponieważ poszczególne podmioty mają swoją specyfikę, świadczą zupełnie inne usługi dla różnych grup odbiorców, a także działają na podstawie różnych regulacji prawnych. Z pewnością powyższe wyniki nie powinny być analizowane wprost – jako ranking jakości pracy różnych instytucji i podmiotów lokalnych.

Wykres 30. Preferowane działania w sferze społecznej w okresie najbliższego roku

Respondenci mogli wymienić dowolną liczbę kierunków działań, które – ich zdaniem – powinny zostać przeprowadzone w Gminie Jerzmanowa w okresie najbliższego roku, licząc od daty realizacji pomiaru. Ankietowani w największym stopniu oczekują poszerzenia oferty i zwiększenia dostępu do usług ochrony zdrowia – tego rodzaju przekonanie najczęściej podzielają osoby w wieku 60 lat i starsze (85 proc.), a także badani o wysokim poziomie poczucia sprawczości (78 proc.). Potrzebę zapewnienia miejsc spędzania czasu wolnego w największym stopniu dostrzegają osoby niezadowolone z relacji sąsiedzkich (87

proc.), respondenci wyrażający ambiwalentną ocenę zaufania do innych (72 proc.), ankietowani w wieku 15-29 lat (81 proc.), a także osoby z wykształceniem podstawowym i zawodowym (94 proc.). Na kolejnych miejscach rankingu znalazły się: pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców i ich udziału w życiu Gminy, poszerzenie oferty w sferze sportu i rekreacji, ponadto bardzo ważną potrzebą społeczną jest również zapewnienie wsparcia w kryzysie zdrowia psychicznego (terapii i pomocy psychologicznej oraz psychiatrycznej).

Dodajmy, że powyższy rozkład powinien być interpretowany w sposób umiemy, zwłaszcza, że odniesienie się do części poruszanych zagadnień wymagało wysokiego poziomu refleksyjności, a – w niektórych przypadkach – również wiedzy eksperckiej. Warto pamiętać, że powyższe zestawienie jest oparte na deklaracjach i subiektywnych ocenach uczestników badania.

Tabela 31. Korzystanie i ocena jakości usług społecznych, które były świadczone w Gminie w okresie ostatnich kilku lat

NAZWA USŁUGI	Korzystanie w okresie ostatnich kilku lat	Ocena (średnia w skali 1-5)
asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością	8%	4,11
klub lub dom seniora	7%	3,81
usługi psychologa	4%	3,6
dożywianie	4%	4,77
terapeuta uzależnień	3%	4,03
usługa prawnika	2%	2,77
usługi opiekuńcze	2%	4,06
asystent rodziny	2%	4,02
opieka wytchnieniowa	2%	4,06
terapia uzależnień	1%	2
dowózienie dzieci z niepełnosprawnością do szkół	1%	4,42

W badaniu ankietowym poruszono również zagadnienia związane z korzystaniem z usług społecznych w okresie ostatnich kilku lat, jak również oceną jakości tych usług. Respondenci najczęściej korzystali z usług asystenta osobistej osoby z niepełnosprawnością, a także klubu lub domu seniora. Osoby, które skorzystały z ww. usług odpowiadały na kolejne pytanie o poziom satysfakcji z otrzymanych usług. Najwyżej ocenione zostały usługi dożywiania, a także transportu dla dzieci z niepełnosprawnościami.

Tabela 32. Zapotrzebowanie na różne usługi społeczne

NAZWA USŁUGI	ta usługa jest potrzebna dla mieszkańców i chciał(a)bym z niej skorzystać	ta usługa jest potrzebna dla mieszkańców, ale osobiście nie chciał(a)bym z niej skorzystać	ta usługa jest niepotrzebna i nie chciał(a)bym z niej skorzystać	POTRZEBNA USŁUGA (1+2)
usługi lekarzy specjalistów, np. okulista	68%	15%	16%	84%
usługi mobilne usługi rehabilitacyjne i fizjoterapeutyczne	54%	27%	19%	81%
zajęcia usprawniające dla dorosłych – ćwiczenia na zdrowy kręgosłup, joga, terapia tańcem...	48%	32%	20%	80%
usługi dietetyka	47%	32%	22%	78%
zajęcia muzyczno-taneczne dla dzieci	39%	42%	19%	81%
usługi logopedy lub neurologopedy	37%	44%	19%	81%
Warsztaty dot. pomocy przedmedycznej - dla młodzieży i osób dorosłych, w tym osób opiekujących się bliskimi osobami zależnymi	36%	46%	18%	82%
usługi konsultantów medycznych z zakresu profilaktyki zdrowia	34%	39%	26%	74%
„Bezpieczny senior w domu” - czujnik dymu, czadu i gazu	33%	45%	22%	78%
„Złota Rączka (drobne naprawy w miejscu zamieszkania odbiorców, zapewnienie niezbędnych materiałów będzie po stronie odbiorcy usługi)	33%	37%	30%	70%
warsztat/pracownia umiejętności praktycznych dla dzieci i młodzieży (cykliczne spotkania dla dzieci i młodzieży w wieku 10-16 lat w celu nabycia takich umiejętności, jak np. szycie igłą lub na maszynie, prace stolarskie, posługiwanie się wiertarką, wymiana gniazdka elektrycznego, wymiana uszczelki itp.)	30%	49%	21%	79%

mobilne usługi pielęgnacyjne (podologiczne)	30%	33%	37%	63%
centrum kariery i wsparcia zawodowego dla młodzieży w wieku 16-26 lat (np. doradcy zawodowi, wizyty w zakładach pracy, „wzajemne korepetycje”, biuro ofert pracy, wsparcie psychologa...)	29%	46%	26%	74%
mobilne usługi transportowe <i>door to door</i> (od drzwi do drzwi)	26%	30%	44%	56%
usługi mobilnego fryzjera	22%	25%	52%	48%
usługi dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego, np. psychiatra, psychoterapeuta	22%	61%	16%	84%
„Klub Aktywnego Seniora” – ośrodek dziennego pobytu dla osób w wieku od 55. roku życia, emerytów i rencistów, osób nieaktywnych zawodowo	22%	57%	21%	79%
usługi pedagoga specjalnego lub pedagoga dla dzieci	21%	51%	28%	72%
rehabilitacja domowa lub stacjonarna dla dzieci	21%	62%	18%	82%
usługa opieki nad dzieckiem do lat 10 (możliwość powierzenia opieki nad zdrowym dzieckiem, np. w przypadku konieczności wyjazdu lub wizyty u lekarza)	21%	46%	34%	66%
grupy wsparcia dla opiekunów faktycznych osób z niepełnosprawnościami, osób w kryzysie oraz dla rodziców lub opiekunów dzieci i dorosłych osób niepełnosprawnych	19%	58%	23%	77%
klub dla młodych rodziców (możliwość spotkań rodziców dzieci do lat 5, wymiana doświadczeń, spotkania ze specjalistami – lekarz, pielęgniarka, dietetyk...)	17%	50%	33%	67%
„Telefon do przyjaciela” dla osób starszych, które czują się samotne i mają potrzebę kontaktu z drugą osobą	13%	57%	30%	70%

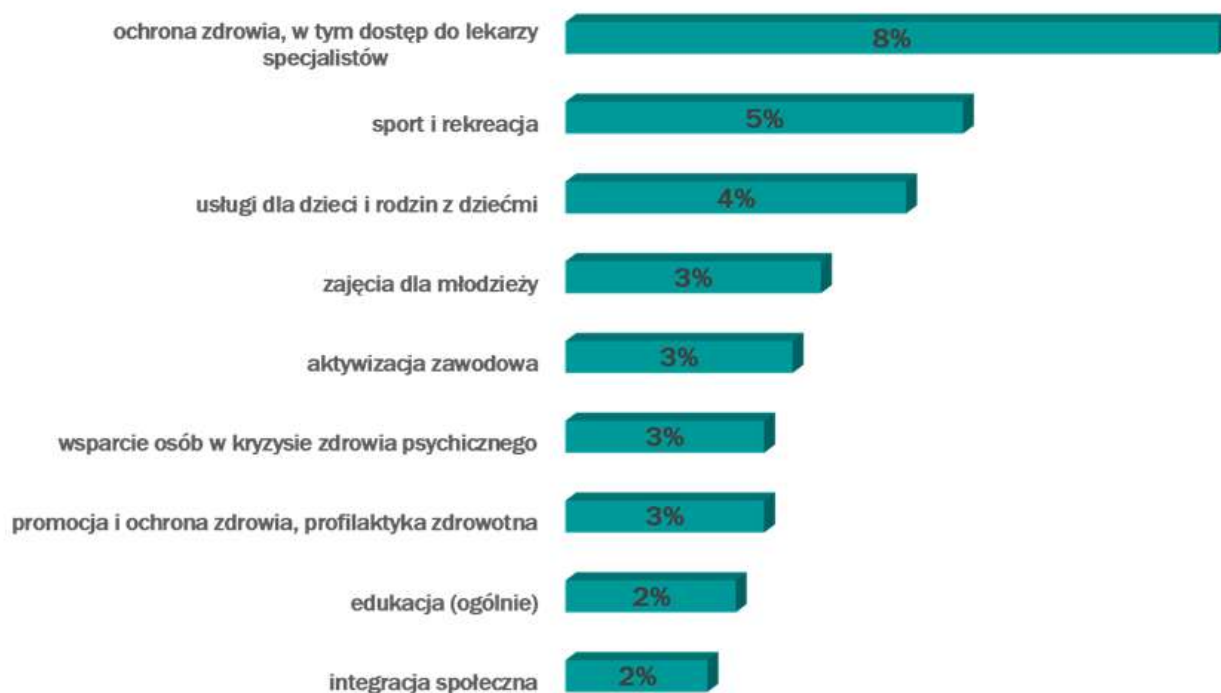
Co do zasady, wszystkie usługi wymienione w powyższej tabeli postrzegane są jako potrzebne dla mieszkańców Gminy, choć ankietowani nie zawsze chcieliby skorzystać z nich osobiście. Respondenci najczęściej deklarują chęć skorzystania z usług lekarzy specjalistów, mobilnych usług rehabilitacyjnych i fizjoterapeutycznych, zajęć usprawniających dla dorosłych (ćwiczenia na zdrowy kręgosłup, joga, terapia tańcem), a także z usług dietetyka.

Wiele z usług wymienionych w powyższym zestawieniu – co do zasady – należy do oferty o charakterze powszechnym, tj. są one skierowane do szerokich grup odbiorców.

Powyższe dane powinny być interpretowane w sposób umiejętny – niższa pozycja w rankingu niekoniecznie oznacza, że dana usługa jest niepotrzebna. Wiele kategorii usług charakteryzuje się wysokim stopniem specjalizacji, ponieważ są skierowane do konkretnych grup odbiorców o precyzyjnie zdefiniowanych potrzebach. Warto zauważyć, że liczna grupa mieszkańców oczekuje zapewnienia usług transportowych dla grup o specjalnych potrzebach. Co do zasady, tego rodzaju świadczenie nie jest usługą społeczną, jednak możliwość przemieszczania się może być koniecznym warunkiem skorzystania z lokalnej oferty dla wielu grup potencjalnych odbiorców.

Wykres 33. Brakujące usługi społeczne w Gminie Jerzmanowa

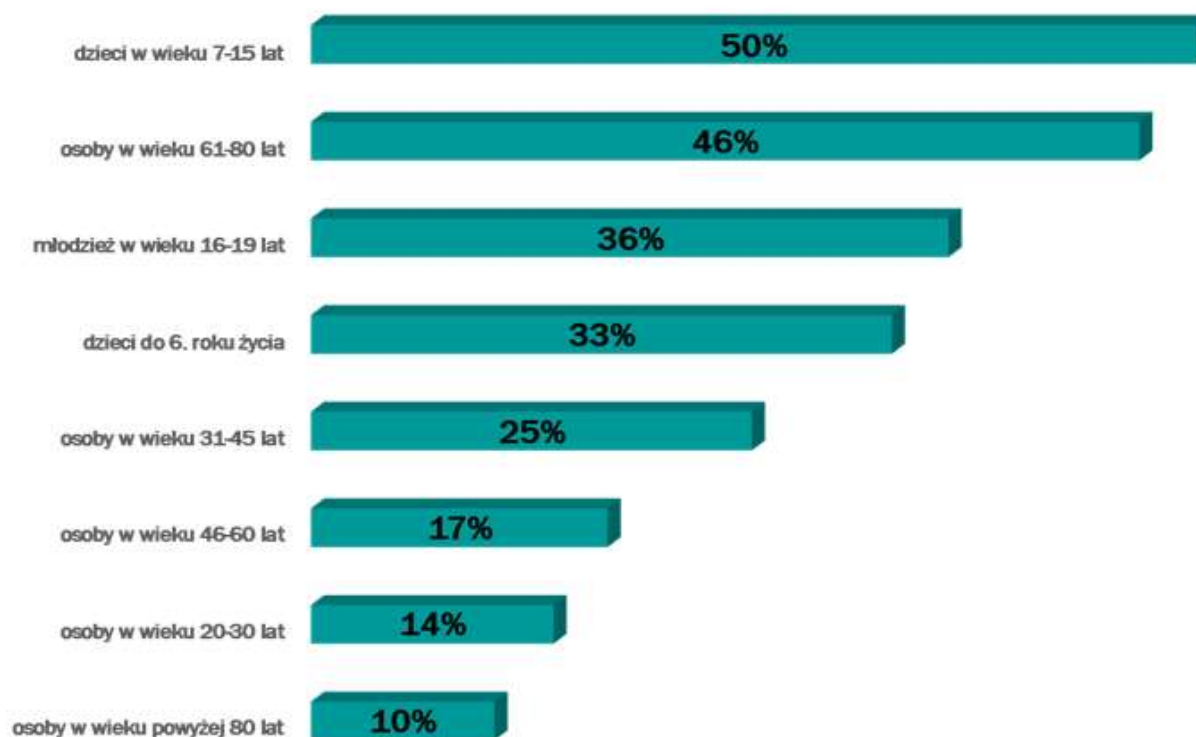
Powyższe informacje zostały zebrane na podstawie odpowiedzi na pytanie otwarte, zatem charakteryzują się silnym rozproszeniem i zróżnicowanym poziomem szczegółowości, co wynika ze specyfiki narzędzia. Respondenci wskazywali jakich – ich zdaniem – usług społecznych brakuje mieszkańcom Gminy Jerzmanowa. Na etapie pracy z danymi udzielone odpowiedzi zostały zakodowane i przyporządkowane do ogólnych kategorii, które mogą być prezentowane w ujęciu statystycznym. Warto zaznaczyć, że liczna grupa uczestników pomiaru miała trudności z udzieleniem odpowiedzi na tak postawione

pytanie (wysoki odsetek braków danych) lub formułowała oczekiwania niezwiązane z obszarem usług społecznych (np. obejmujące zagadnienia budowy „twardej” infrastruktury, jak obiekty sportowe, czy ścieżki rowerowe).

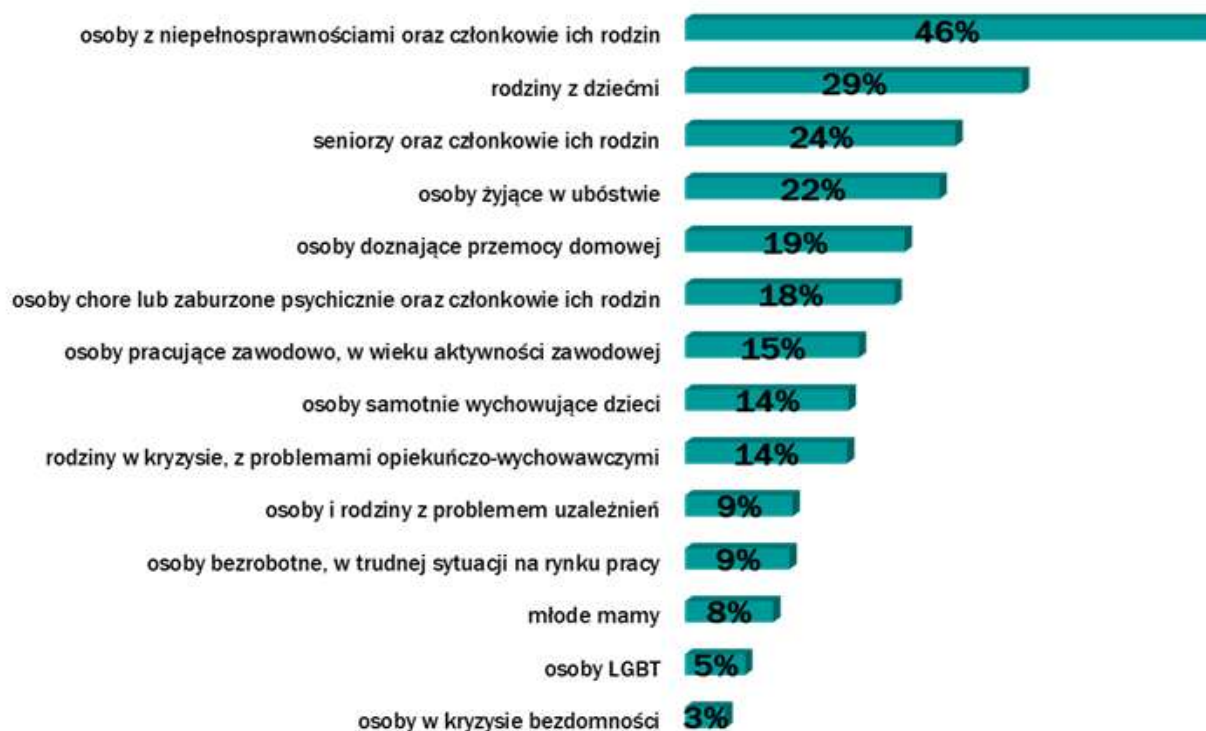
Badani najczęściej wskazują deficyty związane z dostępem do usług ochrony zdrowia (w tym zwłaszcza usług lekarzy specjalistów). Na kolejnym miejscu wskazywano poszerzenie możliwości uprawiania sportu i rekreacji. Wysoko w hierarchii potrzeb lokują się usługi dla rodzin z dziećmi oraz dla dzieci. 3 proc. badanych wskazywało potrzebę wzmocnienia lokalnej oferty w obszarze zajęć dla młodzieży, aktywizacji zawodowej (różnych grup, w tym m.in. młodych ludzi lub osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy), jak również promocji i ochrony zdrowia (w tym profilaktyki zdrowotnej). Ważnym ustaleniem jest również potrzeba wsparcia osób w kryzysie zdrowia psychicznego, co koresponduje z innymi informacjami prezentowanymi w niniejszym raporcie.

Wykres 34. Grupy wiekowe mieszkańców, do których powinny być kierowane usługi społeczne

Wykres 35. Grupy kategorialne mieszkańców, do których powinny być kierowane usługi społeczne

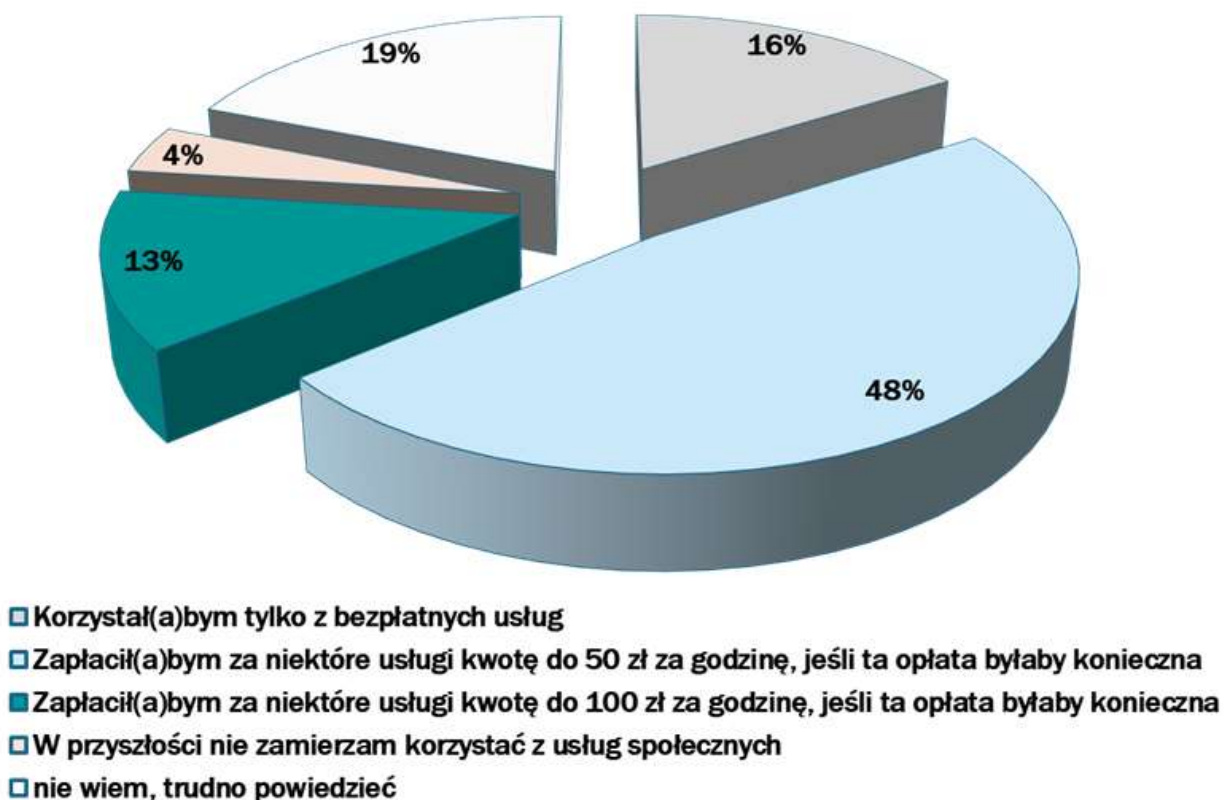

Co do zasady, usługi społeczne powinny być kierowane do społeczności lokalnej, a więc do różnych grup mieszkańców. Respondenci odpowiadali na pytania o preferowane grupy odbiorców, do których w szczególności powinny być adresowane usługi społeczne w Gminie Jerzmanowa. Jeśli chodzi o grupy wieku, najczęściej wymieniano w tym kontekście dzieci w wieku 7-15 lat, jak również seniorów w wieku 61-80 lat, ponadto liczna grupa badanych widzi potrzebę realizacji usług dla młodzieży w wieku 16-19 lat oraz dla małych dzieci.

W przypadku grup kategorialnych badani najczęściej wymieniali osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, następnie – rodziny z dziećmi, seniorów i członków ich rodzin, jak również osoby żyjące w ubóstwie. Warto wspomnieć, że odpowiadając na dwa powyższe pytania respondenci mogli wymienić nie więcej, niż 3 najważniejsze odpowiedzi (w każdym pytaniu osobno).

Wykres 36. Gotowość do ponoszenia opłat za usługi społeczne

Respondentom zaprezentowano 4 stwierdzenia odnośnie chęci korzystania z odpłatnych lub bezpłatnych usług społecznych, przy założeniu, że opłaty za niektóre usługi byłyby obligatoryjne. Chęć skorzystania z usług społecznych deklaruje 77 proc. ankietowanych. 16 proc. uczestników pomiaru oczekuje dostępu do bezpłatnych usług społecznych (najczęściej są to osoby w wieku 50-59 lat – 33 proc.). Wspomniany wynik jest relatywnie wysoki na tle rezultatów pomiarów przeprowadzonych w innych gminach o zbliżonych parametrach, gdzie odnotowano nieco niższe przyzwolenie na korzystanie z odpłatnej oferty. 61 proc. deklaruje chęć skorzystania z odpłatnych usług społecznych, jeśli byłoby to konieczne, natomiast 48 proc. – za niewielką opłatą.

5. Analiza wyników badania jakościowego – wywiady grupowe

Niniejszy rozdział zawiera omówienie wyników badania jakościowego z przedstawicielami wybranych grup interesariuszy. Ich opinie zostały pozyskane na podstawie 2 Zogniskowanych Wywiadów Grupowych (FGI) z udziałem lokalnych liderów, działaczy społecznych, przedstawicieli władz samorządowych, miejscowych instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej. Przeprowadzonych zostało również 5 warsztatów Service Design z przedstawicielami wybranych grup odbiorców usług społecznych: osobami starszymi, osobami z niepełnosprawnościami, przedstawicielami rodzin z dziećmi, młodzieży, jak również ekspertami w obszarze zdrowia psychicznego. Rozdział prezentuje wyniki **badania jakościowego** dotyczących diagnozy potrzeb w zakresie usług społecznych w Gminie Jerzmanowa. Wybór podejścia jakościowego nie był przypadkowy - wynikał z przekonania, że **zrozumienie społecznych zjawisk i procesów wymaga dotarcia do doświadczeń, znaczeń i perspektyw samych uczestników życia lokalnego**. Badania jakościowe nie operują na danych liczbowych - ich celem jest **uchwycenie sensów, emocji, relacji i kontekstów**, które kształtują codzienność mieszkańców oraz ich relacje z instytucjami wsparcia.

Badanie miało na celu zidentyfikowanie kluczowych wyzwań i potrzeb różnych grup mieszkańców w kontekście istniejącej oferty usług społecznych i medycznych. Analiza opiera się na wypowiedziach respondentów oraz danych zawartych w załączonych materiałach źródłowych. Badanie to stanowi podstawę do dalszych działań mających na celu rozwój i integrację usług społecznych, w szczególności w ramach koncepcji Centrum Usług Społecznych (CUS), postrzeganej jako szansa na przezwycięzenie obecnych barier i stworzenie bardziej kompleksowego, uniwersalnego i odpowiadającego na realne potrzeby systemu wsparcia. W tym duchu przeprowadzono **siedem wywiadów grupowych**, zorganizowanych w formule tzw. **samobieźnych dyskusji grupowych**, w których uczestnicy mieli znaczną autonomię w kierowaniu rozmową. Taka metoda pozwala wydobyć **autentyczny język i strukturę znaczeń**, jakimi posługują się mieszkańcy, a jednocześnie ujawnia **mechanizmy wspólnotowego definiowania problemów i potrzeb**. W odróżnieniu od klasycznych fokusów moderowanych przez badacza, samobieżne dyskusje grupowe

opierają się na **dialogiczności, współobecności i samoorganizacji rozmowy**, co czyni z nich nie tylko narzędzie badawcze, lecz także **mikrosymulację życia społecznego** - przestrzeń, w której ludzie wspólnie interpretują rzeczywistość.

Zebrane wypowiedzi pozwoliły na identyfikację **kluczowych wyzwań, deficytów i potencjałów** w systemie lokalnych usług społecznych, obejmujących m.in. wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami, osób w kryzysie zdrowia psychicznego, rodzin z dziećmi, seniorów oraz młodzieży. Badania objęły też liderów organizacji pozarządowych oraz kadrę ośrodka pomocy społecznej. Analiza materiału została przeprowadzona z uwzględnieniem kontekstu społecznego, instytucjonalnego i kulturowego gminy, a także odniesień do ogólnopolskich tendencji w zakresie transformacji polityki społecznej i rozwoju **Centrum Usług Społecznych (CUS)**. Badanie to nie jest więc jedynie diagnozą potrzeb - stanowi także **społeczny akt poznawczy**, w którym mieszkańcy, instytucje i badacze współtworzą wiedzę o lokalnej rzeczywistości. W tym sensie raport jest zapisem procesu uczenia się wspólnoty o samej sobie - procesu, który może stać się fundamentem rozwoju bardziej **zintegrowanych i wrażliwych usług społecznych**, zdolnych odpowiadać na rzeczywiste potrzeby ludzi, a nie tylko na instytucjonalne procedury.

Młodzież o życiu w Gminie Jerzmanowa

Młodzież prezentuje stosunkowo pozytywny obraz swojej gminy – postrzega ją jako **spokojne, bezpieczne i dobrze zorganizowane miejsce do życia**, w którym „wszystko jest blisko” i „nie trzeba daleko jeździć, żeby coś załatwić”. To miejsce, w którym cenią **spokój, znajomość ludzi oraz poczucie wspólnoty małej miejscowości**. Dla części uczestników jest to wyraźny kontrast wobec dużych miast:

„Mieszkałam w dużym mieście i mi się tam totalnie nie podobało... Tutaj jest spokojniej, ludzie się znają. Jest przyjemniej.”

Wypowiedzi pokazują także **lokalne zakorzenienie** – większość uczestników mieszka w gminie od urodzenia lub od wczesnego dzieciństwa. Zwracają uwagę na **dobrą komunikację z Głogowem** oraz funkcjonowanie lokalnych „wsiobusów”, które zapewniają mobilność między miejscowościami gminy.

GMINNY OŚRODEK POMOCY
SPOŁECZNEJ W JERZMANOWEJ

Życie w spokojnej gminie – między satysfakcją a niedosytem

Młodzi mieszkańcy mówią o swojej gminie z wyraźną sympatią i poczuciem przynależności. W ich słowach powraca motyw spokoju, bliskości i bezpieczeństwa - wartości, które w młodym wieku bywają niedoceniane, a tu stanowią kluczowy element codziennego doświadczenia. „Wszystko jest blisko” - mówią, wskazując na łatwy dostęp do sklepów, parku, boiska i skateparku. Ten lokalny mikroświat wydaje się wystarczający, dopóki dopisuje pogoda i dopóki młodzi mają z kim spędzać czas. Jednak wraz z nadejściem chłodu i ciemności ta rzeczywistość staje się pusta: „Zimą marzniemy na altance. Nie mamy gdzie pójść”. W tych prostych zdaniach zawiera się kluczowa diagnoza: **Gmina Jerzmanowa jest miejscem z dobrą infrastrukturą, ale ograniczoną przestrzenią życia społecznego.** Młodzi mają gdzie żyć, ale nie do końca mają gdzie być. To różnica subtelna, lecz zasadnicza.

Mocne strony – infrastruktura, spokój, kultura

W wypowiedziach młodzieży wyraźnie widać uznanie dla rozwoju gminy. Jerzmanowa postrzegana jest jako gmina bogata, nowoczesna i zadbana. Młodzi wymieniają: boiska, skatepark, park, siłownię, bibliotekę, Stodołę Kultury, ośrodek zdrowia, szkołę, sklepy, autobusy i darmowe „wsiobusy”. Cenią także bliskość Głogowa i możliwość nauki w tamtejszych szkołach. To przekonanie o zasobności gminy budzi u młodych poczucie dumy, ale też oczekiwanie, że skoro gmina jest zamożna, powinna inwestować w ludzi, nie tylko w mury. „*To bogata gmina, widać to po tym, co się buduje*” - mówi jeden z chłopców. To przekonanie o zasobności gminy budzi u młodych **poczucie dumy, ale też oczekiwanie, że skoro gmina jest zamożna, powinna inwestować w ludzi, nie tylko w mury.** Sferą szczególnie docenianą jest kultura i rekreacja. Wspomniane koncerty gwiazd – Cleo, Łydki Grubasa, Żabsona czy Łobuzy - stają się znakiem, że gmina potrafi „*zrobić coś na poziomie*”. Pojawiają się też pochwały dla kina plenerowego i inicjatyw biblioteki. Widać, że mieszkańcy w wieku nastoletnim nie są obojętni na życie kulturalne. Przeciwnie - **chcą w nim uczestniczyć, ale na własnych zasadach, nie w formie z góry zaplanowanych zajęć.**

Biblioteka jako oaza relacji

Biblioteka Publiczna w Jerzmanowej stała się czymś więcej niż miejscem wypożyczania książek. W wypowiedziach młodzieży pojawia się ton emocjonalnego przywiązania, wręcz wdzięczności. To tam działa animatorka, nazywana przez młodych ludzi „ciocią”. Nie jest tylko pracowniczką instytucji, ale łącznikiem międzypokoleniowym i katalizatorem młodzieżowej energii. „Mówimy pomysł, a ona mówi: *‘Dobrze, spróbujemy to zrobić’*” - wspominają. Z jej inicjatywy powstały projekty, które dla młodych są źródłem dumy: **kino plenerowe, escape room, wycieczki, spotkania w skateparku, noc w bibliotece**. Dzięki temu młodzi poczuli, że mogą coś współtworzyć, że są traktowani poważnie. To doświadczenie jest nie tylko przyjemne – ma charakter formacyjny: uczy współpracy, odpowiedzialności i sprawstwa. Można powiedzieć, że **biblioteka stała się załącznikiem „lokalnego centrum relacyjnego”**, które CUS mógłby rozwinąć w przyszłości.

Bezpieczeństwo i relacje sąsiedzkie

W wypowiedziach młodych widać duże poczucie bezpieczeństwa - „*nic się nie dzieje*”, „*nie ma miejsc, których się unika*”. Pojawiają się jednak pojedyncze epizody związane z obecnością osób bezdomnych czy nietrzeźwych w przestrzeni publicznej i brakiem reakcji służb. Nie traktują tego jako poważnego zagrożenia, raczej jako znak, że system wsparcia społecznego działa wybiórczo. „*Policja przyjechała, ale tylko kazali mu zabrać materace i pojechali*.” Takie doświadczenia budują obraz gminy, w której **infrastruktura działa sprawnie, ale usługi społeczne jeszcze nie obejmują wszystkich ludzi i sytuacji**

Życie społeczne i relacje międzypokoleniowe

Młodzi mają poczucie, że mieszkańcy Gminy Jerzmanowa są aktywni, ale w sposób konwencjonalny – poprzez koła gospodyń, straż, festyny, dożynki. To świat dorosłych. Oni sami dopiero wchodzą w przestrzeń obywatelską, a ich pierwszy kontakt z nią to działania w bibliotece. To dobry punkt wyjścia dla budowania **obywatelskości relacyjnej** – opartej na doświadczeniu współdziałania, nie na formalnych strukturach. Jednocześnie zauważają brak projektów międzypokoleniowych: „*Dla młodych i starszych razem nic się nie dzieje*.”

„Trudno znaleźć coś, co by interesowało wszystkich.” To ważna obserwacja dla przyszłych projektów CUS: działania powinny łączyć grupy wiekowe poprzez **wspólne tematy, nie wspólny wiek** - np. digital storytelling, warsztaty filmowe, kulinarne, projekty upamiętniające lokalną historię.

Słabe strony – brak przestrzeni dla młodzieży

Najczęściej wskazywany problem to brak otwartego, ciepłego miejsca spotkań. „*Jak jest zimno, to marzniemy na altance*” - mówią młodzi. To nie tylko kwestia infrastruktury, lecz także symbolicznego braku zaufania. Młodzi czują, że są „między” – za starzy na plac zabaw, za młodzi, by korzystać z oferty dla dorosłych.

Tabela 37. Obszary tematyczne oferty i potrzeb

Obszar	Obecna oferta/mocne strony	Braki/potrzeby młodzieży
Kultura	Stodoła Kultury, biblioteka, kino plenerowe, koncerty, pikniki.	Brak codziennej przestrzeni niekomercyjnej, brak animatorów młodzieżowych.
Edukacja	Szkoła w Jerzmanowej, dobre połączenia z Głogowem.	Brak zajęć pozalekcyjnych i miejsc do nauki w grupie.
Sport i rekreacja	Boiska, skatepark, siłownia plenerowa.	Brak boiska do siatkówki, ograniczony dostęp do boisk w czasie treningów klubu „Sokół”.
Usługi społeczne	Ośrodek zdrowia, bezpieczeństwo.	Brak świetlicy/klubu z opiekunem i ogrzewaniem zimą.
Życie społeczne i obywatelskie	Działająca biblioteka z animacją młodzieży, koła gospodyń, strażacy, festyny.	Brak przestrzeni współdecydowania i międzypokoleniowych działań.
Środowisko naturalne	Park, czyste otoczenie, spokój.	Brak miejsc osłoniętych od zimna, potrzeba zielonych przestrzeni z zadaszaniem.
Bezpieczeństwo	Wysokie poczucie bezpieczeństwa.	Sporadyczne incydenty z osobami uzależnionymi, brak reakcji służb.

Potrzeby i oczekiwania wobec gminy i CUS

Z wypowiedzi młodzieży wyłania się obraz gminy z potencjałem, ale z niedostatkiem i wspólnotowych przestrzeni. Młodzi nie proszą o wiele – **chcą miejsca, gdzie można być razem**. Dach nad głową, ciepła, możliwości spotkania, rozmowy, grania w coś, słuchania muzyki. Chcą też, by dorośli im ufali: „*My już jesteśmy w takim wieku, że wolimy sami coś*”

robić, nie żeby ktoś nam narzucał.” W kontekście powstającego Centrum Usług Społecznych, młodzież mogłaby widzieć w nim:

- **nowe centrum** - przestrzeń współobecności i spotkań,
- **miejsce integracji młodzieży, rodzin i seniorów**, z ofertą nie tylko usług, ale wspólnotowych inicjatyw,
- **otwartą świetlicę/klub młodzieżowy** z animatorem,
- **strefę działań społecznych**, gdzie młodzi mogą realizować własne mikroprojekty,
- **partnera w słuchaniu** - instytucję, która rozumie, że usługą społeczną jest również rozmowa, współbycie i relacja.

W ich oczach CUS mógłby stać się **nowym domem lokalnej wspólnoty**, nie urzędem. Miejscem, gdzie można po prostu wejść – jak do biblioteki – i poczuć, że „to też nasze”. W tym sensie młodzi intuicyjnie wskazują kierunek rozwoju: **od usług do relacji, od infrastruktury do wspólnoty**.

Rekomendacje

Otworzyć przestrzeń wspólną – świetlicę, Stodołę Kultury i bibliotekę – dla młodzieży i mieszkańców poza godzinami pracy urzędów.

- Stworzyć Klub Młodzieżowy przy CUS z animatorem i możliwością współorganizowania działań przez samych młodych.
- Włączyć młodzież w proces współdecydowania o ofercie usług społecznych – np. przez Radę Młodzieży przy CUS lub granty mikroprojektowe.

Charakterystyczne cytaty:

„Mamy siebie – i to już dużo.”

„W lato jest fajnie, w zimę nie mamy gdzie pójść.”

„W kręgielni można siedzieć tylko, jak się coś kupi.”

„Największym plusem jest biblioteka – to nasze miejsce.”

GMINNY OŚRODEK POMOCY
SPOŁECZNEJ W JERZMANOWEJ

„Długo nic nie było dla nas. Dopiero jak zaczęliśmy działać, to coś się ruszyło.”

„My chcemy sami coś robić, nie żeby ktoś nam mówił, co robić.”

„Pani (...) rozumie nas, bo mówi naszym językiem.”

„CUS powinien być miejscem, gdzie można po prostu przyjść i być.”

Seniorzy w gminie Jerzmanowa: jakość życia, potrzeby i potencjał wspólnotowy

Jakość życia w gminie Jerzmanowa

Seniorzy uczestniczący w badaniu zgodnie podkreślają, że Gmina Jerzmanowa jest miejscem spokojnym, bezpiecznym i estetycznym. *„To gmina zadbane, czysta, z porządkiem, z poczuciem, że ktoś o nas dba”* – powiedziała jedna z uczestniczek. Uczestnicy pozytywnie ocenili rozwój infrastruktury drogowej, ścieżek rowerowych i terenów rekreacyjnych. Mieszkańcy czują się związani ze swoją okolicą, choć wielu zwraca uwagę, że gmina - mimo dobrej organizacji – bywa zbyt techniczna i brakuje w niej ciepła międzyludzkiego. *„Wszystko działa, ale czasem brakuje zwykłej rozmowy, takiego spotkania przy kawie”* – dodano. Dla seniorów najważniejsza jest możliwość kontaktu, rozmowy i poczucia bycia potrzebnym.

Oferta usług i wsparcia dla seniorów

Oferta dla osób starszych w gminie jest postrzegana jako rozwijająca się, ale nadal ograniczona. Dobrze oceniono działalność Klubów Seniora, które tworzą przestrzeń spotkań i integracji. *„Klub daje nam energię – to miejsce, gdzie czujemy się potrzebni”* – stwierdziła jedna z senierek. Jednak uczestnicy wskazują, że oferta ma charakter punktowy i nie obejmuje wszystkich miejscowości. Brakuje transportu, który umożliwiłby regularne uczestnictwo w zajęciach osobom mniej mobilnym. *„Jak ktoś nie ma samochodu, to z wiosek nie dojedzie – a tak człowiek siedzi sam”* – zauważył jeden z seniorów.

W obszarze kultury seniorzy cenią festyny, koncerty i wydarzenia organizowane przez gminę, ale podkreślają, że często są one jednorazowe i brak im kontynuacji. *„Fajnie, jak coś się dzieje, ale to trwa chwilę – potem znowu cisza”*. W zakresie zdrowia wskazano na dobrą podstawową opiekę medyczną, lecz ograniczony dostęp do specjalistów, zwłaszcza geriatry

i rehabilitanta. *„Do lekarza specjalisty trzeba jechać do Głogowa, a jak ktoś nie prowadzi auta, to jest problem”* – zauważyła uczestniczka. Wskazano także na potrzebę działań profilaktycznych i edukacyjnych dotyczących zdrowego starzenia się i kondycji psychicznej. W zakresie edukacji i czasu wolnego seniorzy chętnie uczestniczyliby w warsztatach, zajęciach rękodzielniczych, komputerowych i zdrowotnych. Zwracają uwagę, że w gminie brakuje przestrzeni edukacyjno-społecznych łączących pokolenia. *„Młodzi są w swoich światach, my w swoich – a można by razem coś zrobić”*. Podkreślają, że edukacja cyfrowa powinna być priorytetem – *„Bez telefonu i internetu teraz ani rusz, a my się tego uczymy powoli”*.

Aktywność obywatelska, samorządowa i społeczna

Seniorzy mają świadomość swojej roli w społeczności lokalnej, choć podkreślają, że rzadko są zapraszani do współdecydowania. *„Jak coś się planuje, to nikt nas o zdanie nie pyta – a przecież mamy doświadczenie”*. Uczestnicy wskazują, że ich aktywność społeczna skupia się głównie wokół klubów, parafii i działań sołeckich. Samoorganizacja ma charakter sąsiedzki – spotkania, pomoc w drobnych sprawach, wspólne świętowanie. *„Tu każdy każdego zna, ale potrzeba ludzi, którzy pociągną innych do działania”*. Seniorzy wskazują na potrzebę animatorów lokalnych, którzy wspieraliby rozwój inicjatyw oddolnych i wolontariatu senioralnego.

Usługi socjalne, transport, bezpieczeństwo i przestrzeń publiczna

Uczestnicy pozytywnie ocenili działalność GOPS, wskazując na życzliwość i kompetencje pracowników. *„Jak się pójdzie do GOPS-u, to człowiek nie czuje się numerkiem, tylko człowiekiem”*. Jednocześnie zauważają, że pomoc społeczna jest często utożsamiana z ubóstwem, a potrzebne są formy wsparcia adresowane do wszystkich seniorów – nie tylko tych w trudnej sytuacji. Transport pozostaje jednym z kluczowych wyzwań – ograniczona liczba kursów komunikacji publicznej utrudnia dostęp do usług, wydarzeń i lekarzy. *„Kto nie ma auta, ten ma problem – zwłaszcza zimą”*. Seniorzy wysoko ocenili poziom bezpieczeństwa w gminie, ale zauważyli, że po zmroku wiele miejsc jest słabo oświetlonych. Dostępność przestrzeni publicznej określono jako dobrą – nowe

chodniki, ścieżki i ławeczki poprawiają komfort życia. Jednak brakuje miejsc zadaszonych, w których można by się spotkać niezależnie od pogody. *„Ławka dobra, ale jak pada, to nie pogadasz”*. Ochrona środowiska to dla seniorów istotna wartość – chwałą zieleni i czystość, ale apelują o edukację młodszych pokoleń: *„My dbamy o porządek, ale młodzi powinni też wiedzieć, że to nasze wspólne miejsce”*.

CUS – nadzieje i oczekiwania

Powstanie Centrum Usług Społecznych budzi wśród seniorów duże nadzieje. *„Postrzegają CUS jako miejsce przyjazne, otwarte i zrozumiałe. „CUS to ma być miejsce dla ludzi, nie dla papierów”* – ujęto symbolicznie. Seniorzy oczekują, że CUS stanie się centrum informacji, integracji i pomocy – miejscem, gdzie można przyjść po poradę, zapisać się na zajęcia, ale też po prostu spędzić czas w towarzystwie innych. *„Chcielibyśmy, żeby ktoś nas zapytał, czego potrzebujemy – i żeby to nie była ankieta, tylko rozmowa”*. CUS jest widziany jako instytucja łącząca ludzi i instytucje, a nie nowy urząd.

Tabela 38. Zbiorcze zestawienie ocen i potrzeb

Obszar	Mocne strony	Słabości i potrzeby
Jakość życia	Spokój, bezpieczeństwo, czystość, poczucie stabilności	Brak kontaktów społecznych, osamotnienie, niedobór miejsc spotkań
Kultura i edukacja	Działania klubów seniora, wydarzenia lokalne	Zbyt mała liczba zajęć cyklicznych, brak oferty międzypokoleniowej
Zdrowie i opieka	Dostęp do lekarzy podstawowych, empatyczna opieka	Brak specjalistów i rehabilitacji, słaby transport do placówek
Transport i przestrzeń	Nowe drogi, chodniki, ścieżki	Słaba komunikacja publiczna, brak zadaszonych miejsc spotkań
Aktywność obywatelska	Zaangażowanie w parafii, sołectwach i klubach	Brak animatorów i mechanizmów współdecydowania
Usługi społeczne	Życzliwy GOPS, dobre relacje z pracownikami	Brak oferty powszechnej dla wszystkich seniorów

Powyższa tabela zawiera zestawienie najważniejszych wniosków z dyskusji fokusowej, pokazując złożony obraz życia osób starszych w Gminie Jerzmanowa. Z perspektywy uczestników, Gmina jest miejscem stabilnym, bezpiecznym i dobrze zorganizowanym, jednak **brakuje w niej warstwy relacyjnej, emocjonalnej i wspólnotowej**. Wiele aspektów życia materialnego i infrastrukturalnego oceniono wysoko, natomiast

niedosyt dotyczy przestrzeni międzyludzkich — tych, w których można rozmawiać, współdziałać i czuć się częścią lokalnej wspólnoty.

- Jakość życia

Seniorzy wyraźnie dostrzegają atuty swojego otoczenia – czystość, spokój, porządek, dobre utrzymanie infrastruktury oraz poczucie bezpieczeństwa. *„Tu się dobrze żyje, jest cisza i zielenie”* – stwierdziła jedna z uczestniczek. To, co w gminie doceniają, to **ład, organizacja i stabilność** – wartości szczególnie istotne dla osób starszych. Jednocześnie za tą uporządkowaną codziennością kryje się **poczucie osamotnienia i niedostatku kontaktów społecznych**. Wielu seniorów mówi o „pustce po dzieciach”, o sąsiadach, z którymi „kiedyś się rozmawiało, a teraz każdy zamyka się w domu”. Brakuje miejsc, w których można po prostu „być razem”. Seniorzy potrzebują nie tylko opieki, ale **towarzystwa, współobecności i sensu codzienności**.

- Kultura i edukacja

Gmina organizuje wydarzenia kulturalne i integracyjne – festyny, koncerty, warsztaty, które są odbierane bardzo pozytywnie. Dla wielu seniorów stanowią one ważny punkt odniesienia i moment spotkania. Jednak, jak zauważyła jedna z uczestniczek, „to wszystko dzieje się raz na jakiś czas, a my potrzebujemy czegoś stałego”. Brakuje cyklicznej oferty edukacyjno-kulturalnej – zajęć rękodzielniczych, artystycznych, komputerowych, ruchowych. Seniorzy wyrażają zainteresowanie **edukacją cyfrową i międzypokoleniową**: chcą uczyć się obsługi smartfonów, internetu, komunikatorów. Wskazują, że tego typu zajęcia nie tylko rozwijają umiejętności, ale też przeciwdziałają izolacji. Wielu z nich zauważa, że edukacja i kultura powinny łączyć pokolenia: „Młodzi uczyliby nas telefonu, a my ich życia” – stwierdził jeden z seniorów. Tego typu myślenie pokazuje gotowość środowiska do działań solidarnościowych i partnerskich.

- Zdrowie i opieka

Ten obszar stanowi jeden z najważniejszych punktów rozmowy. Uczestnicy oceniają opiekę podstawową jako dobrą - *„nasza przychodnia jest w porządku, lekarz zna ludzi i jest*

ludzki” - ale zwracają uwagę na poważne braki w dostępie do **specjalistów, rehabilitacji i opieki długoterminowej**. Trudności komunikacyjne (brak transportu, długie dojazdy) potęgują problem wykluczenia zdrowotnego. Wielu seniorów wskazuje na potrzebę **profilaktyki i działań prozdrowotnych** w miejscu zamieszkania – pomiarów ciśnienia, warsztatów o zdrowym stylu życia, zajęć ruchowych w ramach klubów seniora. Zwracają również uwagę na **potrzebę wsparcia psychicznego** – rozmowy, grup wsparcia, terapii towarzyszącej utracie bliskich, starzeniu się, samotności. Jak stwierdziła jedna z uczestniczek: „*Nie zawsze chodzi o leki, czasem wystarczy, żeby ktoś wysłuchał*”.

- Transport i przestrzeń publiczna

W opinii seniorów to jeden z kluczowych obszarów wymagających poprawy. Gmina ma nowoczesne drogi i ścieżki, ale **komunikacja publiczna jest niewystarczająca**, szczególnie między mniejszymi miejscowościami. Brak autobusów w weekendy czy wieczorami ogranicza możliwość uczestnictwa w życiu społecznym. „*Jak ktoś nie prowadzi samochodu, to z wioski nie dojedzie - i siedzi sam*” - podkreślił uczestnik spotkania. Jednocześnie doceniana jest poprawa estetyki przestrzeni: nowe chodniki, ławki, zieleń. Brakuje natomiast miejsc osłoniętych – altan, pawilonów, zadaszonych przystanków - które pozwalałyby na spotkania niezależnie od pogody. Przestrzeń publiczna, zdaniem seniorów, powinna być **nie tylko funkcjonalna, ale i gościnna** – taka, która zaprasza do zatrzymania się i rozmowy.

- Aktywność obywatelska i społeczna

Seniorzy wykazują dużą gotowość do działania i współpracy, jednak ich aktywność często ogranicza się do środowisk nieformalnych - parafii, kół gospodyń, klubów. Wielu z nich ma poczucie, że **nie są zapraszani do współdecydowania**. „*Zgłaszamy pomysły, ale nikt się nie odzywa*” - zauważyła uczestniczka. Z drugiej strony widać duży potencjał do rozwoju wolontariatu senioralnego i działań lokalnych – np. wspólnego szycia, organizowania warsztatów, prowadzenia spotkań. Seniorzy są gotowi, ale potrzebują **animatora, który zainspiruje i pomoże zorganizować grupy**. Ich aktywność może stać się

podstawą nowej jakości relacji społecznych w gminie – opartej na współpracy pokoleń i wymianie doświadczeń.

- Usługi społeczne

W tym obszarze dominują pozytywne opinie o GOPS. Seniorzy doceniają profesjonalizm i empatię pracowników. *„Jak się pójdzie do GOPS-u, to człowiek nie czuje się numerkiem”* - mówi jedna z uczestniczek. Jednak podkreślają, że GOPS jest utożsamiany głównie z pomocą dla osób ubogich. Potrzebne są **usługi społeczne o charakterze uniwersalnym**, dostępne dla wszystkich seniorów – od poradnictwa i wsparcia emocjonalnego po działania animacyjne. Powstanie CUS ma szansę zmienić ten obraz – seniorzy oczekują, że będzie to **miejsce spotkań, informacji i integracji społecznej**, w którym osoby starsze nie będą klientami, lecz partnerami.

Omówione obszary układają się w spójny obraz środowiska seniorów w Gminie Jerzmanowa: **materiałnie bezpiecznego, ale społecznie spragnionego relacji i sensu**. Seniorzy cenią porządek i spokój, ale oczekują większej bliskości – kontaktu, dialogu i współdziałania. Ich wypowiedzi pokazują głęboki **potencjał wspólnotowy i empatyczny**, który – jeśli zostanie wsparty przez CUS – może stać się filarem nowej polityki społecznej gminy: opartej na relacjach, uczestnictwie i wzajemnym wsparciu.

Rekomendacje

- Wzmocnić ofertę klubów seniora i zapewnić transport dla osób z mniejszych miejscowości.
- Stworzyć program międzypokoleniowy – wspólne działania młodzieży i seniorów w kulturze i edukacji.
- Rozwinąć poradnictwo zdrowotne i profilaktykę prozdrowotną dla osób starszych.
- Wprowadzić dyżury informacyjne CUS dla seniorów – pomoc w sprawach administracyjnych i zdrowotnych.
- Utworzyć miejsca spotkań osłonięte i dostępne przez cały rok.

- Rozwijać wolontariat senioralny i aktywność obywatelską poprzez mikrogranty i wsparcie animatorów.
- Zwiększyć udział seniorów w procesach konsultacji społecznych i decyzjach lokalnych.

Charakterystyczne cytaty

„To gmina zadbana, czysta, z porządkiem, z poczuciem, że ktoś o nas dba.”

„Klub daje nam energię – to miejsce, gdzie czujemy się potrzebni.”

„Jak ktoś nie ma samochodu, to z wiosek nie dojedzie – a tak człowiek siedzi sam.”

„CUS to ma być miejsce dla ludzi, nie dla papierów.”

„Fajnie, jak coś się dzieje, ale to trwa chwilę – potem znowu cisza.”

„Ławka dobra, ale jak pada, to nie pogadasz.”

„Chcielibyśmy, żeby ktoś nas zapytał, czego potrzebujemy – i żeby to nie była ankieta, tylko rozmowa.”

Zdrowie psychiczne w gminie Jerzmanowa: diagnoza potrzeb i kierunki rozwoju systemu wsparcia

Obecny system wsparcia zdrowia psychicznego w Gminie

Uczestnicy wywiadu zgodnie wskazywali, że w ostatnich latach znacząco wzrosła liczba dzieci i młodzieży doświadczających problemów emocjonalnych, kryzysów lękowych, depresyjnych i zaburzeń zachowania. Jak podkreśliła jedna z nauczycielek: „Dzieci są coraz bardziej wrażliwe, a my coraz częściej nie mamy narzędzi, żeby im pomóc”. W szkołach funkcjonują pedagodzy, psycholodzy i doradcy zawodowi, jednak ich dostępność jest ograniczona. Najczęściej pracują oni na część etatu i dzielą swój czas między kilka placówek. Zarówno uczniowie, jak i rodzice mają ograniczony dostęp do specjalistycznej pomocy psychiatrycznej, która wymaga wyjazdów do Głogowa lub Polkowic. *„Na wizytę u psychiatry dziecięcego czeka się kilka miesięcy - w tym czasie wszystko może się wydarzyć”* – dodano w dyskusji.

Szkoła jako pierwsza linia wsparcia

Szkoła pozostaje głównym miejscem identyfikacji problemów emocjonalnych i społecznych dzieci. To właśnie nauczyciele i pedagodzy najczęściej zauważają pierwsze symptomy kryzysu: wycofanie, agresję, brak motywacji, samookaleczanie czy objawy psychosomatyczne. Jednak szkoły nie zawsze mają odpowiednie zasoby, by skutecznie reagować. *„Często widzimy, że dziecko ma problem, ale nie mamy co z tym zrobić – możemy tylko porozmawiać”* - przyznała jedna z wychowawczyń. Brakuje systemowych narzędzi interwencji oraz szybkiej ścieżki kontaktu z psychologiem, psychiatrą lub poradnią zdrowia psychicznego. Uczestnicy podkreślali, że szkoła może i powinna być miejscem wsparcia, ale nie zastąpi systemu opieki psychicznej. *„My jesteśmy od edukacji, nie od terapii”* – zauważyła dyrektorka jednej z placówek.

Wsparcie poza szkołą – instytucje i luki systemowe

Poza szkołą wsparcie oferują głównie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe oraz poradnie w sąsiednich miastach. GOPS zajmuje się przede wszystkim pomocą materialną i interwencją w sytuacjach kryzysowych, natomiast brakuje usług terapeutycznych i profilaktycznych prowadzonych w środowisku lokalnym. *„Nie mamy miejsca, gdzie młody człowiek mógłby przyjść po prostu pogadać”* – zauważyła jedna z uczestniczek. Wspomniano również o braku grup wsparcia dla rodziców dzieci w kryzysie, którzy często czują się zagubieni. *„Rodzice są w ogromnym stresie, bo nie wiedzą, co robić. Czasem nie wierzą, że dziecko naprawdę choruje”* – mówiła psycholożka szkolna.

Jakość życia i czynniki społeczne

Opinie o jakości życia w gminie są generalnie pozytywne. Jerzmanowa postrzegana jest jako miejsce spokojne, zadbane i bezpieczne. Mieszkańcy chwalą dobrą infrastrukturę i dostępność usług. Jednocześnie wskazują, że za spokojem kryje się pewna społeczna pustka. *„To dobre miejsce do życia, ale trudne miejsce do rozmowy”* – ujęto symbolicznie. Brak naturalnych przestrzeni spotkań i działań międzypokoleniowych utrudnia budowanie więzi i wczesne wychwytywanie problemów. Zespół zauważa też rosnące zjawisko

osamotnienia dzieci w rodzinach, które – jak to określono – „są razem, ale osobno – każdy ze swoim telefonem”.

Jak mógłby wyglądać docelowy system wsparcia...

Uczestnicy spotkania zgodnie wskazują, że gmina potrzebuje spójnego i zintegrowanego systemu zdrowia psychicznego. System ten powinien łączyć trzy poziomy: edukacyjny (szkoły), środowiskowy (CUS, GOPS, NGO) i specjalistyczny (poradnie, lekarze). Proponowany model zakłada, że CUS pełniłby rolę koordynatora i animatora działań w tym obszarze. *„CUS mógłby być tym miejscem, które nie tylko reaguje, ale przede wszystkim łączy i kieruje dalej”* - podkreśliła jedna z uczestniczek. Wskazano potrzebę stworzenia punktu konsultacyjno-interwencyjnego, gdzie dyżurowałby psycholog, pedagog i pracownik socjalny. *„Najważniejsze, żeby ktoś był, kiedy dzieje się coś złego - nawet po południu, nie tylko w godzinach urzędowych.”*

Tabela 39. Zblorcze zestawienie wniosków i potrzeb w obszarze wsparcia zdrowia psychicznego

Obszar	Co funkcjonuje dobrze	Braki i potrzeby
Szkoła	Pedagodzy i psycholodzy, działania profilaktyczne, zauważanie problemów	Brak specjalistów, brak szybkiej ścieżki interwencji, przeciążenie kadry
Poza szkołą	Działania GOPS, pojedyncze inicjatywy NGO	Brak terapii środowiskowej, grup wsparcia, punktu konsultacyjnego
Rodzina	Wysoki poziom troski o dzieci, świadomość problemów	Brak wsparcia dla rodziców, brak poradnictwa rodzinnego
Specjaliści	Dostępność w miastach ościennych	Długie kolejki, brak lokalnych usług psychiatrycznych
CUS	Potencjał integracji działań	Brak kadry i procedur do roli koordynacyjnej

Tabela wskazuje pięć kluczowych obszarów, które razem tworzą obraz lokalnego systemu wsparcia w obszarze zdrowia psychicznego. Analiza ukazuje, że choć Gmina posiada pewne solidne fundamenty – w postaci zaangażowanych nauczycieli, pracowników GOPS i rozwijających się instytucji – brakuje jej spójności systemowej, sieciowania usług i miejsc, w których profilaktyka, wsparcie emocjonalne i interwencja mogłyby spotykać się w jednym punkcie.

Szkoła – pierwsza linia kontaktu, ale bez zaplecza systemowego

Szkoły w Gminie Jerzmanowa są dziś głównym miejscem, w którym ujawniają się symptomy kryzysów emocjonalnych dzieci i młodzieży. Pedagodzy i psychologzy szkolni odgrywają kluczową rolę w identyfikowaniu problemów – znają uczniów, widzą ich codzienne zachowania, rozmawiają z rodzicami. To właśnie szkoła jest często pierwszym punktem „*pierwszej pomocy emocjonalnej*”. Jednocześnie brakuje ciągłości działań i realnego zaplecza specjalistycznego. Pracownicy szkół często działają intuicyjnie, w pojedynkę, bez stałego dostępu do konsultacji psychologicznych czy superwizji. „*Widzimy, że dziecko się wycofuje, ale nie mamy gdzie zadzwonić, żeby ktoś pomógł natychmiast*” – podsumowała jedna z respondentek. Szkoła potrzebuje wsparcia systemowego – nie tylko etatów, ale też struktur współpracy z CUS, GOPS i specjalistami z zewnątrz.

Wsparcie poza szkołą – instytucje działają osobno, bez sieci

Poza szkołami wsparcie oferują GOPS, lokalne NGO i instytucje parafialne, ale ich działania mają charakter rozproszony. GOPS reaguje na sytuacje kryzysowe – przemoc w rodzinie, ubóstwo, choroby – ale nie ma zasobów, by rozwijać działania terapeutyczne. NGO-sy z kolei prowadzą pojedyncze inicjatywy, które nie tworzą spójnego systemu. „*Mamy dobre chęci, ale nie mamy wspólnego planu*” – stwierdziła jedna z uczestniczek spotkania. Brakuje centralnego punktu, w którym instytucje mogłyby się spotkać, planować działania i przekazywać sobie informacje o osobach wymagających wsparcia. Taką rolę – zdaniem uczestników – powinien objąć przyszły CUS, który mógłby pełnić funkcję „*menedżera relacji*” między instytucjami.

Rodzina – silne źródło troski, ale bez wsparcia w kryzysie

Rodziny w gminie charakteryzują się dużą odpowiedzialnością i troską o dzieci, jednak nie zawsze dysponują wiedzą, jak reagować na problemy emocjonalne. Rodzice często bagatelizują pierwsze symptomy („to przejdzie”, „dziecko jest w wieku buntu”), a gdy sytuacja się pogarsza, zostają sami. „*Rodzice dzwonią do szkoły, bo nie wiedzą, co robić, ale my też często nie wiemy, gdzie ich odesłać*” – mówi pedagog. Brakuje działań

edukacyjnych, grup wsparcia i poradnictwa rodzinnego. Potrzebny jest model oparty na „*partnerstwie z rodziną*” – takim, w którym rodzice są nie tylko odbiorcami wsparcia, ale współtwórcami procesu pomocy.

Specjaliści – dostępni, ale zbyt daleko

Najbardziej dramatyczny deficyt dotyczy dostępności psychiatrii i psychoterapii dziecięcej. Wizyta u psychiatry w Głogowie czy Polkowicach wymaga kilku miesięcy oczekiwania. „*Jak dziecko ma myśli samobójcze, to czekanie nie wchodzi w grę*” – zauważyła jedna z psycholożek. System opiera się więc na doraźnych rozwiązaniach, często improwizowanych. Nauczyciele i rodzice próbują pełnić funkcje, które w zdrowym systemie należałyby do specjalistów. Stąd konieczność stworzenia lokalnego punktu konsultacyjnego – niekoniecznie z pełnym zapleczem psychiatrycznym, ale z możliwością natychmiastowego kontaktu i pokierowania dalej.

CUS – nowy integrator systemu wsparcia

Wszystkie grupy uczestniczące w badaniu dostrzegają w CUS potencjalne centrum koordynacji działań w obszarze zdrowia psychicznego. Nie chodzi jednak o kolejny urząd, lecz o **miejsce spotkań, słuchania i kierowania dalej**. CUS mógłby stać się przestrzenią, w której szkoły, GOPS, NGO i mieszkańcy tworzą wspólne strategie pomocy. W tej wizji CUS nie byłby tylko punktem interwencji, ale także laboratorium relacyjnych form profilaktyki - warsztatów, kampanii, kręgów wsparcia. „*CUS mógłby połączyć ludzi, którzy dziś działają obok siebie*” – ujęła jedna z nauczycielek. To wymaga jednak nie tylko dobrej woli, ale też nowej kompetencji: umiejętności zarządzania siecią i komunikacji międzysektorowej.

Analiza pokazuje, że system wsparcia zdrowia psychicznego w Jerzmanowej **funkcjonuje fragmentarycznie, ale z dużym potencjałem integracyjnym**. Szkoły, GOPS i lokalne instytucje podejmują wiele cennych działań, jednak brakuje im „łącznika” – instytucji, która scaliłaby rozproszone wysiłki i nadała im wspólny kierunek. CUS, jeśli przyjmie rolę animatora i koordynatora, może stać się rdzeniem nowego modelu środowiskowego, opartego na **relacyjnej profilaktyce i lokalnej solidarności**. Największe

wyzwania to: brak specjalistów, potrzeba szybkiej interwencji, edukacja rodziców i budowanie trwałej współpracy między instytucjami. Największy potencjał – w ludziach: zaangażowanych, empatycznych, rozumiejących, że zdrowie psychiczne jest sprawą całej wspólnoty.

Rekomendacje:

W trakcie dyskusji sformułowano kilka wyraźnych postulatów rozwoju systemu wsparcia zdrowia psychicznego w gminie:

- Utworzenie lokalnego punktu konsultacyjnego przy CUS (psycholog, pedagog, pracownik socjalny).
- Zapewnienie stałej obecności psychologa w szkołach (pełne etaty).
- Wprowadzenie programów profilaktycznych i warsztatów dla rodziców.
- Rozwój oferty pozaszkolnej dla młodzieży – miejsce spotkań, grupy samopomocowe, warsztaty.
- Stworzenie systemu wczesnego reagowania – szybka ścieżka kontaktu między szkołą, CUS a specjalistami.
- Rozszerzenie współpracy z NGO działającymi w obszarze zdrowia psychicznego.
- Szkolenia dla kadry nauczycielskiej i społecznej z rozpoznawania kryzysów psychicznych.
- Utworzenie gminnego systemu wczesnego reagowania w obszarze zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, z koordynacją w CUS.
- Stworzenie interdyscyplinarnego zespołu wsparcia (pedagog, psycholog, pracownik socjalny, pielęgniarka, nauczyciel).
- Rozwijanie profilaktyki w szkołach i poza nimi – działania integrujące, edukacyjne i warsztatowe.
- Zainwestowanie w rozwój infrastruktury – miejsca spotkań i terapii środowiskowej.
- Wzmocnienie kompetencji pracowników – szkolenia, superwizja i mentoring.

- Rozbudowanie systemu wsparcia rodziców poprzez grupy wsparcia i poradnictwo rodzinne.
- Stworzenie lokalnej strategii zdrowia psychicznego z udziałem mieszkańców oraz instytucji.

Charakterystyczne cytaty

„Dzieci są coraz bardziej wrażliwe, a my coraz częściej nie mamy narzędzi, żeby im pomóc.”

„Na wizytę u psychiatry dziecięcego czeka się kilka miesięcy – w tym czasie wszystko może się wydarzyć.”

„Często widzimy, że dziecko ma problem, ale nie mamy co z tym zrobić.”

„Nie mamy miejsca, gdzie młody człowiek mógłby przyjść po prostu pogadać.”

„To dobre miejsce do życia, ale trudne miejsce do rozmowy.”

„CUS mógłby być tym miejscem, które nie tylko reaguje, ale przede wszystkim łączy i kieruje dalej.”

Osoby z niepełnosprawnościami: diagnoza potrzeb, barier i potencjałów

Jakość życia w gminie Jerzmanowa – perspektywa osób z niepełnosprawnością

Uczestnicy spotkania zwracali uwagę, że Jerzmanowa jest gminą dobrze zorganizowaną i spokojną, z nowoczesną infrastrukturą i poczuciem bezpieczeństwa. *„Tu się żyje dobrze, jeśli ktoś ma rodzinę i zdrowie”* - powiedziała jedna z matek dorosłej osoby z niepełnosprawnością. Jednak codzienność osób z niepełnosprawnością bywa pełna trudności: ograniczony transport, brak specjalistycznych usług, izolacja i niedostateczna oferta aktywności społecznej. *„My nie potrzebujemy litości, tylko żeby można było normalnie załatwić sprawę, dojechać, pójść na spacer, spotkać się z innymi”* – dodała inna uczestniczka.

Gmina postrzegana jest jako miejsce zadbane i przyjazne, ale zdaniem OzN wciąż mało dostępne. Choć powstają nowe chodniki i budynki, nie wszystkie są w pełni dostosowane. *„Podjazdy są, ale często za strome albo kończą się krawężnikiem”*

GMINNY OŚRODEK POMOCY
SPOŁECZNEJ W JERZMANOWEJ

– zauważył przedstawiciel organizacji pozarządowej. Poczucie jakości życia łączy się więc z dostępnością i możliwością samodzielności – nawet w drobnych codziennych sprawach.

Oferta usług i wsparcia dla osób z niepełnosprawnością

W gminie funkcjonują podstawowe formy pomocy – wsparcie finansowe z GOPS, zasiłki, dodatki opiekuńcze, wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego czy pomoc w transporcie medycznym. Jednak większość uczestników podkreśla, że brakuje usług rozwojowych, aktywizujących i integracyjnych. *„Pomoc finansowa to jedno, ale my potrzebujemy życia, kontaktu, ruchu, miejsca dla nas”* – powiedziała jedna z osób z niepełnosprawnością.

Nie ma na miejscu Warsztatu Terapii Zajęciowej ani Środowiskowego Domu Samopomocy – z tych usług mieszkańcy korzystają w Głogowie. Dojazd stanowi poważne utrudnienie, zwłaszcza dla osób o ograniczonej mobilności. *„Głogów jest blisko, ale jeśli ktoś nie ma samochodu, to jest jak za granicą”* - podkreśliła uczestniczka. Brakuje też lokalnych form rehabilitacji, wsparcia psychologicznego i asystenckiego. Opieka wytchnieniowa realizowana jest okazjonalnie, bez ciągłości. *„Dobrze, że są programy, ale kończą się i znowu pustka”*.

W obszarze kultury i czasu wolnego OzN mają ograniczony udział. *„Chciałbym pójść na koncert, ale tam nie ma rampy”* – zauważył jeden z uczestników. Z kolei oferta sportowa, mimo dobrych obiektów, jest niedostosowana. W edukacji doceniono wsparcie szkół podstawowych i indywidualne nauczanie, ale brakuje zajęć integracyjnych i asystentów edukacyjnych. Wskazano też na problem braku dostępu do edukacji dla dorosłych OzN, którzy po ukończeniu szkoły często pozostają bez struktury dnia i relacji społecznych.

Samoorganizacja i aktywność środowiska OzN

Środowisko osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w Jerzmanowej jest aktywne, ale rozproszone. Nie ma jednej organizacji skupiającej OzN - wsparcie odbywa się głównie poprzez kontakty nieformalne, parafie, szkoły i GOPS. *„My się znamy między sobą, ale nie*

mamy gdzie się spotkać regularnie” - mówiła matka dziecka z autyzmem. Osoby z niepełnosprawnością i ich bliscy często funkcjonują w izolacji, bez wspólnej przestrzeni do wymiany doświadczeń i wzajemnej pomocy. Jednocześnie wielu z nich deklaruje chęć większego zaangażowania w życie społeczne. „Chcielibyśmy coś robić, ale nie wiemy, gdzie i z kim” – powiedział uczestnik z umiarkowaną niepełnosprawnością ruchową.

Współpraca z GOPS i nadzieje wobec CUS

Uczestnicy wysoko ocenili pracę GOPS, zwłaszcza otwartość i empatię pracowników. *„Pani z GOPS zawsze pomoże, nawet jak to nie jej sprawa”* - podkreśliła jedna z matek. Jednocześnie wskazano, że system pomocy społecznej opiera się głównie na interwencji i świadczeniach, a nie na wspieraniu samodzielności. *„Pomoc to nie tylko pieniądze – to też to, żeby ktoś pokazał, jak żyć samemu”*. Powstanie CUS budzi duże nadzieje. Osoby z niepełnosprawnością i ich bliscy widzą w nim szansę na stworzenie centrum informacji, koordynacji i wsparcia środowiskowego. *„CUS powinien być takim miejscem, gdzie ktoś nas wysłucha i pomoże znaleźć drogę - nie tylko urzędem.”* Wiele uczestników wskazywało, że CUS mógłby stać się przestrzenią integracji - dla osób starszych, rodzin, OzN i młodzieży. *„Żebyśmy nie byli osobno, tylko razem - bo każdy ma coś wspólnego”*.

Tabela 40. Zbiornicze zestawienie ocen i potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Obszar	Mocne strony	Słabości i potrzeby
Jakość życia	Spokojna, czysta i bezpieczna gmina	Brak dostępności przestrzeni, izolacja OzN
Kultura i edukacja	Wydarzenia lokalne, otwartość szkół	Brak integracyjnych zajęć, trudny dostęp do kultury
Zdrowie i rehabilitacja	Dobra opieka podstawowa	Brak specjalistów, rehabilitacji i wsparcia psychologicznego
Transport i przestrzeń	Nowe drogi, ścieżki, inwestycje	Brak transportu dla OzN, bariery architektoniczne
Aktywność społeczna	Zaangażowani rodzice i opiekunowie	Brak struktur organizacyjnych, miejsc spotkań
Usługi społeczne	Empatyczny GOPS	Brak asystentów, opieki wytchnieniowej i mieszkań wspomaganych
CUS	Szansa na koordynację usług	Potrzeba zespołu interdyscyplinarnego i konsultacji społecznych

Powyższa tabela przedstawia syntetyczny obraz sytuacji osób z niepełnosprawnością w Gminie Jerzmanowa, ukazując zarówno mocne strony środowiska lokalnego, jak

i wyzwania w zakresie usług, integracji społecznej i dostępności. Analiza rozmów fokusowych ujawnia, że - podobnie jak w przypadku innych grup mieszkańców – Jerzmanowa jest gminą dobrego życia materialnego, lecz niedostatecznie relacyjnego. Dla OzN i ich rodzin oznacza to, że infrastruktura działa, ale nie gwarantuje poczucia uczestnictwa, bezpieczeństwa emocjonalnego i realnej samodzielności.

Jakość życia – spokój i porządek kontra izolacja

Osoby z niepełnosprawnością podkreślają, że Gmina oferuje wysoki standard codziennego życia: jest czysto, bezpiecznie i spokojnie. *„Tu się dobrze żyje, jeśli ktoś ma rodzinę i zdrowie”* - powiedziała jedna z matek. To, co jest atutem dla ogółu mieszkańców, dla OzN może jednak stać się ograniczeniem: **spokój przeradza się w ciszę społeczną, a porządek - w dystans**. Wielu uczestników wskazywało, że mimo otwartości ludzi, w gminie brakuje codziennych miejsc spotkań i kontaktu. Osoby z niepełnosprawnością żyją często w cieniu – nie dlatego, że są odrzucane, ale dlatego, że nie ma mechanizmów ich aktywizacji i zapraszania do współuczestnictwa. Poczucie jakości życia jest więc bardzo nierównomierne: dla osób mobilnych i aktywnych – wysokie, dla tych bardziej zależnych – znacznie niższe.

Kultura i edukacja – otwartość szkół, ale brak integracji społecznej

W obszarze kultury i edukacji dostrzegalna jest **duża dobra wola instytucji, ale brak systemowych rozwiązań**. Szkoły podstawowe są otwarte i starają się dostosowywać do potrzeb uczniów z niepełnosprawnością. Wychowawcy i pedagodzy często pełnią rolę pierwszego punktu wsparcia dla rodziców. Jednak po zakończeniu edukacji młodzi ludzie z OzN często „wypadają z systemu” – nie mają możliwości dalszej aktywizacji ani uczestnictwa w życiu społecznym. *„Dziecko kończy szkołę i zostaje w domu. I co dalej? Nie ma dla niego miejsca”* - mówiła jedna z matek. Oferta kulturalna gminy - choć rozwinięta w wymiarze ogólnym – wciąż nie jest inkluzywna. Brakuje dostępnych przestrzeni w Domu Kultury, wydarzeń z tłumaczeniem na PJM, czy aktywności, które pozwalałyby OzN współtworzyć lokalną kulturę, a nie tylko ją obserwować. W efekcie kultura wciąż jest

bardziej formą „pokazu”, niż wspólnej obecności. Ten obszar pokazuje wyraźnie, że integracja wymaga nie tylko programów, ale **zmiany sposobu myślenia o uczestnictwie – z biernego na współtwórcze.**

Zdrowie i rehabilitacja – fundament systemu, którego nie ma na miejscu

Zdrowie jest jednym z najbardziej newralgicznych obszarów. Uczestnicy ocenili wysoko opiekę podstawową - lokalna przychodnia, pielęgniarki środowiskowe i lekarze rodinni cieszą się zaufaniem. Problem pojawia się w momencie, gdy potrzebna jest **rehabilitacja, fizjoterapia lub wsparcie psychologiczne.** Brakuje lokalnych punktów terapii – zarówno indywidualnej, jak i grupowej. *„Rehabilitacja to luksus. Jak nie ma samochodu, to się po prostu z niej rezygnuje”* - powiedziała jedna z matek. Osoby dorosłe z niepełnosprawnością ruchową często nie korzystają z żadnej formy rehabilitacji przez lata. Brakuje również psychologów i terapeutów pracujących z osobami z niepełnosprawnością intelektualną. Uczestnicy wskazywali, że **brak usług zdrowotnych na miejscu pogłębia zależność i poczucie bezradności.** Pomoc jest dostępna w Głogowie, ale wymaga transportu, którego gmina nie zapewnia w sposób systemowy. Dlatego wiele osób rezygnuje z pomocy, mimo że ma do niej formalne prawo.

Transport i przestrzeń – infrastruktura bez relacyjności

Gmina Jerzmanowa ma dobrze rozwiniętą infrastrukturę drogową, ale brak transportu publicznego i asystenckiego dla OzN jest jedną z największych barier. *„Głogów jest blisko, ale jak się nie prowadzi auta, to tak jakby był w innym świecie”* - stwierdziła jedna z uczestniczek. Brak regularnych kursów autobusów utrudnia dostęp do edukacji, pracy i usług rehabilitacyjnych. Osoby poruszające się na wózkach mają problem z dojazdem nawet do sklepu czy ośrodka zdrowia. Z drugiej strony, przestrzeń publiczna jest estetyczna i modernizowana, lecz **nie zawsze zaprojektowana w duchu uniwersalnego projektowania.** Podjazdy bywają zbyt strome, a nowe chodniki - z wysokimi krawężnikami. Brakuje miejsc odpoczynku (ławek z oparciem, cienia, toalet). Ta sytuacja pokazuje, że

GMINNY OŚRODEK POMOCY
SPOŁECZNEJ W JERZMANOWEJ

Inwestycje infrastrukturalne nie przekładają się automatycznie na inkluzję – potrzebne jest myślenie o przestrzeni jako o relacji, a nie tylko o budowie.

Aktywność społeczna i samoorganizacja – potencjał w uśpieniu

W środowisku OzN i ich rodzin istnieje **duży kapitał emocjonalny i sąsiedzki**, ale brakuje struktur, które pozwalałyby go rozwijać. Nie ma stowarzyszenia skupiającego osoby z niepełnosprawnością – działania mają charakter punktowy i oparte są na relacjach osobistych. *„My się znamy między sobą, ale nie mamy gdzie się spotkać regularnie”* – powiedziała matka dorosłej córki z autyzmem. Brakuje animatora lub lidera środowiska, który mógłby połączyć istniejące inicjatywy. Widać jednak ogromną gotowość do działania – uczestnicy często mówili o chęci współtworzenia zajęć, pomocy innym i organizowania spotkań. W tej grupie tkwi potencjał do tworzenia **kęgów wsparcia, grup samopomocowych i mikroprojektów solidarnościowych**.

Usługi społeczne – pomoc empatyczna, ale selektywna

GOPS w Jerzmanowej jest oceniany bardzo pozytywnie – za profesjonalizm, dostępność i empatię. *„Jak się pójdzie do GOPS-u, to człowiek nie czuje się numerkiem”* – stwierdziła jedna z uczestniczek. Jednak sam system pomocy opiera się głównie na świadczeniach i interwencji, a nie na **wzmacnianiu samodzielności i rozwoju**. Wielu opiekunów mówiło, że potrzebują nie tylko pieniędzy, ale **wsparcia emocjonalnego, informacji i narzędzi do życia „mimo wszystko”**. Brakuje asystentów osobistych, usług opieki wytchnieniowej i mieszkań wspomaganych. Uczestnicy zwracali uwagę, że te formy wsparcia istnieją w programach rządowych, ale nie są jeszcze wdrożone lokalnie. *„To nie musi być duże – wystarczy jedno mieszkanie, gdzie ktoś może nauczyć się żyć sam”* – podkreślił przedstawiciel NGO.

CUS – nadzieja na nową jakość wsparcia

CUS jawi się dla uczestników jako **instytucja nadziei** – przestrzeń, w której pomoc ma mieć ludzką twarz, a usługi społeczne zyskają ciągłość i koordynację. *„CUS powinien*

być miejscem, gdzie ktoś nas wysłucha i pomoże znaleźć drogę – nie tylko urzędem”
– powiedziała matka osoby z niepełnosprawnością. Uczestnicy oczekują, że CUS stworzy warunki do współpracy instytucji, organizacji i samych osób z niepełnosprawnością, wprowadzając model środowiskowy – łączący pomoc, edukację, rehabilitację i relacje społeczne. CUS ma potencjał, by stać się **centrum lokalnej solidarności**, w którym wsparcie oznacza nie tylko świadczenia, ale budowanie relacji i sieci wzajemnej pomocy. Pogłębiona analiza - pokazują, że sytuacja OzN w gminie Jerzmanowa to obraz **małej gminy o dużym potencjale społecznym**, która potrzebuje nowej infrastruktury relacyjnej. Największym zasobem są ludzie: empatyczni, zaangażowani, z doświadczeniem i gotowością do współpracy. Największym deficytem – brak łączników między nimi. CUS ma szansę ten deficyt wypełnić, stając się **miejscem sieciowania, współtworzenia i wspólnoty** – takim, które nie tylko wspiera, ale daje poczucie sensu i współuczestnictwa w życiu lokalnym.

Rekomendacje

- Stworzyć lokalny system wsparcia środowiskowego dla OzN – koordynowany przez CUS.
- Rozwinąć usługi asystenckie i opiekę wytchnieniową dla rodzin opiekujących się OzN.
- Uruchomić punkt rehabilitacji środowiskowej i poradnictwa psychologicznego w Gminie.
- Zapewnić transport specjalistyczny do placówek w Głogowie i Polkowicach.
- Wprowadzić program zajęć integracyjnych i warsztatów dla OzN i ich rodzin.
- Wspierać rozwój organizacji i grup samopomocowych OzN – mikrogranty, animacja, mentoring.
- Zwiększyć dostępność architektoniczną i cyfrową budynków publicznych.
- Włączyć OzN w konsultacje i decyzje dotyczące lokalnych polityk społecznych.

Charakterystyczne cytaty

„Tu się żyje dobrze, jeśli ktoś ma rodzinę i zdrowie.”

„My nie potrzebujemy litości, tylko żeby można było normalnie załatwić sprawę.”
„Głogów jest blisko, ale jeśli ktoś nie ma samochodu, to jest jak za granicą.”
„Pomoc to nie tylko pieniądze – to też to, żeby ktoś pokazał, jak żyć samemu.”
„CUS powinien być takim miejscem, gdzie ktoś nas wysłucha i pomoże znaleźć drogę.”
„Żebyśmy nie byli osobno, tylko razem – bo każdy ma coś wspólnego.”

Przedstawiciele rodzin o jakości życia w gminie Jerzmanowa

Jakość życia i codzienność w Gminie

W wypowiedziach uczestniczek spotkania zarysowuje się spójny obraz gminy postrzeganej jako miejsce spokojne, bezpieczne i przyjazne do życia rodzinnego. Wiele osób przyznaje, że przeprowadziło się do Jerzmanowej z Głogowa czy większych miast, szukając *„ciszy, przestrzeni i kontaktu z naturą”*. Jak mówi jedna z mieszkanki: *„Mieszkamy tu sześć lat i mieszka się nam bardzo dobrze. Wszystko jest blisko – szkoła, przedszkole, fryzjer, apteka”*. Ta wygoda codziennego życia, łącząca walory wiejskiego otoczenia z dostępem do usług, jest często podkreślana. Równocześnie uczestniczki wskazują na to, że gmina pełni funkcję *„sypialni Głogowa”* – wielu mieszkańców pracuje, uczy się i spędza wolny czas poza jej granicami. W efekcie *„życie lokalne toczy się głównie w weekendy i przy okazji festynów”*.

Silne i słabe strony

Wśród mocnych stron pojawia się estetyka przestrzeni (*„tu jest po prostu ładnie, wszystko utrzymane w ryzach”*), bezpieczeństwo, dobra komunikacja i infrastruktura: drogi, ścieżki, place zabaw, żłobki i przedszkola. Doceniane są walory krajobrazowe Wzgórz Dalkowskich i bliskość lasów. Z drugiej strony, mieszkańcy widzą ograniczenia: *„Brakuje centrum – jednego miejsca, które by nas wszystkich łączyło”*. Krytycznie oceniane jest też zbyt duże zamknięcie świetlic wiejskich i ograniczony dostęp do przestrzeni wspólnej: *„Świetlice są, ale zamknięte, nie wiadomo, kto ma klucz”*. Mieszkańcy podkreślają również potrzebę oferty dla młodzieży i rodzin: *„Dzieci nie mają gdzie pójść zimą. Zimą się kisimy po domach, bo pogoda nie sprzyja, a plac zabaw to nie rozwiązanie dla nastolatków”*.

Relacje społeczne i lokalna wspólnota

Badane rodziny zwracają uwagę na proces powolnego łączenia się starych i nowych mieszkańców. Wspominają dawne konflikty, ale dziś mówią: *„Coraz lepiej się integrujemy, to już nie te czasy”*. Ważną rolę w budowaniu wspólnoty odgrywają parafie, fundusz sołecki i lokalne imprezy: *„Każda wioska ma swoje wydarzenie – rajdy rowerowe, pieczonego ziemniaka, dni sołectwa. To integruje ludzi”*. Zwracają jednak uwagę, że integracja wymaga aktywnych liderów i animatorów – *„sama infrastruktura nie wystarczy”*.

Lokalne usługi i potrzeby

Przedstawiciele rodziny zgodnie chwalą dostępność podstawowych usług: edukacji, opieki przedszkolnej, apteki, sklepów czy gabinetów kosmetycznych. Jednak zauważają braki w zakresie usług zdrowotnych, zwłaszcza psychologicznych i rehabilitacyjnych. *„Psychiatrii dziecięcej właściwie nie ma, a potrzeby są ogromne”* – mówi jedna z uczestniczek. Pojawia się też temat wsparcia dla rodzin opiekujących się seniorami lub osobami z niepełnosprawnością: *„Brakuje miejsca, gdzie można by zostawić starszą osobę z Alzheimerem na kilka godzin, jak żłobek dla dorosłych”*. To pokazuje, że mieszkańcy dostrzegają potrzebę rozwoju usług środowiskowych i integrujących różne pokolenia.

Opinie o CUS i oczekiwania wobec tej instytucji

Pomysł utworzenia Centrum Usług Społecznych spotyka się z dużym zainteresowaniem i nadzieją. W wypowiedziach często pojawia się motyw otwartości i dostępności: *„CUS nie może być urzędem – ma być miejscem dla ludzi”*. Rodziny oczekują, że CUS będzie centrum współpracy, gdzie *„każdy może przyjść, porozmawiać, załatwić coś, ale też po prostu być”*. Wskazują też, że instytucja powinna koordynować działania różnych podmiotów: szkół, NGO-sów, parafii i klubów seniora. *„CUS mógłby połączyć to, co już istnieje, w jedną wspólną sieć”* – podsumowuje jedna z rozmówczyń.

Tabela 41. Zbiorcze podsumowanie potrzeb przedstawicieli rodzin

Obszar	Siłne strony i potencjał	Słabości i potrzeby
Kultura	Lokalne festyny, rajdy, wydarzenia parafialne, biblioteka i Dom Kultury.	Brak centrum kultury i animatorów w mniejszych miejscowościach, zamknięte świetlice.
Zdrowie	Bezpieczne otoczenie, dostęp do opieki podstawowej.	Brak wsparcia psychologicznego, terapeutycznego i rehabilitacyjnego.
Edukacja i wychowanie	Przedszkola, szkoły, dobra infrastruktura edukacyjna.	Brak oferty pozalekcyjnej i zajęć rozwojowych dla dzieci i młodzieży.
Rekreacja i sport	Boiska, place zabaw, ścieżki rowerowe, lasy i tereny zielone.	Brak miejsc zadaszonych i oferty zimowej, ograniczony dostęp do obiektów sportowych.
Życie codzienne	Bliskość usług i dobre skomunikowanie z Głogowem.	Brak wspólnego centrum i miejsc niekomercyjnych do spotkań.
Wsparcie społeczne	Kluby seniora, opieka nad dziećmi, sołeckie inicjatywy.	Brak oferty dla rodzin opiekujących się seniorami i osobami z niepełnosprawnością.

Badane rodziny zamieszkujące w Gminie Jerzmanowa w sposób spójny wskazują, że gmina oferuje wiele udogodnień i pozytywnych warunków życia codziennego, lecz wciąż wymaga rozwoju w sferze relacji społecznych, integracji międzypokoleniowej i oferty wspierającej różne grupy mieszkańców:

- W obszarze **kultury** szczególnie cenione są lokalne inicjatywy – festyny, rajdy rowerowe, wydarzenia parafialne i działania bibliotek oraz Domu Kultury. Takie wydarzenia są często momentem spotkania i budowania wspólnoty. Jednocześnie zauważa się brak stałego centrum kultury z prawdziwego zdarzenia, które łączyłoby mieszkańców z różnych miejscowości gminy. Wielu rozmówców zwraca uwagę na potrzebę większej aktywności animatorów lokalnych i otwarcia świetlic wiejskich, które obecnie „często są zamknięte i trudno dostępne”.
- W sferze **zdrowia** mieszkańcy podkreślają bezpieczeństwo i podstawową dostępność usług medycznych, jednak dostrzegają poważne luki w zakresie pomocy psychologicznej, psychiatrycznej i rehabilitacyjnej. Wielokrotnie pojawia się wątek braku specjalistów dla dzieci i młodzieży oraz wsparcia dla osób starszych i ich opiekunów. Zwracają uwagę na brak tzw. usług dziennych, np. miejsca, w którym można byłoby na kilka godzin pozostawić seniora lub osobę z niepełnosprawnością.

- W obszarze **edukacji i wychowania** respondenci pozytywnie oceniają lokalną infrastrukturę: przedszkola, szkoły oraz warunki nauki. Doceniają dostępność miejsc opieki i jakość kadr pedagogicznych. Wskazują jednak na brak rozwiniętej oferty pozalekcyjnej – szczególnie zajęć rozwijających zainteresowania i umiejętności społeczne dzieci i młodzieży. W tym kontekście pojawia się oczekiwanie, aby szkoła, Dom Kultury i przyszły CUS lepiej współpracowały w tworzeniu zintegrowanego programu wychowawczo-społecznego.
- W zakresie **rekreacji i sportu** rodziny bardzo dobrze oceniają stan boisk, placów zabaw, ścieżek rowerowych i terenów zielonych. Walory krajobrazowe i czyste otoczenie to ważny element lokalnego stylu życia. Jednocześnie zimą i w miesiącach chłodniejszych brakuje zadaszonych przestrzeni rekreacyjnych, a niektóre obiekty sportowe są trudno dostępne poza zorganizowanymi treningami. W efekcie mieszkańcy mają poczucie, że *„latem gmina żyje, a zimą zamiera”*.
- W sferze **życia codziennego** doceniana jest bliskość usług – sklepów, aptek, szkół i punktów usługowych – oraz dobra komunikacja z Głogowem. Jerzmanowa postrzegana jest jako gmina wygodna do życia, jednak pozbawiona centralnego miejsca spotkań. Brakuje kawiarni, klubu rodzinnego czy wspólnej przestrzeni, gdzie mieszkańcy mogliby po prostu побыć razem. Pojawia się tęsknota za miejscem neutralnym i niekomercyjnym, które łączyłoby różne grupy mieszkańców.
- W zakresie **wsparcia społecznego** mieszkańcy chwalą rozwijającą się sieć klubów seniora, aktywność sołectw i lokalne inicjatywy sąsiedzkie. Widzą jednak, że oferta ta nie obejmuje w pełni rodzin opiekujących się osobami starszymi lub z niepełnosprawnością. Potrzebne są formy pomocy odciążającej i bardziej systemowe rozwiązania w duchu usług środowiskowych. W tym kontekście wielu rozmówców wskazuje, że **powstający CUS** mógłby odegrać rolę instytucji integrującej różne wątki życia społecznego i koordynującej działania pomocowe, edukacyjne i kulturalne.

Podsumowując, przedstawiciele rodzin z Gminy Jerzmanowa wysoko oceniają warunki materialne i bezpieczeństwo gminy, ale zwracają uwagę na deficyt wspólnotowych

przestrzeni życia. Oczekują, że przyszłe Centrum Usług Społecznych nie tylko zaspokoi konkretne potrzeby, lecz stanie się **miejscem spotkania, współobecności i wzajemnego wsparcia** – przestrzenią, w której codzienność zyska społeczny i wspólnotowy wymiar.

Charakterystyczne cytaty:

„Mieszkamy tu sześć lat i mieszka się nam bardzo dobrze.”

„Brakuje centrum – jednego miejsca, które by nas wszystkich łączyło.”

„Dzieci nie mają gdzie pójść zimą, kisimy się po domach.”

„Każda wioska ma swoje wydarzenie – to integruje ludzi.”

„CUS nie może być urzędem – ma być miejscem dla ludzi.”

„Brakuje miejsca, gdzie można zostawić starszą osobę jak w żłobku.”

Organizacje pozarządowe o jakości życia i roli NGO w Gminie Jerzmanowa

W wypowiedziach przedstawicieli organizacji społecznych z Gminy Jerzmanowa – zarówno tych doświadczonych, jak **Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży „Szansa” z Głogowa**, jak i nowych, lokalnych inicjatyw, takich jak **Stowarzyszenie Mieszkańców Wsi Potoczek** czy **Fundacja Pogodni** – wybrzmiewa obraz gminy o dużym potencjale rozwojowym, ale wciąż szukającej **społecznej tożsamości i miękkich form współpracy**. Jerzmanowa jawi się jako gmina inwestująca w infrastrukturę, lecz potrzebująca bardziej otwartego ekosystemu współdziałania – miejsca, w którym **organizacje pozarządowe mogłyby być nie tylko dodatkiem do polityki społecznej, lecz jej pełnoprawnym partnerem**.

Jakość życia i potencjał rozwojowy gminy

W ocenie przedstawicieli organizacji społecznych, Jerzmanowa to gmina bogata i dynamicznie rozwijająca się, w której infrastruktura rośnie szybciej niż więzi społeczne. „Beton się leje, budynki powstają, drogi, wodociągi, kanalizacja – wszystko się dzieje” – mówi jedna z liderek. Jednak za tym rozwojem twardym nie zawsze nadąża rozwój relacyjny. Wiele rozmówców zadaje pytanie: „Czy w tym wszystkim widzimy jeszcze człowieka?”. NGO-sy podkreślają potrzebę łączenia inwestycji infrastrukturalnych

z inwestycją w relacje i kapitał społeczny. Jednocześnie wśród przedstawicieli organizacji lokalnych widać **duży entuzjazm i inicjatywę oddolną**. Młode stowarzyszenia – jak Potoczek - organizują potańcówki, warsztaty kulinarne i taneczne, wydarzenia integracyjne i święta lokalne. *„Nie chcemy się zatrzymać, nie chcemy, żeby u nas znowu nic się nie działo”* - mówią. To, co wyróżnia te inicjatywy, to **chęć łączenia pokoleń i budowania wspólnoty**: dzieci, seniorów, osób niepełnosprawnych i całych rodzin. Jak zauważają sami uczestnicy, *„po raz pierwszy od lat ludzie wyszli razem z domów i coś zrobili wspólnie”*

Silne i słabe strony jakości życia

Za silne strony uznaje się **bezpieczeństwo, spokój, dobrą infrastrukturę i aktywność instytucjonalną** – zwłaszcza Dom Kultury i bibliotekę. NGO-sy widzą tu potencjał dla działań społecznych, edukacyjnych i integracyjnych. *„Tu naprawdę są możliwości, tylko trzeba to dobrze połączyć – instytucje, ludzi, przestrzeń.”*

Słabością, którą wielokrotnie podkreślano, jest **brak komunikacji, informacji i koordynacji między różnymi inicjatywami**. Działań nie brakuje, ale często *„nikt o nich nie wie”* – czego przykładem był koncert w Kurowicach, na który *„przyszło 20 osób, a artystów było siedmiu”*. To zdarzenie stało się symbolem problemu – **braku przepływu informacji i sieciowania między instytucjami i organizacjami**. Drugą słabością jest **słaba integracja społeczna między „starymi” i „nowymi” mieszkańcami**. *„Nowi zachowują się, jakby dalej mieszkali w mieście”* – mówi jedna z liderek, opisując konflikty wokół rolnictwa, hałasu czy dojazdu do pól. Jednak nawet te trudności traktowane są jako **wyzwanie do budowania wspólnoty**. *„Trzeba znaleźć przynętę, która wyciągnie ludzi z domów”* – pada znamienne zdanie.

Rola NGO i warunki ich rozwoju

W Gminie działa kilka typów organizacji: doświadczone stowarzyszenia regionalne, nowe lokalne inicjatywy i wyspecjalizowane fundacje. Wszystkie podkreślają brak wspólnej przestrzeni do spotkań i współpracy. *„Musimy się sieciować – im więcej instytucji i NGO-sów się połączy, tym lepszy będzie efekt”*. Organizacje wskazują, że potrzebują doradztwa,

GMINNY OŚRODEK POMOCY
SPOŁECZNEJ W JERZMANOWEJ

stabilności finansowej i większego zaufania ze strony samorządu. W ich oczach CUS może stać się „instytucją łączącą kropki” – miejscem, gdzie instytucje i społecznicy działają razem.

NGO jako realizatorzy usług społecznych

Wszystkie organizacje biorące udział w rozmowie dostrzegają, że już dziś **świadczą usługi społeczne w rozumieniu ustawy o CUS**, choć często „nie nazywają tego w ten sposób”. Prowadzą zajęcia edukacyjne, terapeutyczne, kulturalne, integracyjne i wspierające – od wsparcia dzieci w kryzysie, przez aktywizację seniorów, po działania integracyjne w sołectwach. „To wszystko mieści się w czternastu obszarach usług społecznych – my już to robimy” – zauważają. Jednocześnie podkreślają, że **potrzebują stabilności, doradztwa i wsparcia instytucjonalnego**. Mówią o konieczności **mentoringu, szkoleń, wsparcia prawno-finansowego**, ale też o potrzebie partnerstwa, a nie kontroli. „Nie chcemy, żeby CUS nas rozstawiał po kątach, tylko żeby nas łączył i dawał przestrzeń do współdziałania.” Nowe organizacje, jak Potoczek, potrzebują przede wszystkim **dostępu do infrastruktury, doradztwa i możliwości rozwoju kadrowego**. „Nie mamy własnego miejsca, korzystamy z obiektów gminnych. Na razie wszystko robimy sami – po kosztach, z serca.” Mimo to ich energia i determinacja są imponujące. „Jak się nie uda, to spróbujemy drugi raz. I trzeci. I w końcu się uda.”

Opinie o CUS i oczekiwania wobec tej instytucji

Wizja CUS budzi wśród NGO-sów duże nadzieje. W rozmowach powtarza się przekonanie, że CUS może być miejscem dla wszystkich mieszkańców, a nie tylko dla osób w kryzysie. „*MOPS był dla biednych, a CUS ma być dla ludzi*” – mówi jedna z liderek. Organizacje oczekują, że CUS będzie otwarty, elastyczny i relacyjny – miejscem, które łączy i inspiruje. Obawiają się jednak nadmiernej biurokracji i formalizacji współpracy. Najczęściej pojawiające się oczekiwanie: „*CUS powinien być miejscem, które słucha, nie urzędem, który wydaje decyzje*”.

Tabela 42. Zbiorcze podsumowanie obszarów i ocen NGO

Obszar	Silne strony i potencjał	Słabości i potrzeby
Kultura	Aktywna biblioteka, Dom Kultury, wydarzenia lokalne, koncerty.	Brak otwartej przestrzeni dla NGO, trudności z dostępem do obiektów, brak współorganizacji.
Zdrowie i opieka	Bezpieczne otoczenie, dobra opieka podstawowa.	Brak oferty dla osób starszych i z demencją, brak wsparcia dla opiekunów.
Edukacja	Szkoły z dobrym zapleczem, aktywność bibliotekarek.	Brak zajęć rozwijających i programów dla młodzieży.
Rekreacja i sport	Boiska, siłownie plenerowe, park, inicjatywy lokalne.	Ograniczony dostęp zimą, brak działań międzypokoleniowych.
Życie społeczne i obywatelskie	Aktywne sołectwa, powstające stowarzyszenia, integracja mieszkańców.	Słaba komunikacja, brak platformy współpracy i sieciowania.
Rola NGO	Silna motywacja i energia oddolna, doświadczenie regionalnych stowarzyszeń.	Brak stabilności, doradztwa, infrastruktury i systemu grantowego.

Ocena oferty usług społecznych i jej braków

W opinii badanych przedstawicieli NGO oferta usług społecznych w Gminie jest **nierównomierna i rozproszona**.

- W obszarze **kultury** chwalone są Dom Kultury i biblioteka, ale brakuje systemowego wsparcia dla inicjatyw oddolnych i większej elastyczności w udostępnianiu przestrzeni.
- W zakresie **zdrowia i opieki** – brak oferty dla osób z wczesnymi objawami demencji i wsparcia dla opiekunów. „Potrzebne są miejsca dziennego pobytu dla osób, które jeszcze nie wymagają pielęgniarstwa, ale potrzebują towarzystwa.”
- **Edukacja i rekreacja** – istnieją szkoły i boiska, ale brakuje zajęć rozwijających i dostępnych przestrzeni spotkań.
- **Życie codzienne i międzypokoleniowe** – to sfera, w której NGO-sy widzą największy potencjał. „Jak dzieci i starsi razem gotują, tańczą, śmieją się – to jest Jerzmanowa, jaką chcemy widzieć.”

Z perspektywy organizacji pozarządowych Jerzmanowa jest gminą, w której **duży potencjał infrastrukturalny czeka na ożywienie społeczne**. NGO-sy mają energię, pomysły i kompetencje, ale potrzebują wsparcia, sieci i przestrzeni współpracy. CUS może stać się katalizatorem tej zmiany – miejscem, które nie tylko świadczy usługi, lecz **łączy ludzi**,

GMINNY OŚRODEK POMOCY
SPOŁECZNEJ W JERZMANOWEJ

buduje relacje i wzmacnia wspólnotę. *„CUS powinien być miejscem, które słucha. Nie urzędem, tylko wspólnotą.” „Jeśli się połączymy – instytucje, ludzie, organizacje – to ta gmina naprawdę rozkwitnie.”*

Charakterystyczne cytaty

„Beton się leje, ale czy w tym wszystkim widzimy jeszcze człowieka?”

„Trzeba znaleźć przynętę, która wyciągnie ludzi z domów.”

„Musimy się sieciovować, im więcej instytucji i NGO-sów się połączy, tym lepszy będzie efekt.”

„CUS ma łączyć ludzi, nie rządzić nimi.”

„My już realizujemy usługi społeczne, tylko nie mamy tego wsparcia.”

„MOPS był dla biednych, a CUS ma być dla ludzi.”

„CUS powinien być miejscem, które słucha, nie urzędem, który wydaje decyzje.”

Pracownicy GOPS o przekształceniu w Centrum Usług Społecznych

Wprowadzenie – czas między „starym” a „nowym”

Ten proces – jak przyznają uczestnicy – budzi emocje: od ciekawości i nadziei po niepewność i zmęczenie. *„Wszyscy czujemy, że coś się kończy i coś zaczyna. Chcemy, żeby to miało sens, a nie tylko nową nazwę”* – mówi jedna z pracownic. Dla zespołu GOPS zmiana w CUS to nie tylko przekształcenie instytucji, lecz także próba zmiany tożsamości zawodowej: z urzędników i specjalistów od świadczeń w facylitatorów życia społecznego. W tej perspektywie pojawia się napięcie między *„biurokratycznym porządkiem”* a *„społeczną elastycznością”*. Jak zauważa kierowniczka: *„Z jednej strony mamy przepisy, terminy, świadczenia, a z drugiej – ludzie chcą, żebyśmy byli bliżej, bardziej po ludzku. I to się da połączyć, ale nie od razu.”*

Nadzieje i obawy wobec przekształcenia w CUS

W rozmowach pojawia się wiele nadziei - CUS postrzegany jest jako szansa na poszerzenie pola działania, wzmocnienie współpracy z innymi instytucjami i budowanie

bardziej partnerskich relacji z mieszkańcami. *„W końcu będziemy mogli robić więcej niż tylko wypłacać zasiłki. Ludzie przychodzą z różnymi sprawami – nie tylko po pieniądze, ale po rozmowę, po radę. A my często nie mamy na to czasu i narzędzi.”* CUS jawi się jako instytucja, która może odczarować stereotyp pomocy społecznej. Pracownicy mówią o potrzebie nowego wizerunku: bardziej otwartego, zapraszającego, „ludzkiego”. *„Nie chcemy być tylko miejscem, gdzie przychodzi się z problemem. Chcemy być miejscem, gdzie można przyjść z pomysłem.”* Z drugiej strony pojawiają się obawy o nadmiar zadań, niejasność kompetencji i ryzyko przeciążenia. *„My już mamy pełne ręce roboty. Boimy się, że jak dołożą nowe zadania, to zabraknie czasu na ludzi.”*

Znaczenie komunikacji i kultury organizacyjnej

Jednym z najczęściej powtarzanych wątków jest rola komunikacji – zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej. Wszyscy podkreślają, że sposób, w jaki zostanie zakomunikowana i przeprowadzona zmiana, może zadecydować o jej powodzeniu. *„Najgorsze to działać w niepewności. Ludzie potrzebują wiedzieć, po co to wszystko, co się zmieni, co zostaje takie samo.”* Pracownicy zwracają uwagę, że dotychczasowa kultura pracy w GOPS opiera się na wzajemnym wsparciu i relacjach, które warto zachować. *„U nas nie ma zawiści. Jak ktoś nie daje rady, druga osoba pomaga. To nasz kapitał i to trzeba przenieść do CUS.”* Jednocześnie dostrzegają potrzebę nauki nowego języka komunikacji – z mieszkańcami, partnerami i sobą nawzajem. *„Ludzie są przyzwyczajeni, że GOPS to urząd. A my musimy nauczyć się mówić innym językiem – bardziej otwartym, mniej urzędowym.”*

Co warto zachować, a co zmienić

W refleksji o transformacji pracownicy jasno rozróżniają elementy, które chcą zachować, od tych, które wymagają zmiany. Warto utrzymać: bliską relację z mieszkańcami, szczególnie w małych sołectwach (*„Ludzie nam ufają, przychodzą nawet z drobiazgami – to znak, że jesteśmy dla nich ważni”*), dobrą organizację świadczeń oraz sprawny zespół, który zna teren i lokalne realia. Natomiast nowością powinny stać się:

usługi środowiskowe i aktywizujące – zwłaszcza dla seniorów i rodzin opiekujących się osobami zależnymi, centrum konsultacyjno-informacyjne z doradztwem psychologicznym, prawnym i mediacyjnym, sieć wsparcia dla rodzin w kryzysie opiekuńczym i wychowawczym oraz działania integracyjne i edukacyjne (warsztaty, grupy wsparcia, zajęcia rozwojowe). Jedna z pracownic ujęła to trafnie: „Z GOPS-u powinniśmy wziąć serce, a z CUS-u – skrzydła.”

Usługi realizowane i deficytowe

Wielu rozmówców wskazuje, że w gminie już istnieje rozbudowany system podstawowych usług – od żłobków i przedszkoli po klub seniora i bibliotekę z funkcją społeczną. Jednak te elementy nie są ze sobą połączone. *„Mamy wszystko po trochu, ale każdy robi swoje. Brakuje kogoś, kto by to spiął w jedną całość.”* Najbardziej odczuwalne braki to: wsparcie psychologiczne i psychiatryczne, oferta dla młodzieży (*„dla dzieci jest, dla starszych jest, a młodzież się gubi”*), systemowe wsparcie dla opiekunów osób starszych, działania profilaktyczne dotyczące zdrowia psychicznego i uzależnień oraz miejsca spotkań o charakterze nieformalnym.

Jak żyje się w Gminie Jerzmanowa – obraz gminy oczami pracowników

Pracownicy postrzegają Jerzmanową jako gminę dobrze zarządzaną, estetyczną, z silnym poczuciem bezpieczeństwa i komfortu życia, ale też z deficytem relacji społecznych. *„Tu jest ładnie, czysto, wszystko działa, ale czasem mam wrażenie, że każdy żyje w swoim ogródku.”* Gmina przyciąga nowych mieszkańców, często z Głogowa, co tworzy wyzwania integracyjne. *„Nowi mieszkańcy przyjeżdżają, budują domy, ale nie zawsze się angażują. Nie wiedzą, gdzie przyjść, żeby coś wspólnie zrobić.”* Silną stroną jest aktywny samorząd i dobra współpraca z instytucjami, słabością – brak *„miękkich struktur”* wspólnotowości, animacji i kontaktu międzypokoleniowego.

Tabela 43. Zestawienie kluczowych obszarów i wniosków pracowników GOPS

Obszar	Co działa dobrze	Co wymaga zmiany lub wzmocnienia
Tożsamość instytucji	Zaufanie do GOPS, empatyczny zespół, znajomość środowiska	Potrzeba nowego wizerunku i roli – CUS jako centrum relacji
Komunikacja	Bliskie relacje wewnątrz zespołu	Brak strategii komunikacji z mieszkańcami i partnerami
Usługi społeczne	Dobrze działają świadczenia, klub seniora, współpraca z sołectwami	Brakuje usług środowiskowych, psychologicznych, mediacyjnych
Relacje z mieszkańcami	Wysokie zaufanie w małych sołectwach	Brak systemowych działań aktywizujących i integrujących
Życie w gminie	Spokój, bezpieczeństwo, dobra infrastruktura	Deficyt wspólnotowości i działań międzypokoleniowych

Tabelaryczne zestawienie pokazuje pięć głównych obszarów, które definiują zarówno potencjał, jak i wyzwania stojące przed zespołem GOPS w procesie przekształcania w Centrum Usług Społecznych. Każdy z nich ujawnia nie tylko organizacyjne aspekty transformacji, ale też głęboko ludzkie emocje, postawy i wartości, które stanowią fundament codziennej pracy zespołu.

- **Tożsamość instytucji** – pracownicy są świadomi swojej siły: zaufania, empatii i doświadczenia. Wiedzą, że te cechy są bezcenne w budowaniu relacyjnego CUS. Jednocześnie dostrzegają konieczność zmiany sposobu postrzegania instytucji – odejścia od obrazu urzędu na rzecz centrum otwartego na dialog, współtworzenie i aktywność mieszkańców. Jak podkreślono, „CUS ma być miejscem relacji, nie tylko decyzji”.
- **Komunikacja** – to jeden z najbardziej strategicznych obszarów. Zespół ma silne relacje wewnętrzne, wspiera się wzajemnie i pracuje w atmosferze zaufania, jednak brakuje systemowej komunikacji z mieszkańcami i partnerami. Informacje przepływają intuicyjnie, a nie strategicznie. Przyszły CUS powinien wprowadzić jasne kanały wymiany informacji – newslettery, konsultacje społeczne i cykliczne spotkania z sołectwami.
- **Usługi społeczne** – w tym obszarze GOPS posiada solidny fundament: świadczenia, opiekę nad seniorami i dobrą współpracę z sołectwami. Brakuje jednak oferty „miękkich” usług – psychologicznych, mediacyjnych, środowiskowych. Pracownicy

dostrzegają potrzebę rozwoju tzw. usług wspólnotowych, które „łączą ludzi wokół codziennych spraw, a nie tylko wokół problemów”.

- **Relacje z mieszkańcami** – to obszar, w którym gmina ma duży kapitał społeczny, szczególnie w małych miejscowościach. Mieszkańcy znają pracowników GOPS, mają do nich zaufanie i zwracają się o pomoc nie tylko formalną, ale też emocjonalną. Jednocześnie brak jest systemowych działań, które rozwijałyby tę relacyjność w formie animacji lokalnej, wolontariatu, kręgów wsparcia czy projektów międzypokoleniowych. Przyszły CUS może te procesy zainicjować i koordynować.
- **Życie w Gminie**, która jest postrzegana jako miejsce stabilne, bezpieczne i przyjazne, ale brakuje w niej elementu wspólnotowego rytmu. Pracownicy zwracają uwagę, że gmina funkcjonuje bardziej jak mozaika sołectw niż jedna wspólna społeczność. Dlatego potrzebne są działania, które wytworzą wspólne przestrzenie spotkań – zarówno symboliczne (np. lokalne święta, wspólne projekty), jak i fizyczne (miejsca otwarte, nieurzędowe, gdzie można po prostu „być razem”).

Głosy i napięcia transformacji GOPS w CUS

- **Dynamika zmiany – emocje i postawy.** Transformacja GOPS w CUS uruchomiła szerokie spektrum emocji – od nadziei i ciekawości po lęk i ambiwalencję. W zespole widać świadomość wagi zmiany, ale też potrzebę bezpieczeństwa. *„To wielka szansa, ale i wielka niewiadoma”* – mówi jedna z pracownic. Zmiana rozumiana jest nie tylko jako reforma instytucjonalna, lecz jako przemiana tożsamości zawodowej. Pracownicy dostrzegają, że ich rola przestaje ograniczać się do pomocy w trudnych sytuacjach – mają stać się facylitatorami relacji społecznych i partnerami rozwoju lokalnego. Ta nowa rola budzi ekscytację, ale też pytania: *„Czy będziemy mieć na to czas?”, „Czy mieszkańcy to rozumieją?”*.
- **Napięcia i potencjały transformacji.** W trakcie dyskusji pojawiły się wyraźne napięcia między dotychczasowym sposobem działania GOPS a oczekiwaniami wobec CUS. Z jednej strony zespół chce zachować ugruntowane wartości – empatię, odpowiedzialność, relacyjność – z drugiej, widzi konieczność rozwoju nowych kompetencji i narzędzi. Pojawia się też napięcie między biurokracją

a elastycznością: „CUS to ma być instytucja dla ludzi, a nie urząd z papierami”. Jednocześnie pracownicy dostrzegają potencjał – nowe możliwości współpracy, wymiany wiedzy i rozwijania profilaktyki społecznej. „To może być instytucja, która wreszcie połączy wszystko, co się w gminie dzieje.”

Tabela 44. Napięcia i potencjały transformacji GOPS w CUS

Obszar	Napięcie/wyzwanie	Potencjał rozwojowy
Tożsamość instytucji	Między urzędem a wspólnotą społeczną	Nowa kultura relacyjna i partnerska rola wobec mieszkańców
Komunikacja	Niepewność, brak jasnych informacji	Budowa wspólnego języka zmiany i nowej narracji o CUS
Usługi społeczne	Brak zasobów kadrowych i kompetencyjnych	Współpraca międzyinstytucjonalna i szkolenia
Zespół	Zmęczenie i niepewność	Zaufanie, doświadczenie i współpraca jako kapitał
Relacje z mieszkańcami	Trudność w przełamaniu stereotypu 'urzędnika'	Nowe formy dialogu i działania środowiskowego

Ukryte wymiary zmiany instytucjonalnej

Analiza pokazuje, że przekształcenie GOPS w CUS nie jest tylko procesem administracyjnym, ale głębokim procesem kulturowym. Wymaga redefinicji języka, gestów i symboli, które budują relację z mieszkańcami. Pracownicy intuicyjnie wskazują na potrzebę „nowego sposobu bycia z ludźmi”, opartego na empatii, słuchaniu i wspólnym rozwiązywaniu problemów. CUS jawi się w tej perspektywie jako instytucja miękkiej siły – budująca relacje społeczne poprzez codzienny kontakt, rozmowę i współobecność. To zmiana bardziej antropologiczna niż organizacyjna.

Komunikacja jako przestrzeń zaufania

Wielokrotnie powtarza się wątek komunikacji – nie jako technicznego przekazu informacji, lecz jako procesu budowania zaufania. Pracownicy podkreślają, że brak rozmowy rodzi lęk, a otwartość daje poczucie bezpieczeństwa. „Jak się rozmawia, to ludzie się uspokajają” – mówi jedna z uczestniczek. Komunikacja jest więc kluczem do udanej zmiany, zarówno wewnątrz zespołu, jak i w relacjach z mieszkańcami. Wskazuje to na

konieczność wdrożenia strategii komunikacji relacyjnej – opartej na spotkaniach, wspólnych planach i symbolicznych gestach otwartości, np. dniu otwartym CUS.

Co zachować, co dodać, co zmienić...

Z rozmów wynika, że z GOPS należy przenieść to, co ludzkie – relacje, wzajemne wsparcie, doświadczenie i znajomość terenu. Nowy CUS powinien wzbogacić ten kapitał o kompetencje: psychologiczne, mediacyjne i animacyjne. *„Nie możemy zapomnieć, skąd jesteśmy, ale musimy pójść krok dalej”* – podkreśla jedna z liderek. To krok od administracji do współpracy, od świadczenia pomocy do projektowania rozwoju. CUS w tej wizji staje się miejscem, gdzie opieka łączy się z aktywizacją, a wsparcie z relacją.

Rekomendacje

- Stworzyć plan komunikacji transformacyjnej – obejmujący regularne spotkania zespołu, wspólne planowanie działań i dialog z mieszkańcami.
- Wprowadzić wewnętrzne superwizje i grupy wsparcia dla pracowników w okresie zmiany instytucjonalnej.
- Opracować mapę lokalnych partnerstw – szkoły, NGO, biblioteka, parafia – jako sieć współpracy CUS.
- Rozwijać kompetencje relacyjne zespołu – szkolenia z komunikacji empatycznej, mediacji i pracy środowiskowej.
- Utworzyć przestrzeń relacyjną w nowym CUS – miejsce otwarte, neutralne, sprzyjające spotkaniom i współobecności.
- Rozwijać ofertę usług środowiskowych: wsparcie rodzin, seniorów, osób z niepełnosprawnością i młodzieży.
- Stworzyć relacyjny model komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej – regularne spotkania, newsletter, otwarte konsultacje dla mieszkańców.
- Wprowadzić zespół ds. animacji i rozwoju społeczności lokalnej w strukturze CUS, wspierający sołectwa i lokalne inicjatywy.

- Rozwinać system doradztwa rodzinnego i wsparcia psychologicznego w formule poradni przy CUS.
- Zachować wartości i kulturę pracy GOPS – empatię, wzajemną pomoc, znajomość mieszkańców – jako fundament nowej instytucji.
- Zainicjować program „CUS bliżej ludzi” – otwarte dyżury w sołectwach, działania integrujące z nowymi mieszkańcami.
- Rozszerzyć współpracę z biblioteką, szkołami i NGO – budując sieć lokalnych usług i mikroprojektów społecznych.
- Utworzyć przestrzeń wspólnotową w siedzibie CUS – nie tylko biuro, ale „miejsce spotkań, rozmowy i współobecności”.
- „To wielka szansa, ale i wielka niewiadoma.”

Charakterystyczne cytaty

„CUS to ma być instytucja dla ludzi, a nie urząd z papierami.”

„Jak się rozmawia, to ludzie się uspokajają.”

„Z GOPS-u powinniśmy wziąć serce, a z CUS-u – skrzydła.”

„Nie możemy zapomnieć, skąd jesteśmy, ale musimy pójść krok dalej.”

„To może być instytucja, która wreszcie połączy wszystko, co się w gminie dzieje.”

„Wszyscy czujemy, że coś się kończy i coś zaczyna.”

„Z GOPS-u powinniśmy wziąć serce, a z CUS-u – skrzydła.”

„Nie chcemy być tylko miejscem, gdzie przychodzi się z problemem. Chcemy być miejscem, gdzie można przyjść z pomysłem.”

„Najgorsze to działać w niepewności. Ludzie potrzebują wiedzieć, po co to wszystko.”

„Mamy wszystko po trochu, ale każdy robi swoje. CUS ma to połączyć.”

„Tu jest ładnie, czysto, ale każdy żyje w swoim ogródku.”

PODSUMOWANIE I REKOMENDACJE

Charakterystyczne potrzeby i ich kontekst

We wszystkich badanych grupach ujawniła się **głęboka potrzeba relacji i sensu wspólnego działania**. W świecie coraz bardziej zdominowanym przez indywidualizację, technologizację życia codziennego i tempo zmian cywilizacyjnych, mieszkańcy Jerzmanowej poszukują **nowych form współobecności**, które pozwalają odzyskać doświadczenie wspólnoty i zakorzenienia. W ich wypowiedziach wyraźnie widać tęsknotę za „żywą wspólnotą” – nieformalną, bliską, codzienną – w której ludzie widzą się, znają i wspólnie coś tworzą.

- **Młodzież** najczęściej mówiła o potrzebie przestrzeni, która byłaby jednocześnie miejscem spotkań i samorealizacji. Wskazywała na brak oferty kulturalnej i społecznej, która łączyłaby **autentyczność z atrakcyjnością**. Młodzi nie chcą już uczestniczyć w wydarzeniach organizowanych „dla nich” – pragną uczestniczyć w kulturze **tworzonej z nimi**. Ich oczekiwania wpisują się w szerszą zmianę pokoleniową, w której centralną wartością staje się **sprawczość, współuczestnictwo i sens działania**, a nie bierne korzystanie z gotowych form aktywności.
- **Rodziny** zwracały uwagę na **przeciążenie i osamotnienie** w codziennym funkcjonowaniu. W ich wypowiedziach pojawia się obraz życia pod presją – ekonomiczną, czasową i emocjonalną. To doświadczenie prowadzi do poczucia izolacji nawet w pozornie stabilnych warunkach. Rodziny coraz częściej potrzebują nie tyle pomocy finansowej, co **wsparcia relacyjnego**, kontaktu z innymi rodzinami, możliwości rozmowy i wymiany doświadczeń.
- **Seniorzy** doceniają poprawę infrastruktury i poczucie bezpieczeństwa w gminie, jednak wskazują na **deficyt relacji i codziennych kontaktów**. Dla wielu z nich życie społeczne ogranicza się do przestrzeni usługowej lub rodzinnej, podczas gdy potrzeba bycia „wśród ludzi” pozostaje niezaspokojona. Seniorzy coraz częściej mówią o samotności jako o **cichym, ale powszechnym problemie społecznym**, który nie wynika z ubóstwa, lecz z zaniku więzi.

- **Osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie** akcentowali znaczenie **asystencji, rehabilitacji i uczestnictwa w życiu społecznym**. Wskazywali, że kluczowe jest nie tylko zapewnienie usług, lecz także tworzenie **środowiska otwartego i włączającego**, w którym osoby te mogą funkcjonować jako równoprawni uczestnicy życia lokalnego. Potrzebują relacji, które nie mają charakteru opiekuńczego, lecz **partnerski i wspólnotowy**.
- **Organizacje pozarządowe** z kolei podkreślały brak **mechanizmów współpracy i wspólnego planowania działań**. Wskazywały, że mimo dużego potencjału społecznego gminy, brakuje systemowych rozwiązań sprzyjających współdziałaniu między instytucjami, organizacjami i mieszkańcami. NGO-sy sygnalizują potrzebę **partnerstwa horyzontalnego** – współpracy opartej na zaufaniu, wspólnych celach i realnym współdecydowaniu o kierunkach rozwoju usług społecznych.

Na poziomie ogólnym wyniki te wskazują, że **najważniejszym wspólnym mianownikiem** diagnozowanych potrzeb jest **deficyt relacji i wspólnego sensu działania**. Nie chodzi wyłącznie o poprawę dostępu do usług, lecz o przywrócenie **społecznego wymiaru życia lokalnego** – miejsc, rytuałów i relacji, które wzmacniają poczucie przynależności. W tym kontekście przekształcenie GOPS w CUS można postrzegać jako **próbę przejścia od systemu wsparcia instytucjonalnego do systemu opartego na relacjach i wspólnocie**, co odpowiada współczesnym kierunkom rozwoju polityki społecznej w Polsce i Europie.

Szerszy kontekst przemiany instytucjonalnej

Transformacja GOPS w CUS ma wymiar strukturalny, ale przede wszystkim kulturowy. W sensie teoretycznym odpowiada ona zjawisku „przerwania ścieżki zależności” (path dependency) – odejścia od biurokratycznego, świadczeniowego modelu pomocy społecznej ku modelowi relacyjnemu i rozwojowemu. To zmiana z instytucji reagującej na problemy w instytucję, która je współtwórczo rozwiązuje, z urzędu - w centrum wspólnoty.

CUS wpisuje się w paradygmat współczesnych europejskich polityk publicznych, które akcentują partycypację, empatię i integrację. To także element szerszego zwrotu relacyjnego w naukach społecznych - od Giddensa po Archer – w którym instytucje stają się

uczestnikami życia społecznego, a nie jego zewnętrznymi regulatorami. CUS w tym sensie ma być nie tyle urzędem, co „społecznym ekosystemem” - miejscem, w którym spotykają się polityka, relacje i troska.

Znaczenie CUS w lokalnej polityce społecznej

Powstanie CUS w Gminie Jerzmanowa to nie tylko reforma organizacyjna, ale proces kształtowania nowego modelu lokalnej polityki społecznej. Jej sednem staje się integracja i współtworzenie. Dla mieszkańców oznacza to przejście od pomocy „dla” ludzi do działań „z” ludźmi. CUS może stać się przestrzenią, w której spotykają się różne światy - urzędowy, obywatelski, edukacyjny, kulturowy – tworząc nową jakość współżycia społecznego. W tym kontekście Jerzmanowa staje się przestrzenią przemian: z gminy dobrze zorganizowanej w gminę dobrze zintegrowaną. CUS może przywrócić sens pracy socjalnej jako działania wspólnotowego, a nie jedynie administracyjnego. Dla mieszkańców oznacza to nie tylko poprawę jakości usług, ale poczucie, że gmina jest wspólnotą troski, w której każdy ma swoje miejsce.

Zbiorcze rekomendacje:

Wyniki badań wskazują, że transformacja Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (GOPS) w Centrum Usług Społecznych (CUS) powinna być postrzegana nie tylko jako zmiana organizacyjna, lecz przede wszystkim jako **proces kulturowy i społeczny** - przejście od logiki instytucjonalnej do logiki wspólnotowej. Wymaga to działań systemowych, ale też wrażliwości na lokalne relacje, historie i potencjały.

- **Zapewnić płynne, partycypacyjne przejście z GOPS do CUS.** Transformacja powinna przebiegać w duchu współuczestnictwa, z poszanowaniem doświadczenia i tożsamości kadry OPS. Pracownicy muszą czuć się częścią procesu zmiany, a nie jego przedmiotem. Włączenie mieszkańców, organizacji społecznych i lokalnych liderów w proces planowania i wdrażania CUS zwiększy poczucie współodpowiedzialności i pozwoli lepiej dopasować ofertę usług do rzeczywistych potrzeb.

- **Rozwijać interdyscyplinarność CUS.** Nowoczesne CUS powinno tworzyć **zespoły interdyscyplinarne**, łączące kompetencje pracy socjalnej, edukacji, zdrowia, profilaktyki, kultury i animacji społecznej. Tylko w takim układzie możliwe jest budowanie usług, które odpowiadają na złożone potrzeby mieszkańców – łączące wsparcie materialne, emocjonalne, edukacyjne i wspólnotowe.
- **Wprowadzić lokalne fora społeczne.** Fora społeczne mogą stać się **nowymi przestrzeniami dialogu i współdecydowania**. Ich celem byłoby cykliczne spotykanie się przedstawicieli instytucji, organizacji, mieszkańców i lokalnych liderów, by wspólnie omawiać potrzeby, oceniać efekty działań i planować nowe inicjatywy. Takie fora mogą stać się podstawą „żywej polityki społecznej” – uczącej się, refleksyjnej, wrażliwej na głos społeczności.
- **Ugruntować rolę CUS jako centrum wiedzy społecznej.** CUS powinien pełnić funkcję **lokalnego laboratorium wiedzy społecznej** - miejsca, które nie tylko realizuje usługi, ale też prowadzi diagnozy, ewaluacje i testuje innowacje społeczne. Dzięki temu stanie się instytucją uczącą się, zdolną do reagowania na nowe zjawiska społeczne i do współpracy z nauką, uczelniami czy ośrodkami badawczymi.
- **Rozwijać usługi więziotwórcze.** W kontekście rosnącego deficytu wspólnotowości, CUS powinien koncentrować się na **usługach budujących więzi społeczne**: kręgach wsparcia, animacji międzypokoleniowej, działaniach środowiskowych (OSL) i wspólnotowych inicjatywach mieszkańców. Takie działania wzmacniają kapitał społeczny i przeciwdziałają samotności, stanowią profilaktykę problemów społecznych.
- **Wspierać rozwój pracowników.** Transformacja wymaga inwestycji w ludzi - w ich kompetencje i dobrostan. Systematyczne szkolenia, superwizja, mentoring i wsparcie emocjonalne dla pracowników powinny stać się stałym elementem funkcjonowania CUS. To nie tylko warunek skuteczności, ale także budowania kultury organizacyjnej opartej na zaufaniu i refleksji.
- **Zapewnić trwałą komunikację społeczną o sensie zmiany.** Kluczowe jest utrzymanie **ciągłej komunikacji z mieszkańcami** – tłumaczenie sensu reformy, wyjaśnianie celów CUS, prezentowanie efektów działań i zapraszanie do współuczestnictwa. CUS

musi być rozpoznawany nie jako kolejna instytucja, lecz jako **projekt wspólnotowy – wspólne dobro lokalne**.

- **Wzmacniać partnerstwa lokalne.** CUS powinien pełnić rolę **integratora lokalnych sieci współpracy**, łącząc sektor publiczny, pozarządowy, edukacyjny, kulturalny, zdrowotny i ekonomii społecznej. Partnerstwa te mogą stanowić zaplecze dla realizacji wspólnych projektów, wymiany wiedzy i budowania trwałej infrastruktury społecznej.
- **Wykorzystać CUS jako platformę przeciwdziałania samotności, izolacji i fragmentacji społecznej.** CUS może stać się kluczowym aktorem polityki spójności społecznej - miejscem, które aktywnie przeciwdziała **samotności, atomizacji i braku wspólnego sensu**, poprzez programy integracyjne, przestrzenie wspólnego działania i relacyjne formy wsparcia.
- **Traktować proces transformacji jako inwestycję w lokalny kapitał społeczny i relacyjny.** CUS nie jest tylko reformą administracyjną - to **inwestycja w ludzi i relacje**, w zdolność wspólnoty do samoorganizacji, współpracy i wzajemnej troski. W długiej perspektywie to właśnie te zasoby – kapitał społeczny, moralny i relacyjny – staną się najcenniejszym efektem transformacji.

6. Analiza wyników badania jakościowego – wywiady indywidualne

Opinie lokalnych ekspertów zostały pozyskane na podstawie serii 20 Indywidualnych Wywiadów Pogłębionych (IDI). Wzięli w nich udział m.in. działacze społeczni, przedstawiciele miejscowych instytucji i organizacji pozarządowych.

Najważniejsze ustalenia pod kątem realizacji usług społecznych:

- Gmina Jerzmanowa wyróżnia się wysokim poziomem zamożności, wynikającym przede wszystkim z dochodów generowanych przez Grupę Kapitałową KGHM Polska Miedź, który stanowi około 80 proc. wpływów budżetowych. Wysoki poziom inwestycji i rozbudowa infrastruktury towarzyszą dynamicznemu przyrostowi liczby mieszkańców, wśród których dominują osoby napływowe z pobliskiego Głogowa. Struktura społeczna Gminy charakteryzuje się wyraźnym podziałem na społeczność „rdzenną”, aktywną i zakorzenioną lokalnie oraz nowych mieszkańców – często mniej zaangażowanych w życie lokalnej, traktujących Gminę głównie jako „sypialnię”. W ocenie badanych nowi mieszkańcy często formułują daleko idące oczekiwania wobec władz samorządowych i miejscowych instytucji publicznych, co bywa odbierane jako postawa roszczeniowa.
- Badani wskazują, że w społeczności lokalnej istnieje znaczący potencjał aktywności społecznej, który jednak nie jest w pełni wykorzystany. Respondenci zauważają, że mieszkańcy wykazują zaangażowanie przede wszystkim w sytuacjach nagłych lub kryzysowych, natomiast trudniej jest zmobilizować ich do udziału w działaniach o charakterze długofalowym. Respondenci podkreślają obecność widocznych liderów społecznych, takich jak sołtysi, członkowie Kół Gospodyń Wiejskich czy strażacy z Ochotniczych Straży Pożarnych, a także osoby niepiastujące formalnych funkcji, które wyróżniają się inicjatywą i skutecznością działania. Badani wskazują na brak organizacji młodzieżowych, co ogranicza możliwość wykorzystania potencjału tej grupy mieszkańców. Respondenci sugerują, że w celu pełnego wykorzystania zasobów społeczności lokalnej niezbędne jest zapewnienie odpowiednich instrumentów wsparcia i edukacji dla liderów, tak aby mogli skutecznie rozwijać swoje inicjatywy i współpracować z instytucjami gminnymi. Podkreślają, że istotne jest stworzenie

otwartych kanałów komunikacji, umożliwiającym mieszkańcom zgłaszanie pomysłów i inicjatyw oraz edukowanie ich w zakresie realnego wpływu, jaki mogą mieć na kształtowanie usług społecznych. Respondenci zwracają uwagę, że obecnie aktywność społeczna jest silnie zróżnicowana pokoleniowo – wśród liderów dominują osoby starsze – natomiast młodzi mieszkańcy napotykają na bariery instytucjonalne i brak dedykowanych struktur wspierających ich udział, takich jak Młodzieżowa Rada Gminy czy kluby młodzieżowe. W opinii badanych efektywne wykorzystanie potencjału społeczności lokalnej wymaga więc zarówno wsparcia edukacyjnego dla liderów, jak i systemowego otwarcia instytucji na inicjatywy mieszkańców oraz włączenia młodzieży w struktury decyzyjne i działania o charakterze lokalnym.

- Mieszkańcy Gminy Jerzmanowa podkreślają zarówno pozytywne, jak i negatywne aspekty współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej, wskazując na potrzebę stworzenia efektywnej płaszczyzny wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy jednostkami gminnymi. Z jednej strony zauważają brak skoordynowanego pola współpracy, w którym instytucje mogłyby informować się nawzajem o prowadzonych działaniach oraz wspólnie inicjować projekty, co wskazuje na potrzebę odgórnie wspieranych mechanizmów koordynacji. Wskazują przy tym, że inicjatywy nie powinny sprowadzać się do relacji o charakterze personalnym czy zamkniętych grup, lecz powinny obejmować wszystkie miejscowe instytucje. Z drugiej strony mieszkańcy podkreślają, że współpraca między sektorem publicznym a organizacjami pozarządowymi układa się w Gminie bardzo dobrze, dzięki regularnym dotacjom oraz wsparciu finansowemu dla jednostek takich jak OSP. W przypadku sektora prywatnego, głównym partnerem pozostaje koncern KGHM, który zatrudnia wielu mieszkańców Gminy, ale jednocześnie budzi obawy w kontekście ochrony środowiska i zmiany zagospodarowania terenów rolniczych na przemysłowe.
- Niemal wszyscy respondenci słyszeli o tym, że w Gminie Jerzmanowa ma powstać Centrum Usług Społecznych. Wypowiedzi respondentów wskazują na dominującą postawę umiarkowanego optymizmu i nadziei wobec tworzenia Centrum Usług Społecznych. CUS postrzegany jest jako potrzebna forma integracji działań lokalnych podmiotów, która może usprawnić organizację pracy, poprawić przepływ informacji

i zwiększyć dostępność usług społecznych dla mieszkańców. Badani podkreślają, że nowa jednostka powinna stanowić ośrodek koordynacji i współpracy między podmiotami, a nie dominującą strukturę centralną. Pojawiają się bowiem obawy, iż nadmierna centralizacja mogłaby ograniczyć samodzielność innych instytucji i doprowadzić do spadku elastyczności w reagowaniu na lokalne potrzeby. Część rozmówców wiąże z CUS nadzieje na poprawę komunikacji i lepsze dotarcie z ofertą do mieszkańców. Wskazuje się również, że Centrum może pomóc w „odczarowaniu” wizerunku pomocy społecznej, poprzez poszerzenie katalogu usług i skierowanie ich do wszystkich mieszkańców, a nie tylko do osób w trudnej sytuacji życiowej.

- Respondenci przewidują, że powstanie CUS przyczyni się do znacznej poprawy organizacji i funkcjonowania lokalnych usług społecznych, przede wszystkim poprzez lepszą koordynację działań jednostek gminnych oraz organizacji pozarządowych. Utworzenie centrum pozwoli na rozszerzenie oferty dostępnych usług, zwłaszcza tych o charakterze środowiskowym, edukacyjnym i integracyjnym, a także poprawi dostępność usług dla mieszkańców, ograniczając potrzebę dojazdów poza Gminę do większych ośrodków miejskich. Respondenci wskazują również na możliwość bardziej efektywnego zarządzania przestrzeniami oraz harmonogramami wydarzeń dzięki wspólnemu kalendarzowi. Powstanie CUS stwarza także potencjał do zmiany wizerunku usług społecznych, które mogłyby być postrzegane nie tylko jako pomoc dla osób w trudnej sytuacji, ale jako oferta uniwersalna i inkluzyjna, dostępna dla szerokiego grona odbiorców.
- Na podstawie wypowiedzi mieszkańców Gminy Jerzmanowa można określić konkretną rolę, jaką powstające Centrum Usług Społecznych miałyby pełnić w społeczności lokalnej. Przede wszystkim mieszkańcy oczekują, że CUS stanie się koordynatorem działań społecznych, ułatwiającym dostęp do informacji oraz wsparcia finansowego realizatorom usług społecznych. Jednocześnie podkreślają, że instytucja nie powinna stawiać się monopolistą ani przejmować całkowitej kontroli nad usługami, lecz wspierać je w sposób partnerski i mentorski, wskazując kierunki działań i standardy jakości usług. W relacjach z innymi podmiotami świadczącymi usługi społeczne mieszkańcy widzą rolę CUS jako łącznika i platformy wymiany doświadczeń – miejsce,

w którym instytucje mogą współpracować, konsultować się, a także korzystać z wsparcia w zakresie wiedzy i kompetencji. Dzięki temu CUS nie tylko integruje społeczność lokalną, ale także wzmacnia kapitał instytucjonalny Gminy, tworząc przestrzeń do współpracy i podnoszenia jakości świadczonych usług społecznych.

- Respondenci wskazują, że Centrum Usług Społecznych zwiększy dostępność usług dla mieszkańców, eliminując konieczność dalekich dojazdów i zapewniając szybszy dostęp do wsparcia. Dzięki powstaniu CUS lokalna społeczność zyska możliwość uczestnictwa w zajęciach integracyjnych i rekreacyjnych, w tym w spotkaniach międzypokoleniowych, co sprzyja budowaniu więzi społecznych. Centrum umożliwi również rozwój oferty dla dzieci i młodzieży, w tym zajęć popołudniowych i animacji. Dodatkowo powstanie CUS pozwoli na publiczne upowszechnienie informacji o dostępnych usługach, wydarzeniach czy programach profilaktycznych.
- Jak wynika z przeprowadzonej analizy, usługi świadczone w Centrum Usług Społecznych powinny być skierowane do szerokiego grona mieszkańców – zarówno do beneficjentów pomocy społecznej, jak i osób niekorzystających z systemu wsparcia. Respondenci szczególną uwagę zwracają na młodzież w wieku 15–20 lat, dla której brakuje atrakcyjnych miejsc spotkań i form aktywności, a także na osoby pracujące oraz mężczyzn, którzy mają ograniczone możliwości uczestnictwa w dostępnych zajęciach. Ponadto w CUS powinny znaleźć się usługi skierowane do osób w kryzysie zdrowia psychicznego (tj. grupy wsparcia, terapie indywidualne, konsultacje z psychologiem). Respondenci sugerują, że kluczowe jest pogodzenie potrzeb różnych grup tak, aby nie powstawał podział ani stygmatyzacja uczestników. Proponują zapewnienie zajęć o równym poziomie jakości, dostępnych dla wszystkich przy zachowaniu spójnych zasad uczestnictwa – na przykład poprzez symboliczne opłaty, które umożliwią udział zarówno tzw. „normalsom”, jak i beneficjentom świadczeń społecznych – bez wyróżniania żadnej grupy. Zwracają również uwagę na elastyczne planowanie oferty, np. organizowanie zajęć w różnych godzinach i dniach, tak aby uwzględnić potrzeby osób pracujących, młodzieży szkolnej czy seniorów, a także umożliwić wspólne uczestnictwo w aktywnościach integrujących wszystkie grupy. Respondenci podkreślają także znaczenie aktywizacji uczestników poprzez dzielenie

się pomysłami, doświadczeniem i współtworzenie zajęć, tak aby każdy czuł się pełnoprawnym członkiem społeczności. Ponadto badani sugerują, że w CUS powinna znaleźć się przestrzeń dedykowana organizacjom pozarządowym, obejmująca salę konferencyjną, zaplecze kuchenne czy dostęp do automatu z kawą. Dzięki temu CUS może integrować społeczność lokalną, wspierać aktywizację różnych grup mieszkańców oraz umożliwiać sprawną współpracę i działalność lokalnych organizacji, tworząc przestrzeń przyjazną, inkluzywną i funkcjonalną dla wszystkich użytkowników.

- Respondenci wskazują kilka potencjalnych zagrożeń, które mogą pojawić się przy tworzeniu Centrum Usług Społecznych w Gminie Jerzmanowa. Wśród najczęściej podnoszonych kwestii pojawia się obawa o ograniczenia lokalowe i niewłaściwe wykorzystanie przestrzeni. Mieszkańcy zwracają uwagę, że istnieje ryzyko „zdominowania” obiektu przez jedną grupę – najczęściej wskazywani są seniorzy – co mogłoby ograniczyć dostępność dla młodzieży czy organizacji młodzieżowych. Podkreślają, że kluczowe jest takie zaplanowanie przestrzeni, aby wszystkie grupy mogły z niej korzystać na równych zasadach, bez poczucia wykluczenia. Kolejne zagrożenie dotyczy reakcji społeczności na powstanie nowej instytucji. Respondenci zauważają, że mieszkańcy często niechętnie podchodzą do zmian, a brak wiedzy o funkcjonowaniu CUS może prowadzić do nieporozumień i szybkiego rozprzestrzeniania się negatywnych opinii. Zwracają uwagę, że pojedyncze, głośno wyrażane niezadowolenie może wpływać na postrzeganie całego projektu, szczególnie gdy osoby zadowolone rzadko zabierają głos. W efekcie CUS może zostać niesłusznie oceniony jako niepotrzebny czy niewłaściwie działający, co z czasem mogłoby osłabić zaufanie mieszkańców, a nawet zagrozić stabilności finansowania. Zdaniem respondentów najważniejsze będzie więc zadbanie o przejrzystą komunikację, aktywne informowanie mieszkańców o celach i zasadach działania CUS oraz konsekwentne dbanie o równowagę w dostępie do przestrzeni, tak aby żadna grupa nie czuła się pominięta. Dzięki temu instytucja może uniknąć nieporozumień i zyskać trwałe poparcie społeczności.
- Respondenci podkreślają, że sprawne funkcjonowanie CUS zależy przede wszystkim od kilku rozwiązań organizacyjnych. Wskazują na potrzebę jasnej i przejrzystej

komunikacji z mieszkańcami już na etapie tworzenia instytucji — tak, aby było wiadomo, w jakim celu powstaje CUS, jakie usługi będzie świadczył i w jakich sprawach będzie można się do niego zgłaszać. Jednocześnie akcentują znaczenie partnerskiej współpracy z innymi podmiotami, tak aby CUS nie był postrzegany jako monopolista czy konkurent, lecz jako element uzupełniający lokalny system wsparcia. Za kluczowe uznają także kwestie kadrowe: zatrudnienie kompetentnych pracowników, odpowiednie przeszkolenie zespołu oraz zadbanie o to, by obowiązki były rozłożone realistycznie i nie prowadziły do przeciążenia. Respondenci zwracają uwagę zarówno na konieczność wspierania obecnych pracowników GOPS w procesie zmian, jak i na potrzebę wzmocnienia kadry nowymi etatami. Dodatkowym warunkiem jest stabilne zabezpieczenie finansowe, które umożliwi płynne świadczenie usług. Mieszkańcy sugerują również, że CUS powinien być dostępny dla różnych grup użytkowników, w tym młodzieży i osób pracujących, co wiąże się z koniecznością wydłużenia godzin otwarcia, np. do godziny 20:00. W ich ocenie to właśnie połączenie czytelnej komunikacji, profesjonalnej kadry, odpowiedniego finansowania i partnerskich relacji stworzy warunki, w których CUS będzie mógł funkcjonować efektywnie i odpowiadać na realne potrzeby lokalnej społeczności.

Dostępne usługi społeczne, które zaspokajają potrzeby mieszkańców Gminy Jerzmanowa

Usługi opiekuńcze i socjalne (GOPS):

- realizacja ustawowych świadczeń pomocy społecznej,
- wsparcie finansowe i rzeczowe,
- możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych i realizacji dodatkowych programów.

Usługi edukacyjne i opiekuńcze dla dzieci:

Wysokiej jakości oferta oświatowa:

- szkoły,
- przedszkola,

- żłobek.

Dodatkowe, pozaszkolne zajęcia dla młodszych dzieci w świetlicach wiejskich:

- zajęcia ogólnorozwojowe,
- warsztaty tematyczne i kreatywne,
- zajęcia artystyczne.

Usługi kulturalne:

- klub filmowy i seanse,
- zajęcia fotograficzne,
- zajęcia artystyczne i rękodzielnicze (m.in. lepienie w glinie, tworzenie biżuterii),
- zajęcia ruchowe: joga, pilates,
- działalność KGW i OSP, które współorganizują lokalne wydarzenia,
- dwa funkcjonujące Kluby Seniora.

Aktywność sportowa:

- lokalne kluby sportowe działające w większości sołectw, wspierane przez Gminę licznymi dotacjami,
- organizacja podstawowych zajęć sportowych dla mieszkańców (np. zajęcia typu „zdrowy kręgosłup”, zumba).

Niezaspokojone potrzeby mieszkańców/brakujące usługi społeczne:

- **Potrzeby w zakresie informacji i integracji społecznej.** Respondenci podkreślają, że w Gminie brakuje spójnego i czytelnego systemu informacji o dostępnych usługach. Zwracają uwagę, że nawet jeśli informacje są publikowane, to część mieszkańców nie ma nawyku ich śledzenia i w konsekwencji twierdzi, że „nic do nich nie dociera”. Badani wskazują, że konieczne jest wprowadzenie zintegrowanego systemu

komunikacji oraz działań o charakterze animacyjnym, które ułatwią kontakt mieszkańców z instytucjami i wzmocnią ich zaangażowanie.

- **Potrzeby transportowe osób starszych i z niepełnosprawnościami (tzw. „taksówka społeczna”).** W wielu wypowiedziach badanych pojawia się oczekiwanie dotyczące zapewnienia indywidualnego transportu dla seniorów i osób chorych, które nie są w stanie samodzielnie dotrzeć do placówek medycznych czy instytucji publicznych. Respondenci wskazują na brak usługi typu „door to door”, która ich zdaniem znacząco zwiększyłaby dostępność wsparcia dla osób o ograniczonej mobilności.
- **Potrzeby seniorów wymagających opieki.** Badani zwracają uwagę, że mimo istnienia różnych form aktywizacji seniorów, brakuje miejsca, które łączyłoby funkcję integracyjną z formą opieki dziennej. Wskazują, że część osób starszych potrzebuje przestrzeni zapewniającej zarówno aktywność, jak i opiekę oraz nadzór (np. w formie Domu Dziennego Pobytu). Pojawia się również potrzeba dowożenia posiłków i wsparcia w drobnych pracach domowych (usługa „Złotej Rączki”).
- **Potrzeby związane z dostępnością świetlic wiejskich.** Respondenci wskazują, że świetlice wiejskie funkcjonują w godzinach niedostosowanych do potrzeb młodzieży. W odpowiedzi badani sugerują zmianę modelu funkcjonowania świetlic oraz wydłużenie ich dostępności w godzinach popołudniowych i wieczornych.
- **Potrzeby młodzieży.** Respondenci akcentują, że młodzież (15-20 lat) nie ma miejsc spędzania czasu wolnego, w którym mogłaby realizować swoje zainteresowania, uczyć się lub spotykać z rówieśnikami. Ich zdaniem obecna oferta nie odpowiada oczekiwaniom młodych mieszkańców, co prowadzi do ich wykluczenia z życia społecznego w Gminie. Proponowaną usługą jest utworzenie klubu młodzieżowego, oferującego zarówno przestrzeń do spotkań, jak i zajęcia dla tej grupy odbiorców.
- **Potrzeby dorosłych aktywnych zawodowo.** Respondenci zauważają, że znaczna część działań społecznych i kulturalnych odbywa się w godzinach dziennych, które są niedostępne dla osób pracujących. Badani oczekują zajęć i usług realizowanych w godzinach popołudniowych i wieczornych, które pozwolą im korzystać z lokalnej oferty.

- **Potrzeby w obszarze zdrowia psychicznego.** W wywiadach wyraźnie wybrzmiewa potrzeba wsparcia z zakresu zdrowia psychologicznego. Badani wskazują, że mieszkańcy często borykają się z trudnościami rodzinnymi i emocjonalnymi, z którymi nie potrafią poradzić sobie samodzielnie. Wskazują także na potrzebę zajęć wspierających dobrostan psychiczny, takich jak joga, medytacja czy grupy wsparcia.
- **Potrzeby młodych matek i opieka nad dziećmi.** Badani zwracają uwagę, że młode matki często łączą pracę zawodową z opieką nad dziećmi i obowiązkami domowymi, co prowadzi do przeciążenia i przemęczenia. Respondenci podkreślają, że kobiety te potrzebują wsparcia emocjonalnego oraz przestrzeni do wymiany doświadczeń. Wskazują również na zasadność rozszerzenia form opieki wychowawczej skierowanej do młodych matek.
- **Potrzeby rodziców w zakresie wychowania dzieci.** Respondenci zauważają, że wielu rodziców zgłasza trudności wychowawcze i nie ma wystarczającego przygotowania do radzenia sobie z wyzwaniami związanymi z wychowaniem dzieci. W wywiadach pojawia się propozycja uruchomienia programu „Szkoła dla rodziców”.
- **Potrzeby mężczyzn.** Respondenci wskazują, że mężczyźni rzadziej angażują się w inicjatywy społeczne i często nie znajdują oferty odpowiadającej ich zainteresowaniom. Zdaniem badanych atrakcyjna byłaby propozycja zajęć o charakterze technicznym i praktycznym, które sprzyjałyby integracji i aktywizacji tej grupy.
- **Potrzeby w zakresie rozwoju fizycznego i sportu.** Respondenci zwracają uwagę, że w Gminie brakuje profesjonalnego miejsca do ćwiczeń, ponieważ siłownie plenerowe „nie zdały egzaminu” i nie są powiązane ze wsparciem profesjonalnych instruktorów.

7. Rekomendacje i wnioski

Niniejszy rozdział zawiera podsumowanie całości materiału, zebranego podczas realizacji wszystkich etapów badawczych. Poniżej przedstawiamy wnioski i rekomendacje z badania z uwzględnieniem proponowanych kierunków działań, a także sposobu ich wdrożenia.

Kluczowym czynnikiem rozwoju usług społecznych jest zapewnienie ich finansowania w dłuższej perspektywie (przez Gminę oraz – w ramach istniejących możliwości - ze środków zewnętrznych). Wyzwaniem jest zapewnienie stabilnych warunków współpracy z nowo powstającym CUS, w tym opłacalności ekonomicznej realizacji usług społecznych. Ze względu na niewystarczający potencjał lokalnych podmiotów potrzebne są działania na rzecz zbudowania trwałego, profesjonalnego rynku usług społecznych. W przyszłości CUS będzie zlecać usługi społeczne (organizacjom pozarządowym, podmiotom ekonomii społecznej, czy przedsiębiorcom), a także tworzyć długofalowe, stabilne rozwiązania na rzecz wzmocnienia rynku usług społecznych. Zapewnienie odpowiednich warunków współpracy powinno korespondować z systemem wsparcia usługodawców. W tym kontekście szczególnie ważne jest:

- zapewnienie opłacalnych ekonomicznie warunków realizacji usług społecznych (np. adekwatnych stawek),
- preferowanie zlecania usług w ramach zamówień publicznych lub – w mniejszym stopniu – stosowanie trybu konkursowego,
- stosowanie aspektów i klauzul społecznych,
- dłuższa perspektywa czasowa: stosowanie wieloletnich umów na realizację usług społecznych (np. trzyletnich),
- prowadzenie ustawicznej diagnozy potrzeb pod kątem usług społecznych, tworzenie i profilowanie lokalnych podmiotów pod kątem zaspokojenia ww. potrzeb,
- utworzenie systemu wsparcia usługodawców na poziomie lokalnym przez CUS: budowanie partnerskich relacji, wymiana informacji, edukacja, wzmocnienie potencjału PES/PS, monitorowanie jakości świadczonych usług.

Nawiązując do poprzedniego wątku, rekomenduje się **utworzenie przez przyszły CUS systemu skutecznej koordynacji usług oraz współpracy z usługodawcami**. Sieciowanie różnych podmiotów jest jednym z wyzwań, przed którym staje nowa instytucja, tym bardziej, że owa sieć obejmie podmioty zaliczane do różnych sektorów (publicznego, pozarządowego, komercyjnego), charakteryzujące się odmienną logiką działania i tzw. kulturą organizacyjną. Warto wspomnieć, że Centrum będzie ważnym punktem odniesienia dla wielu innych lokalnych instytucji organizujących usługi społeczne, jak np. placówki kulturalne czy edukacyjne (co oczywiście nie jest równoznaczne z przejmowaniem ich zadań przez CUS).

Lokalny rynek usług społecznych – podobnie, jak w całej Polsce – pozostaje na relatywnie wczesnym stadium rozwoju. Część potencjalnych usługodawców (np. organizacje pozarządowe) realizuje cenne przedsięwzięcia dla miejscowej społeczności, jednak w dużym stopniu nie są oni przygotowani (np. pod względem organizacyjnym i świadomościowym) do profesjonalnego funkcjonowania w modelu usług społecznych (np. nie prowadzą działalności gospodarczej, realizują zadania publiczne zlecane przez administrację w trybie konkursowym lub podejmują tradycyjnie rozumiane działania społeczne, nie definiując ich w kategoriach świadczenia usług). Tworzenie rynku usług społecznych w Gminie Jerzmanowa to również szeroko rozumiana aktywizacja społeczna, jak również zapewnienie wysokiej jakości życia i możliwości zaspokojenia potrzeb społecznych.

Rekomenduje się **utworzenie systemu wsparcia usługodawców przez przyszły CUS.** Między innymi proponuje się wyodrębnienie komórki organizacyjnej (lub oddelegowanie osoby) w ramach CUS, która pomagałaby realizatorom usług np. w sprawach proceduralno-administracyjnych, ale również merytorycznych (w tym związanych z zapewnieniem wysokiej jakości usług). Rolą CUS jest tworzenie profesjonalnego rynku usług społecznych, zatem konieczne jest przygotowanie nowotworzonych oraz już funkcjonujących podmiotów jako potencjalnych wykonawców, gotowych do funkcjonowania w modelu usług społecznych. Konieczne jest również podjęcie działań informacyjnych i edukacyjnych, ponieważ **powstawanie rynku usług społecznych sprzyjać będzie ekonomizacji i profesjonalizacji sektora usługodawców w Gminie Jerzmanowa.** Tworzenie rynku

usługodawców to również inwestowanie w lokalnych liderów, stymulowanie powstawania nowych organizacji społecznych, promowanie wolontariatu, czy usług sąsiedzkich.

Choć obszar ten nie był bezpośrednim przedmiotem badania, z kontekstu pozyskanych informacji można wyprowadzić wniosek, że **poziom wiedzy (różnych grup) mieszkańców Gminy na temat idei utworzenia CUS jest niewystarczający**. Kluczowym wyzwaniem jest również budowanie wizerunku nowej instytucji w oderwaniu od skojarzeń z OPS i negatywnego stereotypu pomocy społecznej. Skuteczne wypełnianie roli CUS wiąże się z koniecznością dotarcia z informacją do mieszkańców i zbudowania skutecznej strategii komunikacyjnej. Na podstawie badań można również sformułować wniosek, że przepływ informacji na temat dostępnej oferty jest niewystarczający – **przedstawiciele różnych grup odbiorców deklarowali, że nie czują się wystarczająco poinformowani na temat możliwości skorzystania z usług społecznych w Gminie, informacja jest rozproszona oraz brakuje wiodącego źródła wiedzy w tym obszarze**. Jednocześnie proces tworzenia CUS generuje daleko idące oczekiwania różnych grup mieszkańców, co również wymaga uporządkowania sfery przepływu informacji. Pożądane jest **opracowanie precyzyjnego Planu Komunikacji CUS ze społecznością lokalną**, obejmującego m.in. określenie kluczowych kanałów (nośników) informacji, jak np. lokalne media, w tym społecznościowe, ogłoszenia i ulotki, czy bezpośrednie spotkania z mieszkańcami. Tego rodzaju strategia komunikacyjna powinna być oparta o dywersyfikację różnych kanałów, czy nośników (w taki sposób, aby skutecznie docierać do grup mieszkańców o różnych potrzebach i deficytach). Chodzi tu o wykorzystanie mediów elektronicznych, ale również tradycyjnych, a także uwzględnienie roli osób, czy instytucji, ważnych dla społeczności lokalnej (np. parafii, organizacji pozarządowych, lokalnych liderów, itp.). Proponuje się rozważenie **innowacyjnego podejścia do komunikacji społecznej**, np. przeprowadzenie eksperymentu społecznego polegającego na wypracowaniu autorskich rozwiązań dopasowanych do lokalnej specyfiki, jak **rozproszone sieci komunikacyjne, oparte o zasoby lokalne** (lokalnych liderów, radnych, relacje sąsiedzkie, miejscowe podmioty, jak ośrodki kultury, świetlice, czy placówki edukacyjne, a także sieci cyfrowe). Konieczne jest również wypracowanie skutecznej puli argumentów, a więc korzyści płynących z powstania CUS (dla mieszkańców – lokalnej społeczności oraz dla Gminy jako jednostki samorządu terytorialnego).

Z pewnością warto prowadzić **wizerunkowe kampanie społeczne**, a także szeroko rozumiane działania edukacyjne w tym obszarze.

Ponadto **rekomenduje się utworzenie platformy usług społecznych w Gminie Jerzmanowa**, rozumianej jako narzędzie informatyczne zarządzania usługami (np. powiązania pracy koordynatorów usług społecznych i pracowników socjalnych) i zarazem kompleksowe źródło wiedzy oraz instrument kojarzenia przedstawicieli strony podaźowej i popytowej (usługodawców i usługobiorców).

W kontekście społecznych aspektów rozwoju Gminy **kluczowe znaczenie mają długoterminowe trendy i perspektywy demograficzne**. Od wielu lat w Gminie Jerzmanowa zwiększa się liczba mieszkańców, a także zmienia się struktura populacji ze względu na wiek (rośnie odsetek seniorów). **Usługi społeczne w Gminie Jerzmanowa powinny odpowiadać na wyzwania związane z trendami demograficznymi**. Z tego powodu konieczne jest prowadzenie przemyślanej polityki budowania spójności społecznej, w tym integracji „starych” i „nowych” mieszkańców Gminy. Ważne jest również tworzenie kompleksowej oferty usług społecznych dla różnych grup mieszkańców, w tym m.in. rodzin z dziećmi, młodzieży, osób w średnim wieku, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, czy innych osób niesamodzielnych. Budowanie atrakcyjnej oferty usług społecznych sprzyjać będzie szeroko rozumianemu rozwojowi społecznemu oraz zapewnieniu wysokiej jakości życia w Gminie (a w ten sposób, przy umiejętnie prowadzonej polityce możliwe będzie przyciąganie kolejnych, nowych mieszkańców).

W kontekście budowania lokalnego rynku usług społecznych kluczowe są następujące informacje z badania:

- najbardziej oczekiwane przez mieszkańców działania w sferze społecznej w okresie najbliższego roku to: poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług ochrony zdrowia, tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego (dla różnych grup mieszkańców), jak również pobudzanie aktywności obywatelskiej i społecznej, poszerzenie możliwości uprawiania sportu i rekreacji na terenie Gminy oraz terapia i pomoc psychologiczna oraz psychiatryczna,

- w okresie ostatnich kilku lat respondenci najczęściej korzystali z następujących usług: usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością, a także klubu lub domu seniora,
- szczególnie wysoko ocenione zostały: usługi dożywiania, a także transportu dla dzieci z niepełnosprawnościami,
- w opinii mieszkańców najbardziej potrzebne są następujące usługi społeczne: oferty lekarzy specjalistów, mobilnych usług rehabilitacyjnych i fizjoterapeutycznych, zajęć usprawniających dla dorosłych (ćwiczenia na zdrowy kręgosłup, joga, terapia tańcem), a także z usług dietetyka,
- nieco niżej w hierarchii potrzeb lokują się inne usługi, które również należy uznać za pożądane, choć liczna grupa mieszkańców nie zamierza korzystać z nich osobiście (np. adresowane do różnych grup mieszkańców o specjalnych potrzebach),
- jako najbardziej deficytowe obszary usług społecznych badani mieszkańcy wskazują (udzielając odpowiedzi na pytanie otwarte): dostęp do oferty z obszaru ochrony zdrowia (w tym zwłaszcza usług lekarzy specjalistów), możliwości uprawiania sportu i rekreacji, usługi dla rodzin z dziećmi oraz dla dzieci, wzmocnienie lokalnej oferty w obszarze zajęć dla młodzieży, aktywizację zawodową (różnych grup, w tym m.in. młodych ludzi lub osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy), promocję i ochronę zdrowia (w tym profilaktykę zdrowotną), a także różne formy wsparcia osób w kryzysie zdrowia psychicznego,
- zdaniem uczestników pomiaru usługi społeczne w Gminie Jerzmanowa powinny być kierowane przede wszystkim do dzieci w wieku 7-15 lat, jak również seniorów w wieku 61-80 lat, ponadto liczna grupa badanych widzi potrzebę realizacji usług dla młodzieży w wieku 16-19 lat oraz dla małych dzieci,
- w przypadku grup kategoryalnych badani najczęściej wymieniali osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, następnie – rodziny z dziećmi, seniorów i członków ich rodzin, jak również osoby żyjące w ubóstwie,
- niniejszy raport zawiera również informacje uzyskane w ramach jakościowej części badania, w której zbadano potrzeby niektórych grup, wskazanych jako zagrożone

wykluczeniem lub wymagające wsparcia, a więc – co za tym idzie – kluczowe obszary interwencji w „Regionalnym Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla województwa dolnośląskiego na lata 2023-2026”.

Powstające Centrum Usług Społecznych w Gminie Jerzmanowa powinno pełnić rolę **koordynatora i współtwórcy lokalnego rynku usług, podmiotu siecującego JST, PES, NGO, biznes i różne grupy mieszkańców**. Funkcją CUS będzie również zapewnienie odpowiedniej jakości usług (we współpracy z usługodawcami). W dłuższej perspektywie CUS mógłby pełnić rolę głównej instytucji, odpowiedzialnej za monitorowanie i diagnozowanie procesów społecznych w Gminie. Innymi słowy, **CUS mógłby stać się kluczowym podmiotem wspomagania rozwoju Gminy**, tworzącym systemowe rozwiązania w obszarze gromadzenia wiedzy na potrzeby programowania lokalnych polityk publicznych i podejmowania kluczowych decyzji przez władze samorządowe. Co za tym idzie, proponuje się **silne zaakcentowanie roli CUS jako głównej instytucji eksperckiej**, tworzącej systemowe rozwiązania w obszarze gromadzenia wiedzy, prowadzącej badania i analizy społeczne i tym samym wspomagającej rozwój miasta. W ten sposób możliwe będzie podejmowanie ważnych decyzji i programowanie lokalnych polityk publicznych w paradygmacie zarządzania opartego na dowodach. Aby CUS mógł skutecznie wypełniać tę rolę, konieczne jest wyposażenie pracowników w odpowiednie kompetencje w obszarze prowadzenia diagnoz lokalnych, m.in. poprzez szkolenia, czy inne formy edukacyjne w obszarze gromadzenia i przetwarzania danych oraz prowadzenie badań i analiz społecznych. Rolą CUS mogłaby również być koordynacja procesów rozwojowych, w tym np. tworzenia dokumentów strategicznych i programowych (np. w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, jak również innych obszarach szeroko rozumianej polityki społecznej Gminy).

Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed nowo powstającym CUS jest **konieczność świadczenia usług dla lokalnej społeczności, a więc dla wszystkich grup mieszkańców**. Oznacza to, że Centrum będzie adresować swoje działania nie tylko do odbiorców pomocy społecznej, na czym skupiał się dotychczasowy OPS. Proponuje się organizację obsługi mieszkańców zgodnie z ideą „jednego okienka”, w jednym budynku, bez stygmatyzowania i podziału na klientów pomocy oraz usług społecznych.

W świetle uzyskanych wyników rekomenduje się prowadzenie polityki opartej na zrównoważonym rozwoju usług społecznych na całym obszarze gminy, a więc **tworzenie zdecentralizowanego rynku usług**, w oparciu o sołectwa oraz rozproszone miejsca aktywności lokalnej, jak np. świetlice wiejskie. Tego rodzaju podejście wymaga świadczenia (w miarę możliwości) istotnej puli usług w społecznościach lokalnych, bez konieczności czasochłonnych dojazdów. Oznacza to również bardziej efektywne wykorzystanie istniejącej sieci sal wiejskich. Przypomnijmy, że respondenci podczas badań jakościowych wspominali, że tego rodzaju infrastruktura nie jest optymalnie zagospodarowana. W związku z powyższym zaleca się tworzenie lokalnych miejsc spotkań, otwartych dla społeczności (różnych grup mieszkańców) i partycypacyjnie zarządzanych. W tym kontekście ważne jest również zapewnienie profesjonalnej animacji społecznej, która powinna być realizowana w ramach Organizowania Społeczności Lokalnej.

Proces tworzenia CUS wymaga również daleko idącej zmiany w samej instytucji. Jak pokazują wyniki badań jakościowych, w zespole GOPS (podobnie, jak we wszystkich podobnych instytucjach w różnych regionach kraju) istnieją wyzwania, związane z koniecznością zmiany sposobu myślenia (przejścia od funkcjonowania w paradygmacie pomocy społecznej do modelu usługowego). Rekomenduje się **podjęcie działań, zmierzających do zmiany tego stanu rzeczy.** Przełamanie tych barier oznacza konieczność wdrożenia procesu zmiany, polegającej na przygotowaniu pracowników CUS do funkcjonowania w modelu usługowym, tym bardziej, że Centrum będzie „instytucją pierwszego kontaktu” dla wielu mieszkańców Gminy. Proponuje się skonstruowanie wielowymiarowego i interdyscyplinarnego **systemu wsparcia zespołu CUS**, z zastosowaniem różnych metod i technik (np. warsztatów, szkoleń, wizyt studyjnych, usług doradczych, superwizji, działań na rzecz zapobiegania wypaleniu zawodowemu).

Jak pokazują badania, wśród ankietowanych mieszkańców Gminy Jerzmanowa istnieje daleko idące przyzwolenie na tworzenie (częściowo) odpłatnej oferty usług społecznych (na średnim poziomie – na tle podobnych pomiarów, realizowanych w innych gminach). 61 proc. badanych chciałoby korzystać z usług odpłatnych (jeśli byłaby taka konieczność), natomiast 16 proc. deklaruje chęć skorzystania z usług nieodpłatnych. **Zaleca się budowanie modelu opartego na częściowo odpłatnych usługach społecznych.**

Odpłatność nie może jednak pozostawać w sprzeczności z ich powszechnością i dostępnością dla jak najszerszych grup mieszkańców. **Pobieranie opłat za usługi nie jest tożsame z budowaniem komercyjnego modelu ich świadczenia.** Owe opłaty powinny być dodatkowym, a nie wiodącym źródłem finansowania lokalnego systemu usług. Środki pobierane od odbiorców powinny służyć zapewnieniu większej dostępności usług, natomiast z całą pewnością nie mogą być czynnikiem wpływającym na standard, czy jakość ich świadczenia (co byłoby działaniem wątpliwym etycznie). Osobną kwestią pozostaje oczywiście ustalenie odpowiedniej wysokości opłat, być może warto rozważyć ustanowienie systemu zniżek dla osób, czy rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i ekonomicznej.

Jak już wspomnieliśmy, **oferta usług społecznych oraz sposób ich świadczenia muszą być dopasowane do precyzyjnie zdiagnozowanych potrzeb odbiorców.** Na podstawie zrealizowanych badań można dodać, że wspomniana oferta powinna być wielowymiarowa i kompleksowa. W dużym stopniu chodzi o zaspokojenie różnych kategorii potrzeb: niższego i wyższego rzędu. **Rekomenduje się zapewnienie możliwości tworzenia dopasowanych do indywidualnych potrzeb odbiorców, możliwie rozbudowanych pakietów usług społecznych.** Kompleksowość oferty oznacza również zaspokajanie zróżnicowanych oczekiwań (różnych grup) odbiorców. Tego rodzaju pakiety usług powinny być szerokie i zaspokajać różne kategorie potrzeb odbiorców (podstawowe i bardziej zaawansowane). Warto podkreślić, że dotyczy to wszystkich grup odbiorców, w tym klientów pomocy społecznej, którzy – oprócz świadczeń z systemu pomocy społecznej – mogliby otrzymywać w pakiecie np. usługę edukacyjną lub kulturalną. Niniejszy raport zawiera wiele szczegółowych wskazówek, które mogą posłużyć do skonstruowania optymalnych pakietów usług, dopasowanych do zdiagnozowanych potrzeb różnych grup odbiorców. Jednocześnie warto zaznaczyć, że tworzenie pakietów usług nie może być obligatoryjne i – co do zasady – musi wynikać z indywidualnej diagnozy potrzeb danego mieszkańca.

Bardzo istotnym wyzwaniem jest włączanie mieszkańców w proces projektowania i organizacji usług społecznych, tym bardziej, że – w większości badanych obszarów – aktywność i kapitał społeczny pozostają na średnim, przeciętnym poziomie (w odniesieniu do wyników innych podobnych pomiarów). Z pewnością można jednak

mówić o potencjale społecznego zaangażowania – w Gminie Jerzmanowa funkcjonują organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, liderzy lokalni i grupy nieformalne, co stanowi podstawę do planowania działań w obszarze aktywizacji społecznej. Zgodnie z ideą centrów usług społecznych, owe **usługi powinny zostać uspołecznione, a więc obudowane działaniami na rzecz integracji oraz aktywnością mieszkańców.** Tworzenie profesjonalnego rynku usług i sieci usługodawców nie może pozostawać w sprzeczności z misją i wrażliwością społeczną. W tym kontekście szczególnie istotną rolę pełnić będą Organizatorzy Społeczności Lokalnej, działający na rzecz zmotywowania i włączania (różnych grup) mieszkańców. Konieczne jest prowadzenie systematycznych mikro-diagnoz (w ujęciu przestrzennym lub kategoryjnym) i ich praktyczne zastosowanie, tj. prowadzenie działań animacyjnych, dopasowanych do precyzyjnie zidentyfikowanych potrzeb. Proponuje się również wzmocnienie innych instrumentów „uspołeczniania” usług społecznych, jak np. wolontariatu, działań sąsiedzkich, czy innych rozwiązań o charakterze wzajemnościowym (w ten sposób mogą być zaspokajane potrzeby różnych grup odbiorców, jak np. seniorzy, czy osoby z niepełnosprawnościami).

W kontekście planowanych działań w ramach Organizowania Społeczności Lokalnej należy zwrócić uwagę na kilka następujących informacji, płynących z badań. W Gminie Jerzmanowa odnotowano przeciętny poziom zaufania w relacjach z innymi (14 proc. ankietowanych uważa, że „większości ludzi można zaufać”, raczej pozytywnie oceniane są relacje sąsiedzkie (74 proc. ocen pozytywnych – jest to wynik zbliżony do rezultatów innych podobnych pomiarów), ponadto mieszkańcy podejmują różne formy aktywności społecznej (83 proc. podejmuje przynajmniej jedną z nich). Na relatywnie niskim poziomie pozostaje natomiast poczucie sprawczości (39 proc. badanych deklaruje wysoki poziom poczucia wpływu na bieg spraw lokalnych, 47 proc. – niski).

W nawiązaniu do powyższych rezultatów warto zwrócić uwagę na fakt, że działania OSL w nowo powstającym CUS powinny być realizowane na dwóch poziomach: strategiczno-programowym, jak również w formie bezpośredniej pracy animacyjnej z mieszkańcami (grupami, społecznościami). Działania strategiczno-programowe będą wynikać m.in. z niniejszej diagnozy. Dzięki temu badaniu rozpoznane i zmapowane zostały różnego typu

społeczności: terytorialne (osiedla mieszkaniowe) lub kategorialne, mające wspólne interesy lub tożsamość. Na tej podstawie możliwe będzie podjęcie decyzji o wyborze społeczności, z którymi OSL-owiec będzie pracował w najbliższym czasie, a także do jakich społeczności będą kierowane działania animacyjne. W ramach działań strategiczno-programowych zostanie opracowany Plan OSL, będący częścią Planu Wdrażania CUS. Wspomniany plan powinien zostać przygotowany w oparciu o metodykę pracy środowiskowej, w nawiązaniu do kluczowych polskich (CAL, OSL) i zagranicznych (metoda ABCD) podejść w zakresie rozwijania potencjału społeczności lokalnych. W Planie OSL kluczowe będą następujące elementy: wartości i budowanie więzi, planowanie zmiany społecznej, zasadnicze komponenty merytoryczne (diagnoza, aktywizacja, integracja, edukacja), jak również wskazanie głównych aktorów OSL.